



T.C. BAŞBAKANLIK GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI



**FİLİSTİN SOSYAL, EKONOMİK,
KÜLTÜREL ve KURUMSAL YAPISININ
ve
TÜRKİYE-FİLİSTİN
İŞBİRLİĞİ İMKANLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**RAPOR I
Mayıs 2005 - Ankara**

ÖNSÖZ

Türkiye ve Filistin arasında yüzyıllardan gelen ve son derece kuvvetli olan ortak tarihi, kültürel ve manevi bağlar bulunmaktadır. Bu köklü bağlar nedeniyle Türk hükümeti, Filistin ile resmi ilişkilerini sürdürmekte olup, son dönemde de Filistin halkına gerekli yardımın yapılması amacıyla harekete geçmiştir.

Türkiye, Filistin'in sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla 24 Aralık 2003 tarihli bir "Filistin Eylem Planı" hazırlamıştır. Bu plan ile beraber Türkiye ve Filistin arasında eğitim, sağlık, turizm ve ticaretin karşılıklı geliştirilmesine yönelik çeşitli anlaşmalar çerçevesinde başlatılan işbirliği çalışmalarını halen yürütülmektedir. Filistin'e çeşitli uluslararası donörler tarafından yapılan yardımlara ilaveten Türkiye'den de gıda, ilaç ve tıbbi malzeme konusunda yardımlar sağlanmaktadır.

2003 tarihli Filistin Eylem Planı çerçevesinde 2004 yılı Mayıs ayında Sayın Vehbi DİNÇERLER "Filistin Ekonomik ve Sosyal İşbirliği Koordinatörü" olarak görevlendirilmiştir.

Sayın Vehbi Dinçerler'in başkanlığında Filistin'in temel sorunlarını, ihtiyaçlarını ve Türkiye'den beklentilerini belirlemek, buna dayalı olarak iki taraf arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik öneriler geliştirmek amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları uzmanlarından oluşan bir teknik heyet ile çalışmalar başlamıştır.

Bu çalışmalar çerçevesinde, entegre bölge kalkınma sürecindeki deneyimleri dikkate alınarak GAP İdaresi Başkanlığı'nda kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşturulan bir heyetin Filistin'e ziyareti planlanmıştır.

Bu ziyarete, İdaremiz, Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) den yetkililer katılmışlardır.

Söz konusu ziyarette, Filistin'in ilgili kamu, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcileriyle temel sorunların belirlenmesine ve bu sorunların çözümüne yönelik değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar ile birlikte uluslararası düzeyde hazırlanmış önemli dokümanlardan da kaynak olarak faydalanılmış ve heyet üyelerinin katkılarıyla hazırlanan birinci rapor, İdaremiz tarafından kitap haline getirilmiştir.

Bu çalışmaların yürütülmesinde önemli katkıları ile destek veren, yönlendiren Sayın Vehbi DİNÇERLER'e, ayrıca kitabın yayımlanmasında Filistin ve Türkiye'deki ilgili tüm kamu ve sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, belediyeler, meslek odaları temsilcileri ile emeği geçen bütün kişi ve kuruluşlara teşekkür ederim.

Bu çalışmanın onurluzağdaki yıllarda Filistin için uygulama alanında temel bir kaynak olacağı inancıyla yararlı olmasını temenni ederim.

B.A.S.H. B.AŞ.B.A.K.A.N.L.I.K GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÖKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-C
DEMİRBAŞ NO	5151

Muammer Yaşar ÖZGÜL
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	5
II. FİLİSTİN: SOSYO-EKONOMİK YAPI VE TEMEL SORUNLAR	6
II.1. Tarihçe	6
Filistin Topraklarının Doğuşu	6
Osmanlı Egemenliği Altındaki Filistin	7
İngiliz Egemenliğindeki Filistin	8
İsrail'in Doğuşu	9
İsrail'in Kuruluşundan Bu Yana Arap-İsrail Çatışması	10
Filistinlilerin Sahneye Çıkışı	10
Yerleşim Problemi	13
Kronoloji	15
II.2. Coğrafi Konum	24
II.3. Hükûs	24
II.4. Ekonomi	26
Gayri Safi Yurt İçi ve Millî Hasıla Değerleri	26
Sektörel Dağılım	28
Dış Ticaret	28
Türkiye İle Ekonomik İlişkiler	29
Filistin'e Mali Destek Fonları	29
II.5. Siyasî Yapı	30
II.6. Temel Sosyo-Ekonomik Gösterge ve Sorunlar	32
III. ELDE EDİLEN TESPİTLER, BULGULAR VE ÖNERİLER	34
III.1. Genel Değerlendirme	34
III.2. Filistin Ulusal Yönetimi Tarafından Dile Getirilen Durum, Sorun Ve İhtiyaçlar	36
Planlama Bakanlığı	36
Millî Ekonomi Bakanlığı	37
Tarım Bakanlığı	38
Enformasyon Bakanlığı	42
Kültür Bakanlığı	43
Turizm ve Tarihî Eserler	43
Eğitim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı	45
Sosyal İşler Bakanlığı	46
Sağlık Bakanlığı	47
Filistin'in Kalkınması ve Yeniden Yapılandırılması Ekonomik Konseyi	48
Yerel Yönetimler Bakanlığı: Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü	48
Gazze Belediyesi	49
Ulaştırma Bakanlığı	50
Enerji Bakanlığı	52
Su İdaresi	52
Mütecciler İdaresi	53
RİWAQ (Mimarî Eserleri Koruma Merkezi)	55
Sanayi ve Ticaret Odası	55
An Najah Ulusal Üniversitesi	56
IV. ÖNERİ İŞBİRLİĞİ VE TEKNİK YARDIM KONULARI	57
IV.1. Türkiye'nin Filistin'e İnsani Yardımları	57
IV.2. Öneri İşbirliği Konuları	58

1. Kurumsal Yapının ve Teknik Kapasitenin Geliştirilmesine Yönelik İşbirliği Önerilen Planlama ve Planlama-Proje Geliştirme Konusunda Kurumsal ve Teknik Kapasitenin Geliştirilmesi	58
Proje Değerlendirme, Analiz ve Stratejik Planlama	59
Modelleme Kapasitesinin Geliştirilmesi	59
Yapısal Reformlar	59
Yasa Yapma Prosedürünün Geliştirilmesi Konusunda Teknik Yardım	60
Sosyal İşler Bakanlığının Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi	60
Küçük Girişimciliğin Desteklenmesi ve Yönlendirilmesi Programlarının Hazırlanması	60
Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesinin Artırılması	61
Sulama Sistemleri İşletme ve Bakım Modeli Kurulması	61
Tarımsal Eğitim Programları	61
2. Eğitim Alanında Yapılabilecek İşbirliği Önerileri	61
Türkiye'deki Üniversitelerde Lisans ve Yüksek Lisans Düzeyinde Filistinli Öğrencilere Yönelik Konferansların Artırılması	61
İki Tarafın Üniversiteleri Arasında İşbirliği Yapılarak Türk Akademisyenlerin Filistin Üniversitelerinde Misafir Öğretim Görevlisi Olarak Eğitim Vermesi	61
Eğitim Alanında Özel Girişimcilerin Yönlendirilerek Filistin'de İlk ve Orta Öğretim Düzeyinde Özel Okullar Açmalarının Sağlanması	62
Filistin'de Kalıcı Bir Sürekli Eğitim Merkezinin Kurulması	62
3. Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Öneriler	62
Tarımsal Planlama	62
Tarımsal Örgütler	62
Tarımsal Teknoloji	63
Ortula Yetiştiriciliği	63
Türdeş Alanlar Çalışması	63
Ortak Makine Kullanımı	63
Hayvan ve Bitki Sağlığı Konusunda Uzmanların Eğitimi	63
4. Sağlık Alanında Yapılabilecek İşbirliği Önerileri	63
Tıbbi Alet Ekipman ve Tıbbi Malzeme Yardımında Bulunulması	64
Mobil Klinik Sağlanması	64
Qazze'de Çocuk Hastanesine İki Kat Daha Eklenmesi ve Habişta 250 Yataklı Bir Hastane Yapınmasına Destek Olunması	64
Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Ortaya Konan Topluma Dayalı Ana Çocuk Sağlığı ve Öreme Sağlığı Modellerinin Tanıtılması	64
Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Tarafından Geliştirilen Diğer Öneriler	65
5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Alanında Yapılabilecek İşbirliğine İlişkin Öneriler	66
Sosyal Hizmet Kurumlarının Geliştirilmesi ve Malzeme Desteği	66
Sosyal Hizmet Sunan Merkezlerde Çalışanların Eğitilmesi	66
6. Belediye ve Ulaştırma Sektöründe Yapılabilecek İşbirliği Konuları	66
7. Turizm Alanında Yapılabilecek İşbirliği Konuları	66
8. Ekonomik İlişkiler Alanında Yapılabilecek İşbirliği Konuları	67
9. TİKA Program Koordinatörlüğünün Kurulması	67
10. Türkiye-Filistin-İsrail İşadamları Toplantısı	67
V. SONUÇ	68
VI. KAYNAKÇA	70
VII. EKLER	71
Filistin Teknik Heyet Ekibi Listesi	
Filistin Gezisi Fotoğrafları	
Dünya Bankası Raporu	
Filistin Ulusal Dairesi Planı 2005-2007 Yönetici Özeti	

1. GİRİŞ

31 Ocak-6 Şubat 2005 tarihleri arasında ülkemizden 20 kişilik resmi bir heyet Filistin'e resmi bir ziyarette bulunmuşlardır. Bu heyette Dışişleri Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet Hava Limanları İşletmesi, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden uzman ve yöneticiler yer almıştır.

Bu seyahatin amacı, Filistin'de Filistin Ulusal Yönetimine Bağlı resmi kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yaparak ve yerinde gözlemlerde bulunarak, Filistin'in temel sorunları, ihtiyaçları ve Türkiye'den temel beklentilerini tespit ederek, iki ülke arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik olası işbirliği alanlarını belirlemek ve karşılıklı işbirliğini geliştirmeye yönelik önerileri tanımlamak ve buna yönelik bir proje paketi ve eylem planı hazırlamaktır.



Bu seyahat süresince aşağıdaki kurum ve kuruluşlar ziyaret edilmiş ve kendileri ile karşılıklı bilgi alışverişi ve değerlendirmelerde bulunulmuştur:

- Dışişleri Bakanlığı,
- Planlama Bakanlığı,
- Enformasyon Bakanlığı,
- Kültür Bakanlığı,
- Eğitim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı,
- Ulaştırma Bakanlığı,
- Sosyal İşler Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Tarım Bakanlığı,
- Enerji Bakanlığı,
- Milli Sanayi ve Ekonomi Bakanlığı,
- Turizm ve Tarihi Eserler Bakanlığı,
- Filistin'in Kalkınması ve Yeniden Yapılandırılması Ekonomik Konseyi,
- Yerel Yönetimler Bakanlığı Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- Su Teşkilatı,
- Gazze Valiliği,
- Gazze Belediyesi,
- Mülteciler İdaresi,
- An Najah Ulusal Üniversitesi,
- RIWAQ (Kültürel mirasın korunması alanında çalışan bir sivil toplum kuruluşu),
- Ticaret ve Sanayi Odası.

Bu kuruluşlarla yapılan temaslar yanında, hastaneler, sosyal amaçlı proje merkezleri ve iki mülteci kampı ziyaret edilerek gözlemlerde bulunulmuştur. Bu kitapçıkta yer alan işbirliği önerileri, bu temaslarda ele alınan konular, dile getirilen ihtiyaçlar ve gözlemlerden elde edilen izlenimlere dayandırılmaktadır. Ayrıca seyahat öncesinde ekibimiz, Filistin Ulusal Yönetimi Planlama Bakanlığı'nca 2004 yılı Kasım ayında Oslo'da hazırlanmış olan *Orta Dönem Kalkınma Planı 2005-2007 Yönetici Özeti Raporu* ve yine Aralık 2004'te Dünya Bankası'nca hazırlanmış olan *Batı Şeria ve Gazze Güncellenmiş Planı (West Bank & Gaza Update)* detaylı olarak incelemiş ve ön hazırlıklarını tamamlayarak Filistin'e hareket etmiştir. Bu raporların tarafımızca, Filistin'e ilgi duyanlarca öncelikte okunması tavsiye edilmektedir. Kitabımızın sonunda bu raporların metinleri İngilizce olarak sunulmuştur.

II. FİLİSTİN: SOSYO-EKONOMİK YAPI VE TEMEL SORUNLAR

II.1. Tarihçe*

Filistin topraklarının doğuşu

"Filistler Ülkesi" olarak da adlandırılan Filistin toprakları, Suriye çölü, Lübnan ve Akdeniz arasında yer alıyor. Yunanlılar'ın başlangıçta kıyı bölgesini belirtmek için kullandıkları bu isim, eski İbranice Ken'an adının yerini aldı. Eskiçağ'da bölge, Cellaie, Samiriye, Yahudiye ve Moablar ile Ammonlar bölgelerini içine alıyordu; İbraniler zamanında, Yahuda ve İsrail krallıklarına bölündü. Britanya mandası altındaki bölgenin resmi adı Filistin'di. İslam'ın doğuşu ve yayılışına kadar Filistin; İran, Mezopotamya, Grek, Roma, Mısır ve Makedonya devletleri arasında sık sık el değiştirdi.

Filistin birçok peygamberin yaşamış olduğu bir beldedir; Kur'an-ı Kerim'de de bu toprakların kutsal kılındığı ifade edilmektedir. Filistin topraklarının peygamberler diyarı olması bu toprakların vahye dayanan bütün dinlerde kutsal sayılmasını ve kendisine özel bir değer verilmesini sağlamıştır. Vahye dayanan dinlerin sonuncusu olan İslam da bu topraklara ayrı bir değer vermiştir. Kudüs'teki Mescid-i Aksa da Müslümanların ilk kibleleri olmuştu. Dolayısıyla Kudüs ve Mescid-i Aksa Müslümanlar için bu açıdan da ayrı bir değer taşır.

İslam'ın doğuşundan sonra, Medine'de kurulan İslam devletinin kuzeye doğru sınırlarının genişlemesiyle birlikte Müslümanlar Filistin topraklarına yöneldiler. Birinci Halife Hz. Eubekir



*Bu bölümü <http://arsar.de/filistin.htm>, <http://www.elele.gu.fr> ve <http://enfal.de/den/ozetler/mıyta>

Filistin üzerine 633'te iki küçük birlik gönderdi. Bu birlikler önemli başarılar gösterdiler. Daha sonra 634'te İslam ordusunun Bemle yakınlarında Bizans ordusuna karşı kazandığı zaferle Kudüs dışındaki bütün Filistin toprakları fethedildi. Kudüs'ün fethi ise 638'de ikinci halife Hz. Ömer döneminde gerçekleşti. Bu fetihten sonra Kudüs ve çevresi 1099'a kadar sürekli müslümanların hakimiyetinde kaldı.

Araplar, Filistin'de yönetimi değiştirmeyerek olduğu gibi bıraktılar. Yalnız, yönetim merkezi Kaysariya'dan Lud'a taşındı, ondan sonra Süleyman bin Abdülmelik'in kurduğu Ramla şehri, Filistin'in merkezi oldu.

Mukaddesî adlı yazar, Filistin'in yanında merkezi Zugar olan bağımsız bir Kura'nın bulunduğunu, Balka'nın merkezi olan Ammar'ın da Filistin sınırları içinde olduğunu yazıyor. İstahri'nin söylediklerine karşılık Yakut, Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak gösteriyor. Değişik de olsa bütün bu yazılardan, Filistin'in o yüzyıllarda oldukça önemli, ilgi çekici, verimli bir ülke olduğu, bu yüzden tarih boyunca başka devletlerin yönetimi altında yaşadığı sonucu çıkarılabilir.



<http://www.esfthem.edu/~nab/hy01ms/ga/fotoy/indoc2.jpg>

1099'da haçlı ordularının kırk gün süren şiddetli kuşatmaları sonunda bu belde hristiyanların eline geçti. Haçlılar Kudüs'ü işgal ettikten sonra bir hafta süreyle şehirde katliam gerçekleştirdiler. Haçlı işgali 88 yıl sürdü. Bu işgale 1187 yılında Salahuddin-i Eyyubi son verdi.

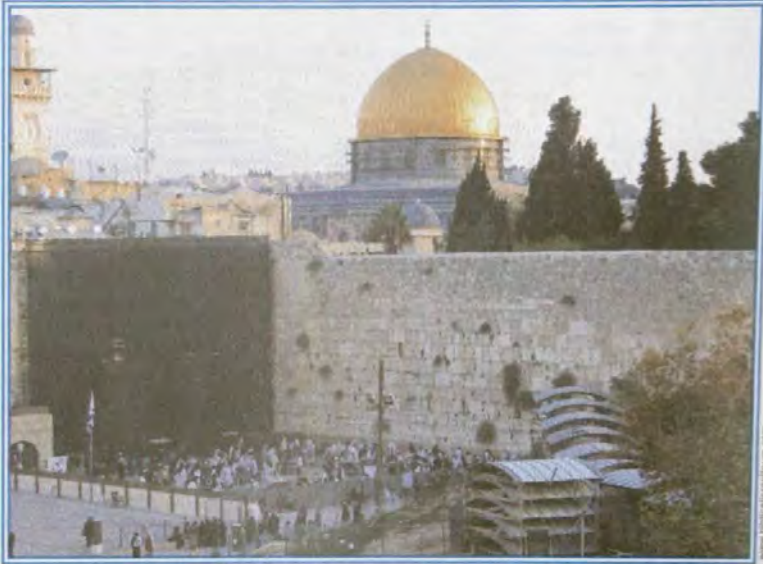
Osmanlı egemenliği altındaki Filistin

XVI. yy.'ın başlarına kadar Araplar'ın yönetimi altında kalan, birçok saldırılara uğrayan Filistin, Yavuz Sultan Selim'in Mercidabık zaferinden sonra Osmanlılar'ın eline geçti (24 Ağustos 1516). Osmanlılar, Filistin'i Suriye sınırları içinde Şam'a bağlı üç sancağa ayırdılar: Kudüs, Gazze, Nablus. Sonraları bu sancaklar Kudüs Şehri'ne bağlı bir eyalet niteliğine büründü; devletin zayıf düştüğü zamanlarda da bağımsız birer emirlik oldu.



Filistin emirleri arasında Fahreddin (1595-1634), Zâhir-ül-Amr (1750 sıralarında) ve Cezzar Ahmed Paşa'nın adları sayılabilir. Bir aralık Mısır'ı eline geçiren N. Bonapart büyük bir ordu ile Filistin'in Yafa Şehri'ni aldı, Afrika'yı da kuşattı, Safad ve El-Nâsıra illerine kadar ilerledi. Fakat, Cezzar Ahmed Paşa kumandasında bir Osmanlı ordusu Akkâ önünde Bonapart'ı geri çekilmek zorunda bıraktı (1799).

Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başladığı sıralarda, Mısır



Valisi Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa kumandasındaki bir ordu bütün Filistin'i aldığı gibi Suriye'ye de saldırdı. Bu bölgeler 1840 yılına kadar Mısır'ın yönetimi altında kaldı. Sonra yeniden Türkler'in eline geçti. Osmanlılar çağında Filistin halkının din, inanç ve mezhep işlerine karışılmadı. Her ne kadar İslamîğin gelişme çağından kalma Müslüman mabetleri yapılmış, birçok ibadet yerleri camiye, mescide çevrilmişse de Yahudi dininin kutsal anıtlarına dokunulmadı. Yahudiler, kendi mabetlerinde istedikleri gibi ibadet yaptı, kendi dillerinde kitap, dergi yayımladı. Ayrıca kendi dillerinde eğitim ve öğretim yapma konusunda da serbesttiler.

XIX. yy.'ın sonlarında ve XX. yy.'ın başlarında Kudüs - İ Şerif adı altında, Filistin'in Hayfa, Akkâ, Taberiye illerini kapsayan kuzey bölgesi dışında 22.000 kilometrekarelik bağımsız bir eyalet vardı. Sınırları Şeria Irmağı'ndan Lüt Gölü'ne, Akdeniz kıyısında El-Ariş'in doğusu ile Akabe Körfezi'ne kadar uzanan bu bölge, siyasi bakımdan Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında bulunuyordu. Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914) İngilizler ellerinde tuttukları Mısır'da Türklerle karşı girişecekleri bir savaş için yiğınak yapınca, Osmanlılar da Filistin'i askeri üs olarak kullandılar.

İngiliz egemenliğindeki Filistin

İngilizlerin 1918 yılında Filistin topraklarını işgal etmeleri zamanın Mekke Şerifi ve bugünkü

Ürdün krallığının kurucusu Şerif Hüseyin'in yardımıyla oldu. İngiliz dışişleri bakanı Arthur Belfur tarafından 1917 yılında Filistin toprakları üzerinde bir yahudi devleti kurdurulacağı yolunda bir deklarasyon yayınlandı. Çok geçmeden İngilizler Filistin topraklarını işgal ettiler. İngiliz işgali 24 Temmuz 1922 tarihinde bugünkü Birleşmiş Milletler konumunda olan Milletler Cemiyeti tarafından onaylandı ve Filistin toprakları resmen İngilizlerin vesayetine verildi.

İsrail'in Doğuşu

İngiliz işgalinden sonra Yahudilerin Filistin topraklarına göçü de hızlandı. İşgal yönetimi yahudilerin bu topraklara yerleşebilmeleri için her türlü kolaylığı sağlıyordu. Filistinli müslümanlar işgal yönetimine ve yahudi göçüne karşı mücadele ettiler. Bu doğrultuda zaman zaman ayaklanmalar gerçekleştirildi. Filistinliler mücadelelerini organize etmek için örgütler de kurdular. Yahudi göçüne karşı gerçekleştirilen en geniş çaplı hareket 15 Nisan 1936'da Kudüs Müftüsü Emin el-Hüseyin'in öncülüğünde başlatılan genel grevdir. Altı ay süren grevden sonra yahudi göçünü durdurma sözü veren İngilizler daha sonra sözlerinden döndüler ve grevde öncülük edenleri ya öldürdüler ya da sürgüne gönderdiler.

Tüm teşvik ve sağlanan kolaylıklara rağmen 1918-1933 arasında Filistin'e yerleşen yahudilerin sayısı 100 bini geçmemektedir. Ancak 1939-1945 yılları arasında başta Almanya olmak üzere Avrupa'da yürütülen yahudi soy kırımına bu göç sürecini hızlandırmış ve 1945 yılına gelindiğinde Filistin topraklarında yerleşen Yahudi nüfusu 800 bini bulmuştur.

1946'da Amerika'daki seçimleri Truman kazandı ve Filistin'de iki devletin kurulmasını desteklediğini açıkladı. İngiltere 1947'de konuyu BM'ye havale ederek bölgeden çekilmeye başladı. Aynı yıl BM tarafından kabul edilen taksim planı iki bağımsız devlet kurulmasını ve Kudüs'ün uluslararası bir şehir olmasını öngörüyordu. 181 sayılı bu karar Filistin topraklarının % 55'ini



Yahudilere, % 45'ini de araplara veriyordu. Yahudilerin çıkardıkları iç savaş nedeniyle İngilizler 1948 yılında bölgeden tamamen çekildiler. Bunun ardından Yahudiler BM'nin kendilerine verdiği toprakların üçte bir oranında daha toprak işgal ederek 14 Mayıs 1948'de İsrail devletinin kuruluş deklarasyonunu yayınladılar. İsrail'in kuruluşu ve ve bu kuruluşun 181 sayılı BM Genel Kurulu kararına dayandırılmasıyla 960 bin Filistinli evsiz, mülteci durumuna sokuldu.



İsrail'in Kuruluşundan Bu Yana Arap-İsrail Çatışması

İsrail'in kuruluşundan bu yana 6 büyük savaş ve çatışma vardır. Bunlardan birincisi 1948 yılında İsrail'in kuruluşu ile birlikte patlak veren savaştır. Bu savaşta Filistin'in % 77'sini işgal ettiler. İkinci olarak 1956 yılında İsrail Mısır'a girdi. 1967'e kadar Suveyş Kanalı'na kadar Mısır toprakları, 1967'de çıkan İsrail-Arap savaşında ise Suriye'ye ait Golan tepeleri, Mısır idaresindeki Gazze şeridi, Kudüs, Batı Şeria işgal edildi. Bunları 1968'de Ürdün'e saldıran, 1975'teki Arap-İsrail savaşı ve 1972 Lübnan işgal izlemiştir.



Filistinlilerin Sahneye Çıkışı

Bugüne kadar Filistin siyasetinde temel aktör olan Filistin Kurtuluş Örgütü 1964 yılında kurulmuştur. İlk zamanlarında Arap milliyetçisi bir tutum izleyen FKO, Arafat liderliğinde Fetih ve FKO içerisindeki sol siyasetler Filistin'in bağımsızlık mücadelesinde yeni bir dönem başlattı. Diğer Arap ülkelerinden bağımsız bir örgütlenmeye gittiler. Filistin'i merkeze almayı hedeflediler. Bu yeni oluşumun ilk talebi Filistin'de Yahudilerin ve Arapların birlikte ve eşit şartlarda yaşayabilecekleri demokratik bir halk cumhuriyeti öneriydi. Gerilla mücadelesi yanında verilen bu "siyasi ve diplomatik mücadele" FKO'nun uluslararası alanda kendine bir yer bulmasını sağladı. FKO'yu İsrail ve ABD dışındaki tüm ülkeler Filistin halkının temsilcisi olarak tanıdı.





1977'de Nasır'ın ölümüyle başa geçen Enver Sedat kaybettiği toprakları düşünerek İsraille barış yolunu seçti ve Camp David anlaşmaları akabinde topraklarını geri aldı, ancak İsrail'i de tanıdığını ilan etti. Böylece İsrail Mısır'ı nötralize etmiş oldu.

FKÖ önceleri Ürdün'de aktıftı. Sonra güneyinde 300.000 mültecinin yaşadığı Lübnan'da mücadeleye devam etti. Bu bölgede İsrail tarafından Hristiyan Güney Lübnan ordusu kuruldu. Bu ordu FKÖ'ye karşı savaş veriyordu. Zamanın Likud Hükümeti savunma bakanı Ariel Şaron şiddetli anti-propoganda ile FKÖ'yü gözden düşürmeye çalışıyordu. Başbakan Begin ve savunma bakanı Ariel Şaron Lübnan'ı işgal edip FKÖ'yü sürme ve Beyrut'ta İsrail yandaşı bir hükümet kurma planları yapıyorlardı. 1978'de İsrail 1000 Filistinliyi öldürüp, güney Lübnan'ı işgal etti. FKÖ kampları bombalandı. 1981'de Amerikanın devreye girmesi ile ateşkes ilan edildi.

1987'de Filistin tarihinde yeni bir sayfa olan birinci intifada başladı. 1989'da ise FKÖ sürgünde Filistin Devlet'i ilan etti. İsrail ve Amerika dışındaki ülkeler tarafından tanındı.

1992'de bir yıl içinde barış sözü veren Rabin hükümeti kurdu. Bu sırada İsrail ve FKÖ arasın-

Gazze'de toplandı. FKÖ Merkez Konseyi, barışa bir şans daha vermek üzere bağımsız Filistin devletinin ilanını en az iki ay erteledi ve devlet için son hazırlıkların 15 Kasım'a kadar tamamlanacağını açıkladı.

28 Eylül 2000 tarihinde Ariel Şaron'un 1000 İsrail askerini yanına alarak Kudüs'teki Harem-el Şerifi ziyaret etmesi Kudüs İsrail'indir mesajı taşıyordu ki, ikinci intifada'nın başlamasını tetikledi. İkinci intifa'da İsrail tarafından da şiddetli bir tepki ile karşılandı ve Arafat'ın Ramallah'taki karargahının kuşatılması ve 2004 yılı sonunda hastalanarak Fransa'ya götürülmesine kadar burada neredeyse hapsedilmesine kadar vardı.

Arafat'ın ölümünden sonra yerine, yapılan seçimlerle devlet başkanlığına seçilen Mahmut Abbas geçti ve bu yeni bir yumuşama dönemini beraberinde getirdi. 2005 Şubat başlarında İsrail Başbakanı Ariel Şaron ile Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas Mısır'daki zirvede bir araya geldiler ve bu zirveden ateşkes kararı çıktı.

Yerleşim Problemi

İsrail ile Filistin arasındaki en önemli konulardan biri Yahudi yerleşimciler problemidir. Özellikle 1967 savaşından sonra oluşan konseptin bir sonucu olarak gerçekleşen yerleşim bir çok çatışmanın da temelinde yatmaktadır. 242 sayılı karara göre İsrail'in 67 savaşında işgal ettiği topraklardan (Batı Şeria bölgesi) geri çekilmesi ve bölgenin güvenliğinin Filistin özerk yönetimince sağlanması isteniyordu.

İsrail bu bölgeyi işgal ettikten sonra üzerinde geniş tarım çiftlikleri ve seralar kurdu. Kibbutz adı verilen bu çiftlikler Filistin topraklarına yerleştirilen yahudi nüfusun gıda maddesi ihtiyacının önemli bir kısmını karşılamaktadır. Ayrıca Ürdün Nehri de büyük ölçüde İsrail



BERKLEY CA USA - APRIL 8, 2002



photos: B. MARRER





hâkimiyeti altında olduğundan ve Akabe Anlaşması olarak da adlandırılan 26 Ekim 1994 tarihli Ürdün - İsrail Barış Anlaşması'na göre bu nehrin sularının büyük bir kısmının kullanım hakkı İsrail'e verildiğinden Yahudi yerleşimciler bölgede geniş bir alanı sulama imkânına ulaştılar.

4 Mayıs 1994 Kahire Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Batı Yaka'nın sadece Eriha şehri özerk yönetimin sorumluluğuna verildi. Daha sonra 28 Eylül 1995'te imzalanan Taba anlaşmasıyla görünüşte özerk yönetimin sorumluluğuna verilen alan genişletildi. Yapılan işlem ise Eriha'ya ek olarak altı il merkezinin daha özerk yönetimin sorumluluğuna verilmesiydi. Bunlar da: Nablus, Ramallah, Cenin, Tulkerm, Kalkilya ve Beytlaham'dı. Ancak bu anlaşmada bölgenin sekizinci il merkezi olan el-Hallil üzerindeki işgalin sürdürülmesine karar verilmişti. Bunun sebebi ise el-Hallil'in tam merkezinde 400 yahudinin yaşadığı bir yahudi yerleşim merkezinin bulunmasıydı.

Taba Anlaşması'nda sonuçlandırılmayan el-Hallil meselesiyle ilgili olarak 15 Ocak 1996 tarihinde el-Hallil Anlaşması adı verilen ayrı bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmada özerk yönetim, 400 yahudi yerleşimciden dolayı el-Hallil şehrinin yüzde yirmisini İsrail yönetimin kontrolüne bırakmayı kabul etti.

Batı Yaka'da Filistin özerk yönetiminin sorumluluğuna verilen bölgenin genişletilmesine dair Taba anlaşmasında bu bölgedeki yahudi yerleşim merkezlerinin ve İsraililer tarafından tarım ürünü yetiştirilmesi amacıyla kurulmuş olan kibbutzların aynen yerinde kalması kararlaştırıldı.

Bölgede İsrail askerlerinden arındırılacak alanın genişletilmesi, su kaynaklarının paylaşımı, Filistinlilerin yaşadığı kırsal kesimin kimin insiyatifinde olacağı gibi meseleler "nihai anlaşma merhalesi"ne bırakıldı. "Nihai anlaşma merhalesi"nin normalde 1997 içinde başlaması gerekiyordu.

Kronoloji

1897 Theodor Herzl İsrail Devleti'nin prensiplerini ortaya attı.

2 Kasım 1917 Büyük Britanya İmparatorluğu, Yahudi halkına Filistin topraklarında devlet kurma hakkını açan Balfour Deklarasyonu'nu yayınladı.

29 Eylül 1925 Filistin'de İngiliz mandası resmen yürürlüğe girdi.

1936 Filistinliler İngiliz mandasına karşı isyan ettiler

29 Kasım 1947 BM Filistin'i bölme planını kabul etti.

14 Mayıs 1948 İsrail devletinin kurulduğu ilan edildi.

15 Mayıs 1948 Araplar, İsrail devletinin kuruluşunu kabul etmeyerek Filistin'e girdi.

11 Mayıs 1949 İsrail BM'ye kabul edildi.

11 Aralık 1949 BM, Filistinli mültecilerin kendi topraklarına dönme hakkını kabul etti.

13 Aralık 1949 İsrail, Kudüs'ü başkent ilan etti.

24 Nisan 1950 Ban Şeria Ürdün'e katıldı. Mısır da Gazze'yi kontrol altına aldı

10 Ekim 1951 İsrail, Mısır, Suriye, Lübnan ve Ürdün tarafından kabul edilen barış planını reddetti.

28 Şubat 1955 İsrail Gazze'ye saldırdı.

2 Kasım 1956 Mısır Devlet Başkanı Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine İsrail, Fransa ve İngiltere Mısır'a saldırdı.

1 Şubat 1958 Suriye ve Mısır Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni oluşturuyor.

7 Ekim 1959 El-Fetih'in kuruluş kongresi Kuveyt'te yapıldı.

17 Ocak 1964 Arap Birliği Zirvesi'nin ilki Kahire'de yapıldı.

29 Mayıs 1964 Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kuruluyor.

5 Haziran 1967 İsrail Mısır, Suriye ve Ürdün'e saldırdı. 6 günde İsrail, Sina yarımadası, Golan tepeleri, Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü işgal etti. Doğu Kudüs'te ilk yerleşim yaz aylarında başladı.

21 Mart 1968 İsrail ordusu ile Filistinliler arasında Karameh Savaşı yapıldı

17 Temmuz 1968 FKÖ'nün ulusal Kuruluş Bildirgesi'nde değişiklik yapıldı.

23 Temmuz 1968 İsrail havayollarına ait bir uçak FHKC (FKÖ'nün en önemli gruplarından biri) militanları tarafından Cezayir'e kaçırıldı.

4 Şubat 1969 1-4 Şubat tarihleri arasında 5. Filistin Ulusal Konsey Toplantısı yapıldı. Toplantı sonucunda Yaşer Arafat FKÖ Yürütme Kurulu başkanı oldu.



14 Eylül 1970 Kara Eylül: FKÖ ve Ürdün arasında çatışmalar çıktı. Bir yıl sonra FKÖ Ürdün'den sürüldü ve Lübnan'a yerleşti.

6 Eylül 1972 Filistinli "Kara Eylül" örgütü Münih Olimpiyat Oyunları'na saldırı düzenledi. Saldırıda 11 İsraili sporcu öldü.

2 Nisan 1975 İsrail askerleri Beyrut'a operasyon düzenledi. Operasyonda 3 FKÖ (Filistin Kurtuluş Örgütü) lideri öldürüldü. Bunun üzerine Lübnan'da geniş çaplı Filistin'le dayanışma gösterileri düzenlendi.

8 Ağustos 1975 Filistin Ulusal Cephesi işgal altındaki topraklarda kuruldu.

6 Ekim 1975 Mısır ve Suriye orduları İsrail tarafından işgal edilen toprakları geri almak için savaş açtı (Yom Kipur Savaşı).

26 Kasım 1975 Arap Birliği Cezayir'de toplandı. 2 gün süren toplantıda FKÖ 'Filistin Halkının tek meşru temsilcisi' olarak tanındı. Ürdün bu karara katılmadı.

1 Haziran 1974 Filistin Ulusal Konseyi'nin 12. toplantısı yapıldı. Toplantı 9 gün sürdü. FKÖ Filistin'in tüm özgürleşmiş topraklarının ulusal yönetimi olma düşüncesini kabul etti.

26 Ekim 1974 Arap Birliği Zirvesi Rabat'ta toplandı. Zirve üç gün sürdü ve Ürdün FKÖ'yü tanıdı.

15 Kasım 1974 BM, Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkını ve özgürlük hakkını tanıdı. Ayrıca FKÖ gözlemci statüsü kazandı.

8 Nisan 1975 Lübnan'da iç savaş başladı.

17 Ağustos 1975 Bir Filistin Kurtuluş Örgütü heyeti, destek sağlamak ve büro açmak için Ankara'ya geldi.

50 Mart 1976 İsraili Filistinliler tarafından Celile Toprak günü gösterisi düzenlendi. Gösteri şiddet kullanılarak bastırıldı ve 6 kişi öldü.

13 Nisan 1976 Batı Şeria'da Belediye seçimleri düzenlendi. Seçimleri FKÖ adayları açık farkla kazandı.

20 Haziran 1976 Suriye ordusu FKÖ'ye geniş çaplı bir müdahalede bulundu.

11 Ağustos 1976 Filistinli iki gerilla, Yeşilhölü Havaalanı'nda İsrail uçağına binen İsraililere ateş açtı. 20 yaralı, dört ölü tespit edildi. Muhammed Reşit, Mehdi Muhammed adlı gerillalar yakalandıktan sonra Uganda'daki olayın intikamını almak için bu eylemi gerçekleştirdiklerini açıkladılar.



6 Eylül 1976 FKÖ Arap Birliği'ne tam üye oldu.

12 Mart 1977 Filistin Ulusal Konseyi'nin sekiz gün süren 13. toplantısı Kahirede yapıldı. Toplantıda Filistin'in geri kalan yerlerinde bağımsız Filistin devleti kurulması fikri kabul edildi.

17 Mayıs 1977 İsrail'de yapılan seçimler sonucunda Menahim Begin başbakan oldu. Bu aynı zamanda İsrail'de sağın ilk defa iktidara gelmesiydi.

1 Ekim 1977 ABD ve SSCB tarafından hazırlanan "Ortadoğu Barış Deklarasyonu" FKÖ tarafından desteklendi.

14 Mart 1978 İsrail Güney Lübnan'ı işgal etti.

17 Eylül 1978 Mısır, İsrail ve ABD arasında Camp David anlaşması imzalandı. Bu anlaşma Arap Birliği Zirvesi'nde kınandı.

17 Temmuz 1981 İsrail, Beyrut'u bombaladı.

14 Aralık 1981 İsrail, Golan tepelerini kendi topraklarına kattı.

25 Nisan 1982 İsrail Sina'dan çekilmesini tamamladı.

6 Haziran 1982 İsrail Lübnan'ı işgal etmeye başladı. Eylül'de FKÖ Beyrut'tan çekilmeye başladı.

9 Eylül 1982 Arap Birliği Zirvesi'nde tüm bölge ülkelerinin barış içinde yaşaması için, FKÖ'nün Filistin halkının tek meşru temsilcisi olduğunu ve bağımsız Filistin Devleti'ni kabul edilmesinin şart olduğunu, nihai karar tasarıları olarak kabul etti.

14 Eylül 1982 Lübnan Devlet Başkanı Beşir Cemaye'e suikast düzenlendi.

15 Eylül 1982 İsrail Batı Beyrut'a girdi.

18 Eylül 1982 Filistin mülkeci kampları Şabra ve Şatilla'ya İsrail tarafından kanlı bir saldırı düzenlendi. Saldırı sonucunda 600 Filistinli ölümler, 1800 Filistinlinin kayıp olduğu açıklandı. Filistin kaynakları hiçbir iz bırakmadan kaybolan sivillerin Falanjist milisler ve İsrail askerleri tarafından öldürüldükten sonra gizlice gömüldüğünü iddia ettiler.

20 Eylül 1982 Ürdün Kralı Hüseyin, Ürdün-Filistin Konfederasyonu teklif etti.

27 Mart 1984 El-Fetih, FHCP, DFLP ve CPP arasında Aden'de uzlaşma sağlandı.

25 Temmuz 1984 İsrail'de seçimler yapıldı ve Ulusal Birlik Hükümeti oluştu.

11 Şubat 1985 Ürdün Kralı Hüseyin ve FKÖ lideri Yaser Arafat Ürdün-Filistin anlaşması diye bilinen katılma deklarasyonunu kabul etti.

1 Ekim 1985 İsrail, Tunus'taki FKÖ karargahlarına hava saldırısı düzenledi. Saldırı sonucunda 70 kişi öldü.

20 Nisan 1987 Filistin Ulusal Konseyi Cezayirde toplandı. 6 gün süren toplantıda El-Fetih, FHCP, DFLP ve CPP'nin tekrar FKÖ adı altında birleşme kararı alındı.



25 Şubat 1994 Yahudi yerleşimci Baruch Goldstein Halil İbrahim Camii'nde 29 Filistinliyi öldürdü.

29 Şubat 1994 İsrail ve FKO Paris'te ekonomik ilişkiler protokolünü imzaladı.

4 Mayıs 1994 İsrail Devlet Başkanı İzhak Rabin ile FKO lideri Yaser Arafat arasında İsrail-Filistin İlkeleri Deklarasyonu'nun tamamlayıcı düzenlemeler içeren Kahire anlaşması imzalandı.

26 Ekim 1994 İsrail ve Ürdün arasında Barış anlaşması imzalandı.

28 Eylül 1995 II. Oslo Anlaşması Washington'da imzalandı. Arafat ve İzak Rabin'in imzaladığı anlaşmaya gözlemci olarak ABD Başkanı Clinton, Ürdün Kralı Hüseyin ve Mısır Devlet başkanı Hüsnü Mübarek katıldılar.

4 Kasım 1995 İsrail Başbakanı İzak Rabin aşırı sağcı öğrenci Yigal Amir tarafından öldürüldü. İzak Rabin'in yerine Şimon Perez geldi.

20 Ocak 1996 FKO lideri Yaser Arafat Filistin Özerk Yönetiminin başkanı seçildi ve taraftarları 80 sandalyeli Yürütme Konseyi'nde üçte iki çoğunluk sağladı.

18 Nisan 1996 İsrail Başbakanı Şimon Perez Lübnan'a karşı "Gazap Üzümleri" operasyonunu başlattı. Güney Lübnan'daki Kana BM mülteci kampında 98 sivil İsrail saldırısı sonucu öldürüldü. 27 Nisan'da ateşkes ilan edildi.

24 Nisan 1996 Filistin Ulusal Konseyi ilk defa Filistin'de yaptığı kongresinde Kuruluş Bildirgesi'ndeki İsrail'in varolma hakkıyla bağdaşmayan maddeleri kaldırdı.

29 Mayıs 1996 İsrail Seçimlerini Benjamin Netanyahu liderliğinde aşırı sağ ve dinci partilerden oluşan sağ koalisyon kazandı.

27 Eylül 1996 Kudüs belediye başkanı Kubbet üs-Sahra'nın altında tünel açtırdı. bu olay neticesinde İntifa'dan beri şiddetin en çok yükseldiği olaylar patlak verdi. 3 gün süren olaylar bütün Filistin topraklarına yayıldı ve 76 kişi öldü.

8 Ekim 1996 Yaser Arafat İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weizman'ın daveti üzerine İsrail'e ilk resmi ziyaretini gerçekleştirdi.

15 Aralık 1996 1996 yılında kesilen İsrail-Suriye barış görüşmelerinin 2000 yılında Washinton'da devam etmesi kararı alındı.

15 Ocak 1997 İsrail ile Filistin yönetimi arasında "Sivil güçlerin ve sorumluluklarının Filistin tarafına devrini içeren protokol (El Halil'in yeniden konuşlandırılmasına ilişkin) imzalandı.

25 Şubat 1997 İsrail hükümeti Kudüs'ün işgal edilmiş Arap bölgesinde yer alan Har Homa'yı yahudi yerleşimcilere vereceğini açıkladı. Oslo kararlarına aykırı olmasına rağmen ABD, BM Güvenlik Konseyi'nin İsrail'in proje'den vazgeçmesini isteyen kararını veto etti.

25 Eylül 1997 Filistin polisi Hamas'la ilişkisi olan 6 büroyu ve kuruluşu kapattı. Aynı gün Hamas siyasi büro şefi Halid Meşale Ürdünde suikast düzenleme girişiminde bulunuldu

1 Ekim 1997 Ürdün'ün baskısıyla İsrail, Hamas'ın dini lideri Şeyh Ahmed Yasin'i serbest bırakmak zorunda kaldı.

14 Mayıs 1998 Filistinliler İsrail Devleti'nin kuruluşunun 50. yıldönümünde protesto gösterileri sırasında İsrail ordusuyla çıkan çatışmalarda 9 Filistinli öldürüldü, 1200 Filistinli yaralandı.

21 Haziran 1998 İsrail hükümeti Netanyahu'nun Büyük Kudüs planını onayladı. Filistinlilerin İtalya karşılanan projede, Kudüs'ün batısındaki Yahudi yerleşim birimlerinin Kudüs belediyesine katılmasının yanı sıra sadece eski kenti değil. Batı Şeria'daki yerleşim yerlerini de yetkisi altına alacak bir "süper-belediye" oluşturulması öngörülmüştü.

7 Temmuz 1998 BM Genel Kongresi Filistin delegasyonuna süper gözlemci statüsü verdi

15 Temmuz 1998 BM Güvenlik Konseyi, İsraili Büyük Kudüs planından vazgeçmeye çağırdı.

25 Ekim 1998 İsrail ile Filistin arasında Wye River Memorandum'u imzalandı. Buna göre İsrail, Filistin polisinin barış süreci aleyhindeki hareketlere uygulanan baskıların artırılması karşılığında Batı Şeria'daki diğer %13'lük toprağı Filistin Yönetimine üç ay içinde devretmeyi kabul etti. Bu toprakların %11 tamamen Filistin yönetiminde, geri kalan %2'sinin İsrail ile ortak yönetilmesi karara bağlandı.

24 Kasım 1998 Gazze uluslararası havaalanı açıldı.

14 Aralık 1998 Bill Clinton dün Filistin'i ziyaret eden ilk ABD başkanı oldu. Olağanüstü güvenlik önlemleri altında gerçekleşen ziyaret bağımsızlığını ilan etmek isteyen Filistin Yönetimi'nde coşku yarattı.

18 Aralık 1998 ABD ve İngiliz kuvvetleri Irak'ı bombalarken İsrail Hükümeti Wye River Memorandum'unu uygulanmasını askıya aldığı açıkladı. (bkz. Wye River Memorandum anlaşması-25 Ekim 1998)

21 Aralık 1998 İsrail Parlamentosu 81'e karşı 30 oyla kendisini feshetti ve 17 Mayıs 1999'da yeniden seçim kararı aldı.

25 Mart 1999 AB Devlet ve Hükümet Başkanları Berlin toplantısında, Filistinlilerin devlet ihtimalini de içeren, daimi ve kısıtlanmamış kendi kaderini tayin hakkını onayladı.

4 Mayıs 1999 13 Mayıs 1995 İktidar Deklarasyonunda Filistin'in özerkliği için verilen sürenin sona ermesi. Başbakan Clinton, Batı Şeria ve Gazze'nin daimi statüsü görüşmelerinin bir yıl içinde sonuçlanacağı garantisini bir mektupla Yaser Arafat'a bildirdi. Clinton'ın tüm sorumlulukları üstlenmesi üzerine, Filistin Merkez Konseyi bağımsız Filistin Devleti'nin ilanını ertelemek konusunda Clinton'la görüş birliğine vardı.

17 Mayıs 1999 İsrail'de parlamento seçimleri yapıldı. İşçi partisi adayı Ehud Barak, Likud lideri Benjamin Netanyahu'yu %56'ya %44 oyla yenilgiye uğrattı.

4 Eylül 1999 Filistin lideri Yaser Arafat ile İsrail Başbakanı Ehud Barak tarafından imzalanan Memorandumla Wye River Memorandum'unun İsrail ordusu ile ilgili uygulamaları için yeni bir takvim çıkarıldı. Bu memoranduma göre Gazze şeridiyle Batı Şeria arasında iki güvenli geçiş bölgesi açılması, daha çok mahkumun serbest bırakılması ve üzerinde anlaşılan tüm daimi statülerle ilgili konuların en geç 13 Eylül 2000 tarihine kadar sonuçlandırılması karar bağlandı.

13 Ekim 1999 Başbakan Ehud Barak'la önde gelen Yahudi yedilgiççi örgütleri, Netanyahu zamanında kurulan toplam 42 illegal yerleşim bölgesinin 10'unun sökülmesi konusunda anlaşılır.





28 Eylül 2000 İsrail Savunma Bakanı Şaron Harem-i Şerif'e girmesi büyük tepkilere neden oldu. Mescid-i Aksa İntifadası başladı. İsrail Başbakanı Ehud Barak, ilk kez Kudüs'te Filistin ve İsrail'e ait iki başkent olabileceğini dile getirdi.

29 Eylül 2000 Kudüs'ün Harem'üs Şerif bölgesinde cuma namazından sonra Filistinlilerle İsrail polisi arasında çıkan çatışmalarda 5 Filistinli hayatını kaybetti.

27 Aralık 2000 İsrail'de sağcı muhalefet partisi Likud'un genel başkanı Ariel Şaron, barış için "acı da olsa" bazı tavizler vermeye hazır olduğunu açıkladı.

28 Ocak 2001 Mısır'ın Taba kentindeki İsrail-Filistin görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlandı.

9 Eylül 2001 Filistinlilerin üç farklı bölgede düzenledikleri saldırıda yedi kişi öldü, 42 kişi yaralandı. İsrail, Filistinli bakanı kaçırdı.

15 Ekim 2001 Ariel Şaron hükümetinin askerî güçleri bir süredir fiilen işgal altında tuttuğu El Halil kentinden çekme ve Filistinlilere yönelik ambargoyu gevşetme kararını hükümet krizi yarattı. Aşırı sağcı iki parti yedi partili koalisyonundan çekildi. Hükümetin şahin kanadı Ulusal Birlik ve Evimiz İsrail partilerinin liderleri Avigdor Liberman ve Rehavam Ze'evi hedeflerinin hükümet değil, Filistin-İsrail barış görüşmelerini yeniden başlatmayı hedefleyen Amerikan yönetimi olduğunu açıkladı.

17 Ekim 2001 İsrail-Filistin barış anlaşmalarına karşı çıkan Ulusal Birlik Partisi Genel Başkanı Rehavam Ze'evi, uğradığı silahlı saldırı sonucu öldü. Saldırısı Filistin Halk Kurtuluş Cephesi üstlendi.

19 Ekim 2001 Ramallah'ta Ze'evi suikastını üstlenen Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin (FHKC) 23 üyesi tutuklandı.

28 Ekim 2001 İsrail ordusu Filistin denetimindeki Beytüllahim ve Beyt Jala'dan çekildi.

51 Ekim 2001 İngiltere Başbakanı Tony Blair, Ortadoğu turuna çıktı. Blair'in ilk durağı ABD'nin 'terörizme destek veren ülkeler' listesindeki Suriye oldu. 30 yıldır bu ülkeyi ziyaret eden ilk Britanya Başbakanı olan Blair, Suriye Devlet Başkanı Başar Esad'dan İsrail'e karşı Filistinli örgütlere verdiği desteği kesmesini istedi. Esad bu talebe "Vatanı kurtarmak için direniş uluslararası bir haktır" cevabını vererek, 'terörist' diye nitelenen Filistinli grupların direnişlerinin meşru olduğunu savundu.

1 Kasım 2001 İngiltere Başbakanı Tony Blair "Filistin devleti olmalı" yolundaki görüşünü tekrarladı. Blair, İsrail Başbakanı Ariel Şaron ile görüşmesinin ardından, bölgede barışın anahtarının İsrail'in güvenliğinin sağlanması ve İsrail ile yan yana bir Filistin devleti olduğunu söyledi.

19 Kasım 2001 1982 yılında yaşanan Sabra ve Şatila katliamından kurtulan Filistinlilerin suç duyurusu üzerine Belçika, katliamın mimarı olarak gösterilen İsrail Başbakanı Şaron'u ifade vermeye çağırdı.



23 Kasım 2001 İsrail helikopterlerinin roketli saldırısında Hamas'ın askeri liderlerinden Mahmud Ebu Hanud öldürüldü. Ertesi gün Mahmud Ebu Hanud için Batı Şeria ve Gazze'de yapılan törenlerde bir araya gelen onbinlerce Filistinli, intikam yemini etti.

2 Aralık 2001 Kudüs'te ve Hayfa'da meydana gelen dört patlamada 26 kişi öldü, 220 kişi yaralandı. Saldırını Hamas üstlendi. İsrail hükümeti, Arafat'ı saldırıdan sorumlu tuttu. İsrail, bu olaya şiddetli bir karşılık vereceğini belirtti.

3 Aralık 2001 Kudüs ve Hayfa'da gerçekleştirilen bombalı saldırılara misilleme için harekete geçen İsrail, Gazze ve Batı Şeria'ya saldırdı. Batı Şeria'da bir çok eve füze isabet ederken, Gazze'deki hedef Filistin lideri Yasser Arafat oldu.

12 Aralık 2001 Batı Şeria ve Gazze'de düzenlenen ve 10 kişinin öldüğü iki intihar saldırısının ardın-

dan İsrail F-16 savaş uçakları Filistin topraklarını bombaladı.

13 Aralık 2001 İsrail Güvenlik Kabinesi, Arafat'la tüm ilişkilerin kesilmesi kararı aldı ve saldırı dalgasının doğrudan sorumlusu olmakla suçladı.

21 Ocak 2002 İsrail ordusu tank ve helikopterlerle Batı Şeria'nın Tulkarim kentini işgal etti. 100 tankın bulunduğu kentte sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Ramallah'taki bürosu tanklarla çevrilen Arafat, "Hayatıma malolsa bile Filistin devleti için çalışacağım" dedi.

29 Ekim 2004 Hastalanan Arafat özel bir oçakla Fransa'da tedaviye götürüldü.

10 Kasım 2004 Filistin lideri Yaser Arafat hastalanması sonrasında götürüldüğü Fransa'da yaşamını yitirdi.

11 Kasım 2004 Yaser Arafat'ın ölümü üzerine FKO başkanlığına Mahmut Abbas seçildi.

9 Ocak 2005 Filistin'de devlet başkanlığı seçimi yapıldı. Seçimler sonucunda devlet başkanlığını Mahmut Abbas kazandı.

08 Şubat 2005 Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in ev sahipliğinde ve Ürdün Kralı Abdullah'ında katılımı ile İsrail Başbakanı Ariel Şaron ve Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas Şam El Şeyh beldesinde bir araya geldiler. Bu zirveden karşılıklı şiddeti sona erdirmeye kararı çıktı.

Batı Şeria bölgesinin tamamı, 1948'de İsrail devletinin kuruluşundan sonra alınan 181 sayılı BM Genel Kurulu kararıyla Araplara verilecek topraklara dahil edilmişti. Ancak bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına fırsat verilmediğinden bu bölge Ürdün yönetiminin himayesine bırakıldı. 1967 savaşıdan sonra da bu toprakları işgal etti.

II.2. Coğrafi Konum

Filistin Devleti, Batı Şeria ve Gazze olmak üzere iki ayrı toprak parçasından oluşmakta olup, genel olarak Asya Kitası'nın batısında ve Akdeniz'in en doğusunda yer almaktadır. Kuzeyde Lübnan ve Suriye ile, batıda Akdeniz ile, güneyde Akabe Boğazı ve Mısır ile ve Doğuda Ürdün ile sınırlara sahiptir. Bu sınırlar dönem dönem yapılan anlaşmalarla değişiklik gösterdiğinden bir kesinliğe sahip değildir.

Filistin'in yaklaşık yüzölçümü 6.200 km²'dir (Doğu Kudüs dahil Batı Şeria 5800 km², Gazze 365 km²).

İklim olarak Akdeniz iklimi hakimdir. Özellikle tropikal iklimin hakim olduğu bölgelerinde yaz sıcaklığı 50 dereceye kadar çıkabilmektedir.

Filistin'in başlıca nehirleri, Ürdün (253 km.), Yarmuk (40 km.), Maher Al-Muatta (13 km.), Maher Al-Auja (26 km.)'dir. Ürdün Nehri başlıca su kaynağı gibi görünse de, Filistin 1967'den bu yana diğer kıyıdaş ülkelerin yanı sıra bu nehir üzerinde paya sahip değildir. Bölgedeki su kaynaklarının % 11'i Filistin kontrolü altındayken, % 89'u İsrail kontrolü altındadır.

II.3. Nüfus

1997 yılında yapılan nüfus sayımına göre Filistin'in toplam nüfusu 2.895.683'tür. Bu nüfusun yaklaşık yarısı kadın, yarısı erkektir. Toplam nüfusun % 65'i (1.873.476) Batı Şeria'da, % 35'i (1.022.207) ise Gazze Şeridi'nde yaşamaktadır. 2004 yılı tahmini nüfus ise 4.462.665'tir. Bu



nüfusun 1.588.000'ini kayıtlı mülteci konumundadır. Ayrıca Filistin dışında mülteci konumunda yaşayan yaklaşık 2.600.000 Filistinli bulunmaktadır.

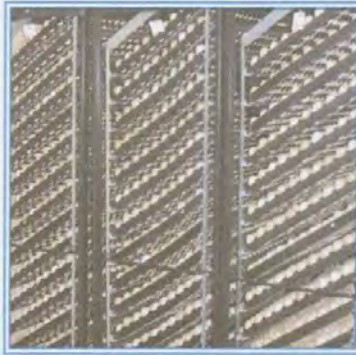
Filistin'de kilometrekareye düşen insan sayısı yaklaşık olarak 544.3 kişidir. Ülkede nüfus artış hızı yüksek seviyelerde seyretmektedir. Ortalama nüfus artış hızı yıllık olarak % 3.5 düzeyindedir. Buna dayalı olarak aileler kalabalıktır. 1997 verilerine göre ortalama hane halkı büyüklüğü 6.4 kişidir.

Nüfusun yaş dağılımına bakıldığında oldukça genç bir nüfus yapısı ile karşılaşılmaktadır. 4 yaş altı nüfusun toplam nüfusa oranı % 18.4, 14 yaş altı nüfusun oranı ise % 47'dir. 15-64 yaş aralığındaki nüfusun oranı % 49.5, 65 yaş üstü nüfusun oranı ise % 3.5'tir.

Ortalama ilk evlilik yaşı kadınlar için 18, erkekler için ise 23'tür. Nüfus artış hızının yüksekliğinde ilk evlilik yaşının düşük olması ve buna dayalı olarak 4.9 gibi bir oranda seyreden yüksek doğurganlık hızı da bir faktördür.

Ortalama ömür verilerine bakıldığında ise bu kadınlar için 73 yıl ve erkekler için 70 yıl olmak üzere ortalama 71.5 yıldır.





1997 verilerine göre nüfusun eğitim düzeyine bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlar için % 20, erkekler için ise % 7,7'dir. 6-18 yaş arası nüfusun okullaşma oranı ise % 87,7 gibi yüksek bir düzeydedir.

II.4. Ekonomi*

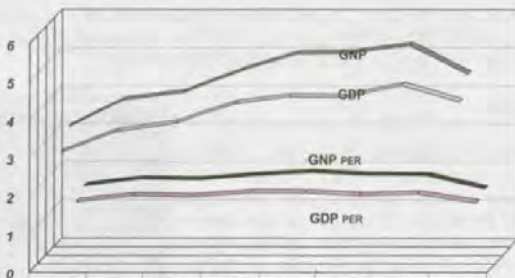
Gayri Safi Yurt İçi ve Milli Hasıla Değerleri

Filistin'de Gayri Safi Yurt İçi Hasıla 1998 yılında 4,23 milyar ABD doları düzeyindedir. Bu rakam 2000 yılında başlayan ikinci intifada'nın etkisi ile 2002 yılında 3,20 milyar ABD dolarına düşmüştür. Kişi başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ise 1998 yılında 1498 ABD Doları iken 2002 yılında 1000 ABD Dolarına, 2003 yılında ise 925 ABD Dolarına düşmüştür. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın yıllık büyüme hızı 1998 yılında % 7,9 gibi yüksek bir oranda gerçekleşirken, ekonomi 2002 yılında % 20 oranında küçülmüştür.

	YIL	
GSYİH (MİLYAR \$):	1998	4,23
	2002	3,20
KİŞİ BAŞINA GSYİH (\$):	1998	1498
	2002	1000
GSYİH BÜYÜME HIZI (%):	1998	7,9
	2000	-20,0
ENFLASYON (%):	1998	5,6
	2000	4,5

*Bu bölümdaki bilgiler aşağıdaki kaynaklardan derlenmiş ve özetlenmiştir:

- PASSIA (Filistin Uluslararası Konulu Çalışmalar Akademik Topluluğu) web sayfası - www.passia.org
- World Development Indicators database, Filistin 2004, Dünya Bankası web sayfası - www.worldbank.org
- SESTİC (İstisami Ülkeler İstatistik, Sosyal, Ekonomik Araştırma ve Eğitim Merkezi) web sayfası - www.sestic.org/members/pal/palhome.shtml
- Türkiye Dışişleri Bakanlığı resmi sitesi - www.mfa.gov.tr
- Filistin Central Bureau of Statistic (www.pcbis.org)



	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
GDP	3.085	3.617	3.844	4.355	4.534	4.517	4.835	4.405
GNP	3.533	4.224	4.422	5.006	5.435	5.454	5.662	4.912
GDP PER CAP	1.332	1.487	1.461	1.565	1.565	1.496	1.535	1.303
GNP PER CAP	1.525	1.701	1.681	1.799	1.876	1.806	1.797	1.453

Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve Gayri Safi Millî Hasıla rakamlarının yıllar itibarı ile değişimi aşağıdaki grafikte de görülmektedir. Grafikten de görüleceği gibi 2000 yılına kadar düzenli bir artış kaydedilirken, 2000 yılından itibaren bir düşüş yaşanmaktadır.

GDP, GAYRI SAFI YURT İÇİ HASILA

GNP, GAYRI SAFI MİLLÎ HASILA

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere, Batı Şeria ve Gazze'de 3 yıldan fazla süregelen ayaklanma durumu ile bir çok ekonomik ve sosyal gösterge hızlı bir düşüş göstermiştir. Örneğin, işsizlik oranı, ayaklanma durumu öncesine göre iki kattan daha fazla artış kaydetmiştir. Özellikle İsrail ve İsrail yerleşkelerinde çalışanlar için istihdam oranındaki azalma yüksek düzeyde olmuştur; 150.000 Filistinli ayaklanma öncesi bu yerleşkelerde çalışırken, bu rakam 2003'ün son çeyreğinde 58.000'e düşmüştür. Ayrıca, Batı Şeria ve Gazze'de istihdam oranı da ayaklanma döneminde azalmıştır. Özel sektör yatırımları, karlı yatırım imkanları kaybolduğu üzere neredeyse tamamen kaybolmuş ve Filistin malları uluslararası dolaşımdan kısıtlandığı için uluslararası pazarda rekabet gücünü kaybetmiştir. Bu çerçevede ithalat ve ihracat ayaklanma öncesi durumunun yarısına düşmüştür.

Dünya Bankası tahminlerine göre; brüt millî gelir 1999'dan 2003'e kadar %30 azalmıştır, dolayısıyla Filistin'deki alım gücü azalmıştır. Filistin nüfusunun yıllık olarak %4 oranında büyüdüğü göz önüne alındığında, bu durum kişi başına düşen millî gelirin neredeyse yarılandığı anlamına gelmektedir.

Filistin'deki mali durum 2002 yılının sonlarına doğru gümrük vergilerinin (İsrail hükümeti tarafından Filistin adına toplanan vergiler) serbestleştirilmesi ile daha rahatlamış gibi görünse de, Filistin'in 2004 yılı bütçesi hala çok kararsız bir yapı göstermekte olup, maliye bakanlığı tahminlerine göre 650 milyon ₺'lik bir bütçe açığı hesaplanmıştır.

Sektörel Dağılım

İstihdamın sektörel dağılımına bakıldığında, 2000 yılı verilerine göre istihdamın % 75.1'i hizmetler sektöründe, % 18.4'ü sanayi ve % 6.5'i tarım sektöründe yer almaktadır. Bu oranlara bakıldığında istihdam açısından en gelişkin sektörün hizmetler sektörü olduğu ortaya çıkmaktadır. Aslında bu hizmetler sektörünün gelişmiş olmasından değil, üretim temelli olan tarım ve sanayinin gelişme düzeyinin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır.



Ekonomide Sektörel Dağılım (2000): 6.5% Tarım,
18.4% Sanayi,
75.1% Hizmet

Sektörlerin Gayri Safi Milli Hasılaya yaptıkları katkılar açısından da bu durum gözlenmektedir. Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi, 2000 yılından bu yana Gayri Safi Milli hasıla düşerken, tarım ve sanayi sektörünün gayri safi milli hasılaya yaptıkları katkı oransal olarak düşüş göstermekte, hizmetler sektörünün yaptığı katkı ise oranlar olarak yükselmektedir. Özellikle sanayi sektöründeki gelişmeler çok çarpıcıdır. 1998 yılında % 27.8 olan sanayi sektörünün gayri safi milli hasılaya katkısı, 2002 yılında yarı yarıya düşerek % 13.3'e düşmüştür.

(GSMH'İN %'Sİ)	1998	2001	2002
TARIM SEKTÖRÜNÜN KATKISI	8.5	7.3	6.3
SANAYİ SEKTÖRÜNÜN KATKISI	27.8	16.4	13.3
HİZMET SEKTÖRÜNÜN KATKISI	63.6	76.3	80.4

Dış Ticaret

Filistin'in başlıca ticaret ortakları İsrail, Ürdün ve Mısır'dır. Ülkenin ihracat ve ithalat değerlerine bakıldığında, 2002 yılı için toplam ithalat 1.515.608.000 ABD Doları, ihracatının ise 240.867.000 ABD Doları düzeyinde olduğu görülmektedir. Aynı yıl için dış ticaret dengesi ise -1.274 milyar ABD Doları açık vermektedir. Yıllar itibarı ile bakıldığında ise hem ihracatın hem de ithalatın 1998 yılından bu tarafa düşüş seyrinde olduğu görülmektedir.

Tablo: Yıllar İtibari ile Dış Ticaret Dengesi**(1000 ABD Doları)**

Yıllar	İhracat	İthalat	Ticaret Dengesi
1998	394.846	2.375.102	-1.980.256
1999	372.148	3.007.227	-2.635.079
2000	400.857	2.382.807	-1.981.649
2001	290.549	2.003.647	-1.743.298
2002	240.867	1.515.608	-1.274.741

Kaynak: http://www.pbcis.org/trade/tab_01.aspx

Filistin'in başlıca ihrac ürünleri zeytin yağı, zeytin, sebze ve meyve, tahıl ve hayvancılık ürünleri, metalik olmayan madeni ürünler ve tütün iken, başlıca İthal ürünleri petrol ürünleri, İnşaat malzemeleri, makine ve yedek parçalar, kimyasal ürünler, şeker, gıda maddeleri, elektrikli aletler, halı ve kilimdir.

Türkiye İle Ekonomik İlişkiler

Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi Türkiye-Filistin ticari ilişkileri son yıllarda önemli bir artış trendine girmiştir. İki ülke arasındaki toplam ticaret hacmi 1998 yılında 857.836 ABD Doları iken, bu rakam 2003 yılının ilk altı ayında yaklaşık 3 milyon Dolara çıkmıştır ve ticaret dengesi Filistin tarafı lehine pozitifdir.

Tablo: Türkiye-Filistin Ticaret Dengesi**(ABD Doları)**

YIL	TÜRKİYE'NİN İHRACATI	TÜRKİYE'NİN İTHALATI	TİCARET DENGESİ
1998	790,836	167,000	623,836
2002	466,899	12,888	454,011
2003(6 AYLIK)	201,097	2,874,256	2,673,159

Ayrıca son yıllarda iki tarafın özel sektörünün arasında işbirliğini artırmaya yönelik girişimler ivme kazanmıştır. Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticareti ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB) ile Filistin Ticaret, Sanayi ve Tarım Odaları Federasyonu arasında, iki ülkenin ekonomik ticari ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik işbirliği anlaşması (2003) imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma uyarınca karşılıklı yatırım, ticari ve ekonomik işbirliğini geliştirmek için gerekli önlemler alınacaktır. Taraflar birbirlerine sanayi, tarım, ticaret, ve altyapı projeleri hakkında yatırım ve işbirliği imkanları hakkında bilgi vereceklerdir. Karşılıklı ticaret ve pazar araştırma heyetlerinin düzenlenmesinde, verimli iş temaları kurulmasında ve karşılıklı ticareti artırıcı diğer faaliyetlerde birbirlerine yardımcı olunacaktır.

FİLİSTİN'E MALİ DESTEK FONLARI:

Uluslararası kuruluşlar tarafından Filistin'e yıllar itibariyle, 2001'de 540 milyon \$, 2002'de 465 milyon \$ ve 2003'de 241 milyon\$ bütçe desteği ayrılmıştır. Kişi başına düşen yardım, 1998 yılında 222.4 dolar iken, bu rakam 2001 yılında 280.9 dolara ve 2002 yılında 500.3 dolara çıkmıştır.

10 Aralık 2003 tarihinde gerçekleştirilen Dünya Bankası nezdinde Filistin için Geçici İrtibat Komitesi (AHLC) toplantısında hibe verenlerin Maliye Bakanlığı'nın Tek Hazine hesabında toplanmak suretiyle katkıda bulunmalarını sağlayacak yeni bir mekanizma oluşturulması (Kamusal Mali İdare Reformu Kapsamında Vakıf Fonu) öngörülmüştür.

Batı Şeria ve Gazze, egemen bir ülke olmadığı için, Dünya Bankası'nın IMF grubuna üyelik için başvuramamış, dolayısıyla da ülke içinde normal olarak açık olan mali kaynaklardan faydalanma hakkına sahip olamamıştır. Kanuni açıdan ve uygulamada yaşanan problemleri aşmak için, Batı Şeria ve Gazze için Güvence Fonu (TFGWB) 1993 yılında oluşturulmuştur. TFGWB fonu periyodik olarak Dünya Bankasının artan hesaplarından/net gelirlerinden tekrar yenilenmiştir. Bugüne kadar, en yenisi Aralık 2003 tarihinde olmak üzere, 460 milyon \$ değerinde toplam 6 hibe aktarımı olmuştur.

Bugünkü kriz halinde yeni Batı Şeria ve Gazze Güvence Fonunun ve Dünya Bankasının yönetim kurulu üyelerinin tekrar ikmaline yönelik 2 Aralık 2003 tarihli beyanın iki nedeni bulunmaktadır. Bunlar (1) Filistin hükümetinin oluşturulabilmesi amacıyla idari yapılanmaya devam etmek, ve (2) Acil durumlara başa çıkabilmek için ortak hibe sağlayıcıların çabalarını desteklemeye devam etmektir. Dünya Bankası ayaklanma sırasında toplam 163 milyon \$'ı TFGWB'den almış, bunların içinden toplam 92.5 milyon \$ (% 58) acil durumlara ayrılmıştır.

İki tane olan Acil Hizmetler Destek Projeleri (E5SP I-II), Filistin'in eğitim, sağlık, ve sosyal hizmetler gibi konular sağlamadaki yetersizlikleri neticesindeki aksaklıkları hafifletmek gibi ortak bir amaca sahiptir. TFGWB'den toplam 60 milyon \$'lık bir fon ayrılmıştır, diğer hibe sağlayan kişi ve kurumlar ise ek 65 milyon\$ vermiştir. E5SP I-II halen Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanlıklarının maaş dışındaki bütçelerinin %80'ine denk olan aylık 5 milyon\$'lık fon dağıtmaktadır.

Ocak 2003'te Dünya Bankası, 20 milyon\$ değerindeki Acil Belediye Hizmetleri Rehabilitasyon Projesi (EMSRP)'yi devreye sokmuştur. EMSRP projesi belediye hizmetlerini (özellikle katı atık, elektrik, ve su, sanitasyon hizmetleri) ile yerel hükümet bütçesi, planlamanın güçlendirilmesini amaçlamaktadır. EMSRP, Avrupa Topluluğu ve Belçika Hükümetinin ayrı ayrı 38 milyon\$'lık desteğiyle ortaya çıkmıştır.

Son olarak, Dünya Bankasının Yönetim Kurulu 29 Temmuz 2003 tarihinde, Acil Su Projesi (EWP)'yi kabul etmiştir. EWP projesi Güney Şeria'daki acil su ihtiyacını ortadan kaldırmayı ve kullanma suyunun fiyatının azaltılmasını amaçlamaktadır. Dünya Bankasının EWP projesine 12.5 milyon\$'lık katkısı, 75 milyon\$'lık büyük bir projenin sadece ufak bir parçasını oluşturmaktadır. Aradaki denge USAID ve Agence Francaise de Developement tarafından finanse edilmektedir.

II.5. Siyasi Yapı

1948 sonrasında bölgenin tarihi, bir yanda İsraililerin, bir yanda Filistin Kurtuluş Örgütü ve bazı Arap ülkelerince temsil edilen Filistinlilerin yer aldığı bir savaş diye özetlenebilir. Bu süreçte

yüzbünlerce Filistinli yerlerinden edilmiş ve Mısır, Ürdün, Suriye ve Lübnan'ın da katıldığı pek çok savaş yaşanmıştır.

1979'da Mısır ve İsrail bir barış anlaşmasına imza koysalar da, Filistinlilerle barış sürecine başlanabilmesi için uzun süren intifada, yani ayaklanma yıllarının ardından, 1990'ların beklenmesi gerekmiştir. Aradan geçen sürede, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin bazı kesimlerinin Filistin yönetimi denetimine bırakılmış olmasına rağmen, 'nihai statü'yü belirleyecek bir anlaşma henüz sağlanabilmiş değildir. Anlaşmaya varılması önündeki başlıca sorunlar ise Kudüs'ün statüsü, Filistinli mültecilerin dönüşü ve Yahudi yerleşimlerinin durumudur.

1988 yılında Filistinliler FMO'nun öncülüğünde sürgünde Filistin Devletini kurmuşlardır. Türkiye, 1988'de Filistin Devleti'ni ilk tanıyan ülkelerden biridir.

Türkiye, Filistin'in bir arap ve bir yahudi devleti arasında bölünmesi ve Kudüs'e "corpus seperatum" statüsü verilmesini öngören 181 (1947) sayılı BM kararına Müslüman devletlerle birlikte red oyu vermiştir. Corpus seperatum statüsü, Kudüs'ün, Birleşmiş Milletler yönetiminde özel bir rejime tabi olmasını öngörmekte ve şehrin o dönemdeki mevcut Kudüs belediyesi ile çevresindeki köy ve kasabalardan oluştuğunu belirtmektedir.

23 ocak 1950 tarihinde, İsrail, Kudüs'ün batı kesimini başkent ilan etmiş, bu karar Türkiye tarafından tanınmamıştır. Haziran 1967 savaşı neticesinde İsrail, Kudüs'ün kalan bölümünü de Ürdün'den almış ve tek bir belediye olarak ilan eden kanun kabul edilmiştir.



İsrail 23 Temmuz 1980 günü Kudüs'ü İsrail'in ebedi başkenti olarak ilan etmiştir.

İshak Rabin ve Yaser Arafat arasında Washington'da imzalanan "Filistin Özerklik İktisadi Deklerasyonu" ile 5 yıllık bir süre içerisinde Gazze ve Eriha'da "Özerk Filistin Devleti" kurulması kararlaştırılmıştır. Bu anlaşmaya dayalı olarak 1994 yılında Gazze ve Batı Şeria'yı içeren bölgede Filistin Ulusal Yönetimi kurulmuştur. Başkenti Doğu Kudüs olan Filistin Ulusal Yönetimi yerel bir otorite niteliğindedir. Resmî dili Arapça olan Filistin Ulusal Yönetimi'nin başlıca şehirleri Gazze, Ramallah, Nablus, Jenin ve Tulkaram'dır.

Filistin Ulusal Yönetimi devlet başkanlığı sistemini benimsemiştir ve devlet başkanlığını kuruluşundan öldüğü 10 Kasım 2004 tarihine kadar Yaser Arafat yürütmüştür. Arafat'ın ölümünün ardından yapılan seçim sonuçlarına göre devlet başkanlığına Mahmut Abbas seçilmiştir.

II.6. Temel Sosyo-Ekonomik Göstergeler ve Sorunlar

Yukarıda da ifade edildiği gibi Filistin'in 2004 yılı tahmini nüfusu 4.5 milyon düzeyindedir. Bu nüfusun % 67'si kentsel merkezlerde yaşarken, % 33'u kırsal alanlarda yaşamaktadır. Nüfus için önemli bir sorunu, mülteci kaplarında yaşayan yaklaşık 1.5 milyon kişi oluşturmaktadır. Bu rakam toplam nüfusun yaklaşık % 33'üdür ve oldukça olumsuz koşullarda ve sosyal yardımlara bağlı olarak yaşamını sürdürmektedir.

Doğurganlık hızı ortalama 4.9 çocuk gibi yüksek bir düzeydedir ve buna dayalı olarak nüfus artış hızı da yüksektir. 2004 yılı tahminlerine göre Filistin'de ortalama nüfus artış hızı yıllık bazda % 3.2'dir.

Yüksek doğurganlık hızı ve nüfus artış oranına bağlı olarak nüfus yapısı genç bir nitelik taşımaktadır. Nüfusun % 43.8'i 14 yaşın altında, % 53'ü ise 18 yaşın altındadır. Nüfusun bu genç niteliği ülkenin içinde bulunduğu sosyal, siyasi ve ekonomik koşullarla birleşince sağlık ve istihdam açısından önemli sorunlar ve zorluklar yaratmaktadır.

Bebek ölüm oranları 1990-1994 yılları arasında %0 27, 1995-1999 yılları arasında %0 25.5'tir. 2004 yılı tahmini ise %0 20.16'dır. Çocuk ölüm oranları ise aynı yıllar için sırası ile %0 33.2, %0 28.7'dir.*

Filistin Ulusal Yönetimi'nin oluşmasından sonra bu bölgeye göç artmıştır. 1997 sayımları göstermektedir ki, bölgeye göç edenlerin % 29.1'i 1994-1997 yılları arasında göç etmiştir. Başka yerlerden gelenlerin 1997 yılında toplam nüfusa oranı % 10.5'tir.

Filistin'de yüksek düzeyde yoksulluk ve



*Palestinian Central Bureau of Statistics. Palestinian Children-Issues and Statistics (www.pcbis.org/child)

İşsizlik sorunu yaşanmaktadır. 2004 yılı başlarındaki verilere göre ülkedeki toplam işsizlik oranı % 26.3 gibi yüksek bir orandadır. Bu oran 2000 yılında % 10'dur. İşsizlik oranı açısından bölgeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Batı Şeria'da işsizlik oranı % 24.6 iken, Gazze Şeridi'nde % 29.8'dir. Ayrıca işsizlik oranı erkeklere oranla kadınlar arasında daha yüksektir. İşsizlik oranının yüksekliğine dayalı olarak nüfus ekonomik bağımlılık oranı da yüksektir. Bu oran 6.3'tür. Bunun anlamı bir çalışan toplam 6.3 kişinin geçimini sağlamaktadır. Bu oranlar Batı Şeria için 5.9, Gazze Şeridi için ise 7.5'tir. Buna dayalı olarak ülke genelinde yoksulluk sınırı altında yaşayan nüfusun oranı % 66 gibi çok yüksek bir düzeydedir.* Yoksulluk sınırı altında yaşayan çocukların oranı ise 2003 yılı verilerine göre % 70.3'tür. Bu oran Batı Şeria için % 59.5, Gazze Şeridi için ise %88.2'dir. Cinsiyet temelinde de önemli farklılıklar gözlenmektedir. Erkek çocuklar arasındaki yoksulluk oranı % 69.6 iken, kız çocukları arasında % 71'dir. Ailelerin ve ailede belirli kişilerin sosyal yardım aldığı hanelerin oranı % 38.6'dır. Bu oran Batı Şeria için % 26.3, Gazze Şeridi için %63.3'tür.**



Geçim kaynakları açısından değerlendirildiğinde, Filistin'de hanelerin % 31.8'i özel sektörde çalışma sonucunda elde ettikleri maaş veya ücretle, % 18.3'ü kamu sektöründe çalışma sonucu elde ettikleri maaş veya ücretle, % 12.1'i ise hanenin kendi özel girişimlerinden elde ettiği gelirle geçimini sağlamaktadır. Diğer temel geçim kaynakları ise sırasıyla tarım ve hayvancılık (% 5.8), İsrail tarafında çalışma (%7.9), iş yardımları (% 3.4), dış yardımlar (% 1.9), sosyal yardımlar (% 6.5) ve diğer (% 12.3)'dir.



Filistin'de sağlık sektörü açısından iki konu önemli sorunlar yaratmaktadır. Bunlardan birincisi

*Palestinian Central Bureau of Statistics. Statistical Monitoring of the Socio-Economic Conditions of the Palestinian Society, 2004 (www.pcbs.org/monitor/monitor_q104e.pdf)

**Palestinian Central Bureau of Statistics. Palestinian Children-Issues and Statistics (www.pcbs.org/child)

çatışma ortamından dolayı ciddi ölçüde yaralananların bulunması ve bunların sağlık hizmetine ihtiyaç duymasidir. 2000-2004 yılları arasında yaralananların sayısı 26.317'dir. Bu yaralanmalar ciddi ve kalıcı sakatlıkları da beraberinde getirebilmektedir. Diğer bir sorun Filistin bölgelerinin etrafına örülen duvardan dolayı halkın sağlık hizmetlerine ulaşmasının zorlaşması ve sağlık hizmetlerinin maliyetinin artmasıdır.

Duvarların yarattığı olumsuzluk sadece sağlık sektörü ile sınırlı değildir. Aynı zamanda halkın eğitim, sosyal hizmetler, diğer hizmetler ve iş imkanlarına ulaşmasını güçleştirmektedir. Ayrıca gerek duvarın örülme süreci gerekse de bizzat çatışmalar konut, altyapı ve bazı işletmeleri tahrip etmiştir. Bu konuda bazı rakamlar vermek gerekirse, 30 yerleşimin sağlık merkezleri ile, 22 yerleşimin okulları, 11 yerleşimin telefon hatları ile, 8 yerleşimin su şebekesi ile ve 3 yerleşimin elektrik dağıtım hatları ile bağlantısı kesilmiştir.

III. ELDE EDİLEN TESPİTLER, BULGULAR VE ÖNERİLER

III.1. Genel Değerlendirme

Filistin Ulusal Yönetimi (FUY) 1994 yılında kurulmuş yeni ve genç bir yönetim niteliğini taşımaktadır. Topraklarının büyük bir bölümü İsrail işgal ve kontrolü altındadır. Filistinlilere ait topraklar ve yerleşim yerleri bir bütünlüğe sahip olmayıp, parçalı ve İsrail'e ait topraklar ve yerleşim yerleri ile çevrilidir. İsrail, bu yerleşim yerleri arasında malların ve insanların serbest dolaşımına izin vermemekte, güvenlik gerekçesi ile Filistin'e ait yerleşim yerlerinin çevresine duvarlar örmektedir. Filistinliler bir kentten diğerine geçmek için İsrail'e ait bölgelerden geçmek zorundadırlar ve bu geçişler izne tabidir. Bu durum Filistin yerleşim yerlerini birbirinden izole etmekte, aynı zamanda da FUY kendi toprakları üzerindeki kontrolünü zayıflatmaktadır. Kalıcı bir barış sağlanmadan da bu durumun aşılması çok olası görünmemektedir.

Gerek işgal altında ve izole bir biçimde yaşama durumundan, gerekse de FUY'nin henüz yeni ve genç olmasından dolayı devletin kurumsal yapılanması ile ilgili eksiklikler ve sorunlar bulunmaktadır. FUY'nin henüz olgun ve oturmuş bir kurumsal yapılanmaya sahip olduğu söylene-meyecektir. Bu sebeple, ilk planda birçok alanda yasal çerçevenin oluşturulması ve kurumsal yapının kurulması ve geliştirilmesine yönelik teknik desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan kaynaklarının oldukça gelişkin olduğu Filistin'de bir sistemin ve kurumsal yapının oluşturulması durumunda birçok teknik sorun Filistin'in kendi insan kaynakları ile çözümlenebilecektir.



Filistin topraklarının işgal altında olması ve yıllardır süren çatışmalar nedeniyle Filistinlilerin büyük bir bölümünü başka ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bunlar Arap ülkeleri yanında Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde yaşamışlar ve yaşamaya devam etmektedirler. Bu durum Filistinlilerde modern düşünce yapısının oluşmasına katkı yapmış ve eğitilmiş bir insan gücünün oluşmasına da yol açmış, batı ile bütünleşmiş bir insan yapısının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bugün de FUY ve kurumlarında görev yapan birçok kişinin yurt dışındaki üniversitelerden mezun olduğu gözlenmektedir. Ancak bu durum, Filistin nüfusunda ikili bir yapının ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Bir yanda batılı eğitim görmüş, sermaye sahibi ve yönetimde görev yapan insanlar var iken, diğer yanda da Filistin içindeki mülteci kamplarında yaşayan, yoksul ve yardımlarla yaşayan ve birçok olaktan yoksun bir halk kitlesi bulunmaktadır. Gelecekte temel siyasi çelişkilerin de bu iki grup arasında cereyan edeceği görülmektedir. Bu iki nüfus grubunun nasıl birbiri ile entegre edilebileceği temel bir sorun niteliğindedir.

Filistin'de devletin zayıflığına karşın ve büyük ölçüde de bu faktöre bağlı olarak güçlü bir özel girişimcilik ve sivil toplum yapısı bulunmaktadır. Bağımsız bir devletin bulunmadığı bir ortamda boşluğu özel girişimcilik ve sivil toplum kuruluşları doldurmuştur. Bugünkü yapı da büyük ölçüde bu özel girişimlere ve sivil toplum inisiyatiflerine dayanmaktadır.

Filistin'de yıllardır süren çatışmalar ve mülteci kamplarındaki olumsuz yaşam koşulları nedeniyle, sağlık ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesine öncelikli ihtiyaç duyulmaktadır. Bu hizmetler büyük ölçüde dış yardımlarla yürütülmektedir. Kurumsal, sosyal ve fiziksel altyapı yetersizdir. Özellikle sosyal hizmetler yardım etme anlayışına dayanmaktadır.

İnsani gelişme açısından temel sorunlar Gazze ve mülteci kamplarında gözlenmektedir. Mülteci kamplarında konut ve altyapı koşulları sağlıksız ve yaşam büyük ölçüde Birleşmiş Milletler'in sağladığı yardımlara bağlıdır. Bu kamplarda eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesine ve insanların üretken kılınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yapılabilmesi durumunda bu nüfusun topluma entegrasyonu da sağlanmış olacaktır.

Filistin'de çeşitli Bakanlık yetkilileriyle yapılan görüşmelerden, yerinde yapılan incelemelerden sonra çekilen fotoğraftan, Filistin'de bulunan yardım kuruluşlarının (PEC-DAR ve RIWAQ gibi) yetkilileriyle yapılan görüş alışverişinden, Filistin halkının her gün dünyanın dört bir yanından gelen maddi yardımlara değil, ÜRETİME DÖNÜK EĞİTİME VE EĞİTİCİLERE İHTİYACI VARDIR. Filistinli artık, BALIK YEMEK YERİNE,



BALIK TUTMAYI ÖĞRENMEK İSTİYOR. Toplumun yarısını oluşturan kadın nüfusunun, hayatın sosyo-ekonomik ve kültürel alanlara girmesini arzu ediyor, kadının üretmesini, ev ekonomisine katkı sağlamasını, günlük geçim sıkıntılarından ve baskılardan sıyrılıp özgüvenle ayakta durmasını, çocuklarına, hatta işsizlikten ve İsrail'in günlük baskı ve kuşatmalarından bunalan eşine, dimdik durarak örnek teşkil etmesini ve destek vermesini arzu ediyor.

Bunun için akla ilk gelen, **ÇOCUKLARI VE GENÇLERİ REHABİLİTE EDEBİLMEK İÇİN, ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZLERİ** gibi birimler oluşturarak gençleri meslek sahibi yapmak gelmektedir. Ekonomik, siyasi ve sosyal baskılardan bunalmış Filistin kadınına ayakta tutmak, eşine ve çocuklarına yardım edebilecek bir ruh yapısına kavuşturmak büyük önem taşımaktadır.

III.2. Filistin Ulusal Yönetimi Tarafından Dile Getirilen Durum, Sorun ve İhtiyaçlar

Planlama Bakanlığı

Filistin Ulusal Yönetimi Planlama Bakanlığı tarafından 1994-1997 yıllarını kapsayan 3 yıllık bir kalkınma planı hazırlanmıştır. Kalkınma planının temel hedeflerinin yeniden yapılanma, altyapının iyileştirilmesi ve fakirlikle mücadele ile işsizliğin azaltılması olduğu belirtilmiştir. Kalkınma planının;

1. Filistin bütçesi (mali yapısının)
2. İnsani yardım
3. Sosyal işler
4. İmar
5. Özel sektör destekleri
6. FUY kurumsal gelişmesi
7. Altyapı ihtiyaçları
8. Gazze'deki hava alanının iyileştirilmesi ve Batı Şeria'ya hava alanı yapılması konularını içermekte olduğu ifade edilmiştir.



Hazırlanan kalkınma planının 3 yıllık tahmini bütçe ihtiyacının ise yıllar itibarıyla sırasıyla 1.3, 1.5 ve 1.7 Milyar ABD Doları olarak tahmin ettikleri, FUYun 2005 yılı bütçesinin ise 3 Milyar ABD Doları olduğu bunun 1.1 Milyar ABD Doları'nın acil durumlar için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Projelerin gerçekleştirilmesinde karşılaşılan sorunların başında mali yetersizliklerin yanı sıra FUY kontrolündeki bölgeler dahil serbest dolaşımın olmaması gösterilmiştir. İsrail devletinin güvenlik gerekçelerini öne sürerek FUY yetkilileri dahil, kişilerin ülke içinde serbest dolaşımına tahdit getirilmiştir. Bu sınırlama proje uygulamalarında ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Milli Ekonomi Bakanlığı

Milli Ekonomi Bakanlığı'ndaki toplantıda aşağıdaki konular gündeme getirilmiştir:

1. Türkiye ile geçen yıl imzalanan serbest ticaret anlaşmasının hayata geçirilmesi. Bu anlaşmanın yürütülmesinde karşılaşılan sorunların tesbit edilerek çözüm için her iki tarafın da çaba sarfetmesi,
2. Çifte vergilendirmenin kaldırılması,
3. Kredilendirme, bankacılık sisteminin durumu ve sorunların çözümü için beklentiler,
4. Türk-Filistin İş Konseyinin aktif hale gelmesi,
5. Filistin'deki özel sektörün TOBB benzeri bir örgütlenmeye geçilmesi,
6. Özel sektörün ihtiyaç duyduğu konuların tesbit edilerek tarafımıza bildirilmesi,
7. Türkiye-Filistin arasında her sektörde işbirliği anlaşmalarının imzalanması,
8. Ortak üretim ve yatırım alanlarının belirlenmesi,
9. Seminer ve fuar gibi etkinliklerin karşılıklı olarak düzenlenmesi,
10. Türkiye tarafından gönderilen ikili ilişkiler anlaşmasının imzalanarak gönderilmesi,

Filistin heyeti tarafından dile getirilen konular ise;

1. Serbest Ticaret Anlaşmasının hayata geçmesi için Türk tarafının İsrail tarafına baskı yap-



ması,

2. Özel sektör önündeki engellerin kaldırılması için hükümetler arası teknik toplantıların düzenlenmesi, yakın ve gelecek için müşterek planlar yapılması,
3. Diğer arap ülkeleri ile ticari ilişkilerin gelişmesi için müşterek programlar ve yatırımları yapılması,
4. Özel sektörün gelişmesi için hükümetlerin çaba sarfetmesi,
5. Mevcut ticaret hacminin gelişmesi için Filistin özel sektörünün desteklenmesi,
6. Teknik heyet toplantılarının en kısa sürede düzenlenmesi,
7. Türk-Filistin İş Konseyinde FUY hükümet temsilcisinin katılması,
8. Serbest Ticaret Anlaşmasında kamu yönetimi ve özel sektörü için verileceği bahsedilen desteğin kısa sürede sağlanması,
9. Çifte vergilendirmenin kaldırılması için Serbest Ticaret Anlaşmasına ilave madde konulabileceği,
10. Türk tarafınca gönderilen ikili ilişkiler anlaşması için FUY Ekonomi Bakanlığında bir heyet oluşturulduğu ve en kısa sürede cevaplandırılacağı, bu anlaşmanın her iki tarafın menfaatlerini koruyucu şekilde olması gerektiği,
11. Sanayi ve Ticaret odaları ile görüşerek eğitim ihtiyaçlarını çıkaracaklarını,
12. İsrail tarafından çıkarılan zorluların kaldırılması için üçlü işbirliği kurulabileceği,
13. FUY yönetimi özel sektörün önündeki engellerin kaldırılması için çeşitli yasa hazırlıkları yaptıkları,



Tarım Bakanlığı

Filistin'de tarım sektörü gerek üretim gerekse yüksek oranlarda iş sağlamasından dolayı ekonomide büyük rol oynar (Tarımda yaratılan 1 birim iş tarımsal olmayan genellikle kırsal faaliyet olarak 1.5 birim iş yaratır). Ekonomide tarımın payı 1970'lerde yaklaşık % 30 iken 2000'de % 8'e kadar düşmüştür. Diğer taraftan bazı ekonomik sektörlerin çökmesi neticesi işsiz kalan insanların çeşitli tarımsal aktivitelere dönmesi sonucu 2001 ve 2002 yılında ekono-

mideki tarımın payının arttığına inanılmakta olup, 2001'de % 20 olduğu tahmin edilmektedir. Tarımsal alanın yaklaşık 167 000 ha'lık kısmı Batı Şeria'da, 19.000 ha'lık kısmı ise Gazze Şeridi'ndedir. Toplam alan ise 616.000 ha'dır. Batı Şeria'da dikili meyve ağaçlarının oranı % 63 (bunun % 70'i zeytin), Gazze Şeridinde ise bu oran % 46'dır. Batı Şeria'da sebze üretimi % 8, Gazze Şeridinde ise % 21'dir. Geriye kalan kısım ise başlıcası hububat olan tek yıllık bitkilerdir.

Geleneksel olarak Filistin, zeytinyağı (toplam tarımsal gelirin % 25'ini kapsar) ve turuncgüller ihrac eder. İhtiyacı olan sebze, beyaz et, yumurta ve meyvenin yaklaşık % 90'ını, sütün % 60'ını ve kırmızı etin % 35'ini üretir, hububat ihtiyacının ise ancak % 8 kadarını karşılayabilir. Genel olarak Filistin gıda yönünden net ithalatçı konumunda olup, ihtiyacının büyük bölümünü İsrail'den karşılar.

Tarımsal üretimin 1/3'ü hayvancılığa aittir. Hayvansal üretimin % 40-50'sini (tarımsal üretimin % 12-15'ini) kanatlı üretimi alır. Tavukçuluk yüksek teknolojiden uzak, eski, küçük aile işletmeciliği şeklinde yürütülür, modern kanatlı endüstrisinde altyapı yoktur. Yaklaşık 4.000 etçi, 650 yumurtacı işletme mevcuttur. Filistin'de gelişmiş bir kanatlı endüstrisi için bir hiyerarşi oluşturmaya yönelik yolların bulunması nedeniyle bu sektörün de desteklenmesine ihtiyaç vardır. Hayvan varlığı itibarı ile etçi tavuk sayısı 2001 yılında 48 milyon adet, 2002 yılında 49 milyon adet iken, 2003'te 37 milyon adete düşmüştür. Yumurtacı tavuk sayısı ise 2003 yılında yaklaşık 3 milyondur. Sığır, koyun, keçi sayısı artış göstermekte olup, 2003 yılında sığır sayısı 33.235 (popülasyonun % 70'i Siyah Alaca), koyun sayısı 828.678, keçi sayısı ise 392.122 baştır.

Filistin beş iklim bölgesine sahiptir:

- 1- Merkezi dağlık bölge; Ortalama yağışın 600 mm/yıl olduğu bölüm, yükseklik 600-1000 m.
- 2- Yarı kırsal bölge; yağışın 500 mm/yıl olduğu bölüm, yükseklik 50-300 m.
- 3- Batı Şerianın sağında bulunan bataklık bölge; yağışın 250 mm/yıl olduğu bölüm, yükseklik 0-600 m.
- 4- Ürdün vadisi bölgesi yağışın 150 mm/yıl olduğu bölüm, yükseklik 90-400 m.
- 5- Sahil bölgesi (Gazze Şeridi) yağışın 300 mm/yıl olduğu bölüm, yükseklik 0-30 m.

Sulu tarım bölgeleri yarı kırsal bölge ile Ürdün vadisi'dir. Ürdün vadisi sulanan alanların % 92,7'sini teşkil eder. Meralar İsrail tarafından engellendiği için kullanılmamaktadır. Tarla büyüklüğü 0,5-5 ha (% 90'i) toprak kalitesiz, kredi kaynakları yok ve ciddi boyutlarda taşıma ve pazarlama güçlükleri vardır.

Birçok kısımlarda iklim kurak veya yarı kuraktır. Sulama tahminen 20.000 ha kadardır. Her ne kadar sulanan alanlar tarımsal çıktının 1/3'ünü kapsasa da sulama sadece toplam tarımsal alanın % 10'u kadardır. Toplam mevcut su kullanımını tahmini yıllık 279 milyon m³, (% 60'i, yani 167 milyon m³ tarım içindir) yaklaşık % 70'i 100-150 m derinlikteki kuyulardan, % 30'u ise kaynaklardan sağlar. Yaklaşık % 4 nüfus artışıyla doğrusal olarak şebeke suyu ihtiyacının ise 236-338 milyon m³ ulaşacağı projelendirilmiştir. Su kullanımı üzerine yeni düzenlemeler yapılmazsa çok ciddi sorunlarla karşılaşılacaktır. Filistin hükümeti atık suyun tekrar değerlendirilerek içme suyu haline getirilmesine sıcak bakmamaktadır. Çünkü İsrail antıları su mik-



tarına eşdeğer oranda temiz suyu kesecektir. İsrail yeni kuyu açılmasına da müsaade etmemektedir. Filistin yüzey sularından ancak % 10 faydalanabilmektedir. İsrail Ürdün nehrinden su almasına da izin vermemektedir. Batı Şeriatadaki tüm havzalardan Filistin ancak % 15 yararlanabilmektedir. İsrail ise suyun % 18'lik kısmını Batı Şeriatadaki Yahudi yerleşimine vermekte, normal şartlarda Ölü Denize (Lut Gölü) dökülmesi gereken % 67'lik kısım ise Batı Şeriatının dışında Mısır tarafındaki çöle taşınmakta ve her geçen gün çöl yeşermekte iken Lut Gölü kurumaktadır. Emniyetli olarak suyun çekilebileceği ortamlarda (akifer) bulunan suların % 70'i acı veya tuzludur.

İsrail tüm Batı Şeriatı içine alacak şekilde 8 metre yüksekliğinde bir güvenlik duvarı inşa etmektedir. Duvarın 1 km sağı ve solu traşlanmış ve kazılmıştır. Bu amaçla Filistin tarafında kalan kısımda ağaçlar yok edilirken İsrail tarafına 700 bin ağaç dikilecektir. Duvar bitince Batı Şeriatının %22'sinin gideceği, Filistin halkının %52'sinin izole edilmiş olacağı ve halkın sadece %12'lik bir alana sıkıştırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, duvarın tarımsal ürünlerin dolaşımını ve pazarlanmasını daha da zorlaştıracağını, üretim maliyetini ve ulaşım giderlerini arttıracığını ve tarımsal yolların azalacağı gibi problemlerle karşılaşacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca duvar su kuyularının önemli bir kısmını da İsrail tarafında bırakmaktadır.

28/9/2000-31/12/2004 tarihleri arasındaki toplam kayıp 327.6 milyon ABD Doları olarak hesaplanmış olup-bunun tarımsal üretimdeki payı yıllık 28 milyon ABD Dolarıdır.

Filistin'de tarımsal sektörünü destekleyen ve hizmet veren tarımsal kuruluşlar:

- Tarım Bakanlığı, uygulamalı araştırma ve yayım aktivitelerinden sorumlu, 17 bölgesel ilçe müdürlüğüne (220 yayım elemanı) sahip.
- Milli Tarımsal Araştırma Merkezi; çok düşük seviyede işletilen 11 araştırma istasyonuna sahip.

c) Filistin Su Otoritesi; su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetiminden sorumlu.

Tarım Bakanlığında halen 1380 ziraat mühendisi ve veteriner hekim çalışmaktadır. 500 kadar özel sektörde görevli olmakla beraber çok sayıda işsiz teknik eleman mevcuttur. 4 üniversitede Ziraat Fakültesi vardır. Orman mühendisi hiç yok, sadece Ürdün'de ormancılık üzerine eğitim almış bir kişi var. Yılda 15-20 kişinin Türkiye'de Orman Fakültelerine kabul edilmesi isteniyor, ayrıca 1 orman fakültesinin de açılmasına ve öğretim elemanı yetiştirilmesine destek isteniyor. Ayrıca gıda işleme, agro-endüstri, çiftlik idaresi, idari yönetim konularında eğitim isteniyor. Uluslararası kuruluşlar sadece parasal destek sağlıyorlar, eğitim vermiyorlar (özellikle su ile ilgili konularda). Yeteri kadar veteriner hekimler ve laboratuvar olmasına rağmen mesleki eğitime ihtiyaçları olduğu ifade edilmiştir. Büyük baş hayvanların küpelenmesine ilişkin projeye sahipler, ancak finansmanı yok. Embriyo transferi ile ilgili üniversitede çalışma yapılmaktadır. İsrail hayvan ithalatına izin vermiyor. Tohum, gübre gibi girdileri İsrail'den almak zorundalar. Yeterli alet makine yok. Tohum yetiştiriciliği ile ilgili proje yapılabilir, tohum temizleme makinesi girebilir. Sperma ihracı olabilir. Suni tohumlama eğitimi verilebilir. Her konuda yılda 15-20 kişinin eğitiminin yapılması bizzat Bakan Yardımcısı Dr. Azam tarafından ifade edilmiştir.

İsrail'e bağımlılık faktörlerinin bir kombinasyonunun sonucudur. Oslo Anlaşmasından sonra devam eden işgal altında İsrail yaptırımları tarımsal alanın müsadere, Filistin su kaynaklarına el konulması, sınır kapamaları, ihracat pazarlarına girişlerini kısıtlama ve uygun tarımsal enstitülerin gelişmesinde tahditler olarak sayılabilir. Ayrıca; İsraili çiftlik ürünlerinde kısıtlama olmaksızın serbestçe Filistin pazarına girerken Filistin tarımsal ihracat ürünleri İsrail'e kısıtlı ve ilgili kanuna tabi olarak girmektedir. Bu çeşitli ticari kısıtlamalar ile Filistin şirketleri ithalat ve ihracat muameleleri için İsrail şirketlerine nazaran %30 daha yüksek işlem ücreti ödemektedirler. İsrail hükümeti tarım ürünleri ve girdileri üzerine oldukça yüksek koruyucu tarifeler uygulamaktadır. Bu koruyucu tarifeler arasında Filistin'e gümrükte % 100-350 arasında değişen vergi getirilmiştir. Bunun net sonucu; Filistin'de fiyatlar birçok ürün için dünya pazar fiyatlarından oldukça yüksektir. Diğer taraftan da Filistin'de işçi ücretleri İsrail'deki ücretlerden % 50-65 daha azdır.





Enformasyon Bakanlığı

Enformasyon Bakanlığı kamuya ait iki televizyon istasyonlarının ve ayrıca özel yayın kuruluşlarının olduğunu, ancak yayıncılığı düzenleyen yasal bir çerçeveye sahip olmadıklarını belirtmişler, Türkiye'nin televizyon ve radyo yayıncılığını düzenleyen bir yasanın olup olmadığını eğer var ise bundan yararlanmak istediklerini söylemişlerdir. Heyet tarafından, kendilerine bu yasalar ile bilgilerin aktarılacağı belirtilmiştir.

Buna ilave olarak yayıncılık konusunda Türkiye'den beledikleri yardımlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Enformasyon Bakanlığı ve yayın kuruluşlarındaki personelin eğitimi,
- Türk radyo ve televizyon kuruluşları ile ortak programlar yapmak,
- Karşılıklı program alışverişi,
- Digital teknoloji transferi,
- Ortak bir teknik heyetin oluşturulması ve çalışması.



Kültür Bakanlığı

Kültür Bakanlığı ile yapılan temaslarda ise, Bakanlığın 1994 yılında kurulduğu ve 2000 yılına kadar serbestçe faaliyet gösterdiği ancak ikinci intifada'dan sonra faaliyetlerinin İsrail tarafından kısıtlandığı öğrenilmiştir.

Kültür Bakanlığı tarafından kültür alanındaki sorunlar aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- İsrail tarafından ziraat fakültelerinin kurulmasına izin verilmemektedir,
- Nablus kentinde önemli tarihi ve kültürel varlıklar bulunmakta ancak bunların büyük bir bölümü İsrail tarafından yerle bir edilmiştir,
- İsrail tarafından Filistin bölgelerinin etrafına örülen duvarların inşaatı sürecinde tarihi-kültürel varlıklar tahrip edilmektedir.

Turizm ve Tarihi Eserler Bakanlığı

FUY Turizm ve Tarihi Eserler Bakanı ve Beytüllahım Belediye Başkanı ile ilgili yetkililerin katılımı ile Filistin genelinde yapılan çalışmalar ve turizm sektörünün durumu tartışılmıştır.

Filistin turizm geliri 2000 yılına kadar oldukça iyi konumdaymış. 2000 yılında Beytüllahime gelen turist sayısı 2 Milyon dolaylarındayken şu anda İsrail tarafından bu alana giriş ve çıkışlar izne tabi tutulmuş ve kısıtlanmış. Ancak tur operatörlerinin İsrail Turizm Bakanlığı ile yaptıkları görüşmelerde eğer bu alanlara girişlere izin verilmez ise İsrail'de tur düzenlemeyeceklerine dair baskı kurmaları sonucunda bir yumuşama süreci beklenmekte olduğu ifade edildi. Ayrıca FUY ve İsrail Turizm Bakanlıkları arasında bir anlaşma yapılmış ve kısıtlamaların kaldırılması konusunda anlaşmaya varılmış.

FUY Turizm ve Tarihi Eserler Bakanlığı Türk Kültür ve Turizm Bakanlığı ile protokol yapmak istemektedir. Ayrıca, ülkemizden teknik bilgi desteği ile personel ve uluslar arası pazarlama konularında eğitim verilmesini, Doğu Kudüs bölümünde bulunan turizm bürolarının desteklenmesini ve tarihi eserlerin restorasyonu konusunda genel bir protokolün yapılmasını talep etmektedir.





Eğitim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı

Eğitim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı ile yapılan temaslarda aşağıdaki konular dile getirilmiştir:

1967'den sonra Filistin topraklarında üç değişik eğitim sistemi uygulanmıştır. Gazze'de Mısır, Batı Şeria'da Ürdün ve Doğu Kudüs'te İsrail eğitim sistemi uygulanmıştır. 1994 yılında Filistin Ulusal Yönetimi'nin kurulmasından sonra Filistin eğitim sisteminin kurulmasına başlanmış ve 10. sınıfa kadar tek bir eğitim sistemi kurulması çalışmaları tamamlanmıştır.

Üniversite eğitimi ise ilk planda eğitimciler tarafından örgütlenmiştir. Eğitimciler üniversiteler kurmuş ve bağımsız yönetim kurulları oluşturarak bu üniversiteleri yönetmişlerdir. 1994 yılında Filistin Otoritesi oluşturulduktan sonra okulların yönetimi Filistin Yönetimine devredilmiş ve bakanlık bünyesinde 100'e yakın fakülte oluşmuştur. Yüksek öğretim meclisi ve araştırma enstitüsü kurulmuştur.

Eğitim alanında temel sorun ve ihtiyaçlar olarak aşağıdaki konular dile getirilmiştir:

- Veterinerlik ve ziraat konusunda personelin eğitimi,
- İhtisas alanında tıp fakülteleri yok ve uzman hekim sayısı az.

Türkiye'den temel beklentiler ise,

- Filistinli öğrencilere Türk üniversitelerinde eğitim görme imkanının sağlanması ve özellikle tıp fakültelerinden mezun olanların uzmanlıklarını Türkiye'de yapmalarına imkan sağlanması,
 - Türkiye'deki üniversitelerle karşılıklı öğretim görevlisi değişiminin sağlanması.
- Bakanlıktan edinilen bilgilere göre Filistin'de özel okul kurmakta mümkündür. Türkiye'den özel girişimcilerin özel okul açmak istemeleri durumunda bunların başlıca Doğu Kudüs, Bethlehem ve Ramallah'da açılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Bu okullarda Arapça veya İngilizce eğitim yapılacağı ve ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretilbileceği ifade edilmiştir.



Sosyal İşler Bakanlığı

Sosyal İşler Bakanlığı'ndan genel müdür ve diğer yetkililerle görüşülmüştür. Sosyal İşler Bakanlığı 1994 yılından bu tarafa faaliyet göstermekte ve sosyal yardımların sağlanması ile kadın, çocuk, yaşlılar, özürülüler vb gruplara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Öğrencilere burs ve sağlık sigortası sağlıyor.

Sosyal İşler Bakanlığı sosyal yardım yaklaşımından kalkınma yaklaşımına geçiyor ve bu alanlarda projeler geliştiriyorlar.

Bu bakanlık çeşitli ülkelerin ve yardım kuruluşlarının desteği ile kadın ve ailenin güçlendirilmesi merkezleri kurmuştur. Bu merkezlerden Gazze'de iki tane vardır ve bunlardan biri de ziyaret edilmiştir. Ziyaret edilen merkez iyi bir donanıma sahiptir ve kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik eğitim ve rehberlik hizmetleri yürütmektedir. Sanatsal faaliyetlerden psikolojik rehberlik ve gelir getirici alanlarda eğitim programlarına kadar bir dizi alanda faaliyetler yürütmektedir. Gelir getirici beceri geliştirme programları öncelikle kocası ölmüş veya hapiste olan kadınlara yönelik olarak yürütülmekte ve bu ailelere ayrıca sosyal yardımda bulunmaktadır. Özürülülere yönelik eğitim merkezlerinin kurulması üzerinde çalışılan önemli konulardan biridir. Edinilen bilgilere göre Filistin'de 30 bin yaralı var ve bunların % 40'nin önemli sakatlığı var. Sakatların tedavisine yönelik malzeme ve ilaç desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Heyet özürülülere yönelik eğitim faaliyetlerinin düzenlendiği bir merkez ziyaret etmiştir ve bu ziyaret sırasında bu merkezin donanıma ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Ütü, mutfak malzemesi gibi en temel donanıma ihtiyaç duymaktadırlar. Özürülülere yönelik faaliyetlerin desteklenmesi için personelin Türkiye'de eğitilmesi talep edilmektedir.

Okulunu tamamlamış veya okul dışı kalmış 14-16 yaş arası çocuklara meslek kazandırmak üzere projeler yürütülmekte ve bu amaçla kurulmuş 5 merkez bulunmaktadır. Bunlardan bir kaç ziyaret edilmiş ve altyapılarının ve bina koşullarının yetersiz ve sağlıksız olduğu gözlemlenmiştir. Bu merkezlerin rehabilite edilmesi ve yenilerinin kurulması konusunda desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal İşler Bakanlığının Türkiye'den talep ettikleri destekler aşağıdaki şekilde özetlenebilecektir:

- Üyüştürücü ile mücadele kapsamında bağımlıların tedavisi için ilaç sağlanması,
- Kurumsal kapasiteyi geliştirmeye yönelik eğitim faaliyetleri,
- Özürlülere yönelik eğitim merkezlerinin kurulması,
- Varolan sosyal hizmet merkezlerinin donanımına destek sağlanması.

Sağlık Bakanlığı

Gazze'de Sağlık Bakanlığı ile yapılan görüşmeler sonucu sağlık sektöründeki genel durum, sorunlar ve ihtiyaçlar aşağıdaki şekilde dile getirilmiştir:

- Filistinliler için hareket serbestisi olmadığından hastaların başka illerdeki hastanelere gitmesinde sorunlar yaşanmaktadır.
- Hastanelerin ve kliniklerin ihtiyaç duyduğu alet-ekipman ve ilaçlar dışarıdan getiriliyor, ancak İsrail tarafından bu malzemelerin geçişinde sorunlar yaşanıyor ve bazen ilaçlar bu bekleme süreçleri içinde bozulabiliyor.
- 2000 yılından bu yana yaklaşık 60 bin kişi yaralanmış ve sakatlanmıştır.
- Türkiye Başkonsolosluğu tarafından daha önce 500 bin ABD Dolarlık bir yardım sağlanmış ve bu yardımla devlet hastanesinin donanımı gerçekleştirilmiştir.
- Gazze'deki Çocuk hastanesinde yatak sayısının yetersiz olması sebebiyle uzun süreli tedavi gerektiren durumlarda çocukların yatarak tedavisinde sorunlar yaşanmaktadır.
- Çocuk hastanesine iki kat daha ilave yapılması gerekmektedir ve bunun maliyeti yaklaşık olarak 2.8 milyon dolardır.
- Gazze'de çocuklarda sıklıkla ÜSYE ve astım görüldüğü belirtilmiştir.
- Aşi soğuk zincirinin işletilmesi için jeneratöre,soğutucu vb alet-ekipmana ihtiyaç duyulmaktadır.



- Tıbbi malzeme, laboratuvar malzemesi, ilaç ve aşı yardımına ihtiyaç duyulmaktadır. (Aşı ihtiyacı 2003 yılında Japonya'nın, 2004 yılında Amerika'nın yardımları ile giderilmiş olup, 2005 yılı için ise Türkiye'den yardım talep etmektedirler.)

04 Şubat 2005 tarihinde Ramallah Devlet Hastanesine yapılan ziyarette hastanenin ülkesindeki ihtiyaçlar doğrultusunda sıkıntıları olduğu görülmüştür.

05 Şubat 2005 tarihinde ise Nablus'da ilk olarak Sağlık Bakanlığı ziyaret edilerek, Bakan Yardımcısı, Bakanlık Genel Müdürü ve Sağlık Müdürü ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde aşağıdaki konularda desteğe ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir,

- Tıbbi eğitim konusunda (doktor, hemşire) eksiklikler bulunmaktadır. Özellikle doktorların uzmanlık eğitimi konusunda yardıma ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

- Filistin Kentleri duvarlarla çevrildiğinden küçük yerleşim yerlerine klinikler kurulmasında ve buralara sağlık personeli görevlendirilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu nedenle mobil ve donanımlı sağlık kliniklerine ihtiyaç duyulmaktadır.

- Devlet hastanesine bir iki kat eklenmesinin mümkün olup olmayacağı merak edilmektedir. Diğer bir çözüm ise var olan iki devlet hastanesinin (bunlardan bir tanesi 1905 yılında Osmanlılar tarafından yapılmış ve ilk başhekimisi bir Türk olan Vatan Hastanesidir) tek bir yerde yapılacak 250 yataklı büyük bir hastanede birleştirilmesidir.

- Çevre sağlığı için analiz yapabilmeye yönelik laboratuvar malzemelerine ihtiyaç duyulmaktadır. (Su analiz cihazı)

- Ana-çocuk sağlığına yönelik olarak mobil klinik araçlarında ultrason cihazlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Nablus'da tüberküloz teşhis araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Filistin'in Kalkınması ve Yeniden Yapılandırılması Ekonomik Konseyi (PECDAR)

Kurumun gelen yardımların hangi alanlarda kullanılacağına karar verip projelerin veya inşaatların uygulanmasından sorumlu olduğu söylenmiştir. Bugüne kadar 4.700 adet projenin 800 Milyon ABD Doları harcanarak gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

Yerel Yönetimler Bakanlığı Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü

Gazze Şeridinde bulunan Yerel Yönetimler Bakanlığı Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde Gn.Md. Sn.Hassan ABUSAMHADANA ve diğer yetkililerden Bakanlık çalışmaları ve idari yapı hakkında bilgi alınmıştır. Yerel Yönetimler Bakanlığı anlaşıldığı kadar ile tüm belediyeleri teknik ve idari olarak denetleyen, yurt dışından gelen ve belediyelere verilecek yardımları dağıtan ve koordine eden, imar planı çalışmalarını yapan bir yapıdadır. Bakanlığı ziyaret eden ilk Türk heyeti olduğumuz ayrıca belirtilmiştir.

Gn.Md. Gazze Şeridi genelinde önemli altyapı sorunlarının bulunduğunu, yeterli mali kaynakları olmadığından belediyelere FUY bütçesinden kaynak tahsisi yapamadıklarını ve bu bölgede 26 adet belediyenin bulunduğunu belirtmiştir. Genel Müdürlük tarafından Bakanlığın ve belediyelerin genel olarak,

1. Altyapı,
2. Teknik personel eğitimi
 - a. Mühendislik eğitimi
 - b. İdari ve mali personel eğitimi
3. İdari reforma ihtiyaçları bulunduğu belirtilmiştir.

Gazze Belediyesi

Heyetimize aktarılan bilgilere göre belediye sınırları 4 500 ha olup bu sınırlar içerisinde toplam 500 bin kişiye hizmet götürmeye çalışmaktadır. Belediye bünyesinde 1 800 kişi istihdam edilmiş olup bütçenin %80'i personel giderine ayrılmaktadır. Yine ifade edildiğine göre aylık personel maaşları için 1 Milyon ABD Doları ödenmektedir. Çalışan personelden 500 adedi temizlik ve sağlık hizmetlerinde (anlaşıldığı kadarı ile çöp toplama ve diğer temizlik hizmetlerinde) çalıştırıldığı, 150 mühendisin bulunduğu diğer personelin ise farklı hizmetlerde değerlendirildiği anlatılmıştır. Personelin bütçeden aldığı payın çok yüksek olduğu ve diğer hizmetleri aksatabileceği tarafımızca iletildiğinde, İsrail tarafının kapıların kapatılması ve çalışma izinlerinin iptal edilmesi sonucunda kent içerisinde ciddi oranda işsizlikle karşılaşıldığından mümkün olduğunca çok personel çalıştırılmaya gayret edildiği ve maaşların bütçe içerisindeki payının yüksekliği hizmetleri etkilediği kendilerince de kabul edilmiştir.

Katılımcılığı ön plana çıkartmak amacıyla halk toplantıları düzenledikleri ayrıca komşu dayanışması adı altında sürekli toplantıların yapıldığı anlatılmıştır. Belediye Başkanının İstanbul ziyareti esnasında gördüğü ve uygulamaya başladığı, Al Qalam (Kalem), vatandaşın belediyenin fark-



lı birimlerindeki işlemlerini onun adına takip eden sistemi kurduklarını, stratejik planlama, diğer FUY birimleri ve belediyeler arasında işbirliği ve koordinasyon faaliyetlerini yürüten birime bulunduğunu söylemişlerdir. Belediye bünyesinde ana hizmet ve yardımcı hizmet birime olarak 15 müdürlüğün bulunduğunu belirtmişlerdir. Faaliyetleri arasında entegre toplumsal kalkınma (fiziksel gelişme ve kültürel faaliyetler) ve idari reform ve şeffaflık çalışmaları da yer aldığı söylenmiştir.

Belediyenin karşılaştığı önemli sorunlar olarak dile getirilen konular; yapılan alt yapı yatırımlarının dönemsel olarak İsrail tarafından tahrip edildiğinden tekrar tekrar yapmak zorunda olmaları ve sürekli olarak bu çalışmalara ciddi oranda kaynak harcadığı, çöplerin toplanmasında sorunlar yaşandığı ve bunun çevre ve insan sağlığını etkilediği, çöp toplama araçlarının yetersizliği ve hasarlı olması, çöp toplama alanı olarak belirlenmiş alanın İsrail sınırına yakın olması nedeniyle taciz atışlarının yapıldığı ve araçlarda hasarlar olduğu, bu yüzden çöplerin depolanamadığı, arazi kullanım planı yapılamadığından sanayi, yerleşme ve alışveriş merkezlerinin birbirine girdiği belirtilmiştir.

Teknik ve idari personelin ülkemizde eğitilmesi, idari reform çalışmalarına katkı verilmesi, bütçe yönetimi ve kullanımı ile ilgili eğitim, imar planı hazırlama ve uygulamaları ile ilgili eğitim çalışmalarına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Teknik sunuş sonrasında şehir gezisi yapıldı. Yeni konut bölgeleri ve alışveriş merkezi alanı görüldü (Konut Bakanlığı kooperatiflere destek olmakta ve Araziden sorumlu Bakanlıkça bu kooperatiflere alan tahsis edilmekte, belediyede bu alanlara alışveriş merkezleri kurmak istemektedir).

Ulaştırma Bakanlığı

Heyetimizin bir bölümü FUY Ulaştırma Bakanlığı yetkilileri ile birlikte Gazze Şeridinde bulunan Yaser Arafat Havaalanını ziyaret etmiştir. Oslo Antlaşmasına uygun olarak imzalanan Kahire Antlaşması ile bir havaalanı yapılması kararı alınmıştır. Bu karar uyarınca 1994 yılında çalışmalar başlamış ve 10.01.1996 tarihinde havaalanı inşaatı tamamlanarak ilk sefer düzenlenmiştir.

Havaalanı ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı) kurallarına göre inşa edilmiş, tüm dokümanlar temin edilmiş ve ACI'ne (Uluslararası Havaalanları Birliği) de üye olmuştur. Havaalanı trafiğe açık olduğu sürece Arap ülkeleri, Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan, KİTC ve Türkiye'ye seferler yapılmıştır. Ancak, 2001 yılı Eylül ayında İsrail askerleri havaalanına girerek pisti tahrip etmiştir. Söz konusu tahribatın onarımı için çalışmaların başlamasından 5 gün sonra, İsrail askerleri ikinci kez buldozerlerle girerek pistin %60'ını tahrip etmiştir.



İsrail'in söz konusu tahribatı ICAO'ya bildirilmiş ve olağanüstü bir toplantı yapılarak anılan toplantıya Türkiye'nin de katılması sağlanmıştır. Bu toplantıda Türkiye Filistin'i desteklemiştir.

Yaser Arafat Havaalanı tamamıyla yardımlarla (İspanya, Suudi Arabistan, Almanya, Mısır ve Hollanda) inşa edilmiştir.

Hali hazırda devam eden 2 proje vardır.

1. Japonya tarafından finanse edilen terminal binası (maliyeti 5 Milyon ABD Doları).
2. Yılda 90 Milyon ton kargoya hizmet vermesi planlanan hava kargo terminali. Bu terminal binasının yapımı da AB tarafından finanse edilmektedir (maliyeti 25 Milyon Euro).

Havaalanında yapılan arazi incelemesinde;

1. pistin kesinlikle yeniden yapılması gerektiği, mevcut halinin onarımla düzeltilemeyeceği,
2. terminal binasının küçük olmakla birlikte (Tunus tarafından yapılmış) iyi durumda olduğu,
3. radar binasının tamamıyla yıkıldığı, antenin kullanılmaz durumda olduğu,
4. VOR/DME cihazının çalıştığı,
5. LLZ'nin sağlam olduğu,
6. GP cihazının çalışmadığı,
7. Yaklaşım ışık sisteminin ve pilot üzerindeki ışıkların tamamının tahrip olduğu,
8. Apron ve taksi yollarının kullanılabilir nitelikte olduğu,
9. Tahrip edilen Radar binasında bulunan Meteoroloji ve TX sistemleride tamamen hasar görmüş ve çalışmaz durumda bulunduğu
10. Terminalde bulunan uçuş bilgi, güvenlik, anons ve yangın ihbar sistemlerinin faal olduğu tespit edilmiştir.



Enerji Bakanlığı

Enerji, Filistin genel için önemli bir sorundur. İletim hatlarının yetersizliği ve yeterli elektrik sağlanamadığı için sürekli olarak kesintilerin yaşandığı yetkililer tarafından belirtilmiştir. Gazze Şeridinde bir adet özel sektöre ait enerji üretim tesisi kurulmuştur. Bu tesis gazlı olarak çalışacak şekilde inşa edilmiş olmasına rağmen gazın sağlanamaması sonucunda motorine döndürülmüştür. Bu tesis tüm FUY alanının enerji talebinin %12 sini karşılamaktadır. İsrail'den ise %85 oranında elektrik satın alınmaktadır. Geri kalan %3 ise çeşitli büyüklüklerdeki jeneratörler vasıtasıyla vatandaşlarca sağlanmaktadır.

Filistin bölgesi genelinde 85 yerleşim alanına henüz elektrik temin edilememiştir. 220 ay noktadan elektrik dağıtımı yapılmakta ve kişi başına 600 kW/h tüketim düşmektedir. Elektrik açığı bulunmakta ve İsrail 15 kW/h fiyat ile FUY'a satmaktadır. Mevcut şebekelerdeki onarımlar için 17 Milyon ABD Dolarına ihtiyaç bulunduğu, yeni yüksek gerilim hatları ve dağıtım şebekelerinin her iki bölge için 208 Milyon ABD Dolarına ihtiyaç olduğunu söylemiştir.

Su İdaresi

Mevcut su varlığının 2 634 Milyon m³/yıl olup, bunun da 4 aküferden (3 adet Batı Şeria ve 1 adet Gazze bölgesi) sağlandığı belirtilmiştir.

Önemli tek yerüstü su kaynağı Ürdün Nehri'dir. Bu kaynak İsrail kontrolünde olup, Filistin'in su kullanımına izin verilmemektedir. Su kaynaklarını kullanılabilirliği oranı; yeraltısularında %17, Ürdün Nehri'nden %0 ve diğer yerüstü su kaynaklarından ise %10'dur. Mevcut yer altı su kaynaklarının %89 unu İsrail % 11 ni Filistin kullanmaktadır. Su İdaresi yetkililerinin belirttiğine göre İsrail tarafı derin kuyu açmalarına müsaade etmemekte, yüzeye yakın suyu kullanmak zorunda kaldıklarını, bu yüzden su seviyesinde ciddi düşmelerin yaşandığı, ayrıca Gazze Şeridi'nde fazla su çekimi sebebiyle deniz suyunun karışması ile tuzlanma oranı artmaktadır.

Batı Şeria genelinde ki suyun %67'sini İsrail genelindeki yerleşmelerine, %18'ini Batı Şeria'daki



yerleşmelerine kullanıyor kalan %15' i ise Filistinliler kullanmaktadır. Batı Şeria bölgesinde Filistine ait 240 adet kuyu bulunmakta ve bunlardan yaklaşık olarak 5 023 Milyon m³/yıl su çekiliyor. Ortalama kuyu derinliği 150 metre ve ağırlıklı olarak tarımsal amaçlı kullanılıyor. Ürdün nehri kıyı bölgesinde yer alan tarım alanları 1967 yılından buyana kullanılamamaktadır. Bu araziler vakıf adına ağırlıklı olarak kayıtlı ve üzerinde 140 adet kuyu bulunmaktadır. Az miktarda Filistinli gündüzleri bu bölgede tarımsal faaliyetlerini yürütebilmekte ancak akşamları geri dönmek zorunda oldukları yetkililerce belirtildi.

Ürdün nehrinin kullanımı ile ilgili olarak 1954 yılında yapılmış bir anlaşmaya göre sağ ve sol sahil kanalları ile bu kaynağın tarımsal amaçlı olarak kullanımı düzenlenmiş. Sol sahil kanalı Ürdün tarafından inşa edilerek kullanıma açılmış, ancak sağ sahil kanalı ancak 140 m inşa edilebilmiş ve kalmış.

İsrail tarafı Teberia gölünden büyük miktarda su çekerek Sina bölgesindeki tarım arazilerine su vermektedir. Yüklü miktarda yapılan bu su çekimi sebebiyle Ölüdeniz su miktarı azalarak göl aynası daralmıştır.

Su İdaresi heyetimizden bünyelerindeki mühendislerin eğitilmesini talep etmişlerdir. Ayrıca Ürdün nehri havzasında havza yönetim modelinin oluşturulmasını, teknoloji transferi, teknik ve yönetici konumundaki personelin GAP'ı ziyaret etmek istediklerini belirtmişlerdir.

Mülteciler İdaresi

İdare yetkilisi Türkiye'nin yılda 1 Milyon ABD Doları yardım yaptığını takdirle belirtmiştir. Mevcut 32 adet kampın fiilen çalıştığını bunlardan 5'i hariç diğerlerinde kontrolün UNRWA'da (BM Filistin Mülteciler Yardım ve Bayındırlık Ajansı) olduğunu, kamp sakinlerinin İsrail'de çalışma izinlerinin iptal edilmesinin bu bölgelerde yaşayanları oldukça zor duruma düşürdüğünü ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak Türkiye'nin bugüne kadar yaptığı yardımların artırılarak sürdürülmesini talep etmektedirler.





RIWAQ (RIWAQ Mimari Eserleri Koruma Merkezi)

RIWAQ 1994 yılından sonra kurulan ve kültürel mirasın korunması alanında çalışmalar yürüten bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluş bünyesinde bir çok bölüm ve komite kurularak faaliyetlerini yürütmektedir. Çalışmalarda tarihi kültürel varlıkların belgelenmesi, restorasyonu ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yanında, gençler, çocuklar ve kadınlara yönelik toplumsal bilincin oluşturulması çalışmaları da yürütülmektedir.

Çocuklara görsel olarak klasik döşeme şekilleri ve binaların mimari özellikleri anlatılmakta ve modeller üzerinde uygulamalı olarak öğretilmektedir. Bu sayede geleneksel mimari özellikleri kuşaklara aktararak kaybolması ve yeni kuşaklara aktarılması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Konservasyon bölümü tarafından tahrip olmuş kültür varlıklarının restorasyonu projeleri hazırlanarak uygulamaya geçirilmektedir. Bu güne kadar 8 adet tarihi ev restore edilmiştir. Şimdiye kadar kullandıkları maddi desteğin büyük bölümü Ford Vakfı ve İsviçre kökenli SIDA'dan temin edilmiştir.

Sanayi ve Ticaret Odası

Sanayi ve Ticaret Odası yetkilileri tarafından aşağıdaki konular dile getirilmiştir:

1. Filistin özel sektörünün potansiyeli olduğu ancak İsrail engellemeleri nedeniyle istenen seviyeye ulaşamadığı, bu engellerin kalkması için Türk Hükümetinin İsrail nezdinde gerekli girişimlerde bulunması,
2. Uluslararası pazarda kendini kanıtlamış olan Türk Özel sektörünün bilgi ve tecrübelerinden faydalanılması,
3. Filistinde yer alan işletmelerin büyük bölümü KOBİ olup istihdam ağırlıklı olarak buralardadır.
4. Filistin genelinde serbest rekabetin bulunduğu ancak bazı sorunların bulunduğu bu konular ile ilgili olarak Türk tarafının tecrübelerinden faydalanmak istedikleri,
5. Serbest Ticaret anlaşmasının önemsiyorlar,
6. Tarım, gıda, taş-mermer, konfeksiyon ve meşrubat sanayilerinin gelişmesi için destek istiyorlar,
7. Teknoloji ve enformasyon konularında eşit ticari ilişkilerin kurulması,
8. UNIDO aracılığıyla Türkiye'ye sunulan projelerin desteklenmesi,
9. İkili anlaşmalarda Türk tarafınca söz verilen desteklerin yerine getirilmesi,
10. Karşılıklı yatırımların uygulanması,
11. Dış pazarda rekabet edilebilmesi için gerekli desteklerin sağlanması,
12. İkili ticaret anlaşmalarında karşılıklı menfaatlere dikkat edilmesi.
13. Pazarlamada yaşanan ve İsrail kaynaklı sorunların çözümünde Türkiye'ni aktif rol oynaması,
14. Paketleme, ihracat ve pazarlama konusunda uzmanlara ihtiyaçları bulunduğunu,
15. Dış ticareti destekleyici bankaların kurulması,
16. Ticaret odası, üniversite ve Türk tarafından oluşan üçü mekanizmanın kurularak eğitimcilerin eğitiminin sağlanması,

17. Dış ticaret alanında müşterek yatırımlı bir şirketin kurulması,
18. Müşterek yatırımlarının kurulması için özel sanayi bölgelerinin kurulması,
19. Mermer ve taş sanayiinde ülkemizin iyi durumunda olduğu ve yatacak olan ürünlerle özellikle makinaları inceleyeceklerini satan almak istedikleri,
20. FUY'dan Ramallahta bir sergi sarayının kurulması talep edilmiş,
21. Telekomünikasyonu özelleştirdiklerini ve yasal boşlukları bularak bu konuda bugüne kadar hiçbir ilişkinin kurulmadığı ancak bundan sonra katılım sağlanması,
22. e-ticaret konusunda eğitim talebi,
23. Toplantı salonu, bilgisayar donanımı ve eğitim projelerine Türk katılması,
24. Filistin'deki fuarlara Türkiye'den katılım sağlanması,
25. Özel sektörün gelişmesi için yasalardan gözden geçirdikleri,
26. KOBİ'lerin idari, mali ve kalite konularında eğitim ihtiyacıları bulunması.

An Najah Ulusal Üniversitesi

Nablusta bulunan üniversitenin etkililerden alınan bilgilere göre bu üniversite büyük üniversitelerden biri olup, 17 fakültesi ve 13 bin öğrencisi bulunmaktadır. Püsüsü bulunmakta olup, 3'ü Nablusta 11 de Tokkarin'de dir. Bu kampüsleri yönelik bir çalışma hali hazırda yürütülmektedir.

Şu anda iki personel Türkiye'de doktora eğitimi görmektedir ve bu sayede eğitim verilmektedir. Türk üniversiteleri ile işbirliği yapmak ve Türkiye'den öğrenen personellerinde eğitim vermelerini arzulamaktadırlar. Eğitimin İngilizce olması nedeniyle işbirliğinde herhangi bir sorunla karşılaşılmayacağı ifade edilmektedir. Ancak eğitim telerinde eğitici eksikliği dile getirilmekte ve bu sorunun bu yolla aşılabileceği belirtilmektedir.

Tip fakültelerinde anatomi dersi için kadavra sıkıntısı yaşandığı ve dışarıdan satın alınmasının güçlüğü dile getirilmiştir. Bu sorunun aşılması için anatomi konusundaki eğitimlerin Türkiye'de verilmesinin yararlı olacağını düşünmektedirler.

Üniversite'nin bir uygulama hastanesi bulunmamakta ve bu nedenle eğitimler sadece teorik olarak yürütülmektedir. Burada sadece üniversitelerin olduğu ancak araştırma enstitülerinin olmadığı dile getirilmekte, üniversitelerin desteklenmesinin doğrudan doğruya yansıtacağı ifade edilmektedir.



Türkiye'den beklenen desteklerden birisi, Tıp Fakültelerinden birincilikle mezun olmuş öğrencilerin uzmanlık eğitimini Türkiye Sağlık Bakanlığına bağlı ihtisas hastanelerinde yapabilmelerine imkan sağlanmasıdır. Bu imkanın sağlanması durumunda öğrenciler için burs talep edilmeyeceği, giderlerin Filistin yönetimi tarafından karşılanabileceğini ifade etmektedirler.

IV. ÖNERİ İŞBİRLİĞİ VE TEKNİK YARDIM KONULARI

IV.1. Türkiye'nin Filistin'e İnsani Yardımları

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Filistin halkının karşı karşıya bulunduğu sıkıntıların hafifletilmesine katkıda bulunmak üzere; aynı gıda yardımı, ilaç, tıbbi sağlık malzemesi ile üç adet ambulansın oluşturan 1.000.000 (bir milyon) ABD Doları tutarında yardımda bulunmuştur.

Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde yapılan ve 28 Temmuz-15 Ağustos 2004 tarihleri arasında toplam 54 tır'dan oluşan ve Filistin'e gönderilen yardım malzemesine ait liste aşağıda belirtilmiştir.

S/n	Gönderilen gıda maddesi	Miktar (kg)
1	Ekmeklik un	666.600
2	Kırmızı mercimek	113.000
3	Kuru nohut	118.000
4	Kuru fasulye	101.000
5	Makarna	86.000
6	Sıvı ayçiçek yağı	50.675
7	Bebe bisküvisi	13.587
8	Petibör bisküvi	18.587



9	Yerli pırlıç	37.000
10	Toz Şeker	150.000
11	Siyah çay	2.823
	Toplam (ton olarak)	1357.272

Gönderilen Sağlık Malzemesi

12	İki adet 112 hızır acil-1 adet sağlık ocağı tıplı olmak üzere	3 adet ambulans
13	68 kalem çeşitli ilaç	5.308 kutu
14	58 kalem tıbbi sağlık malzemesi	13.981 adet

Ayrıca; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İnsani yardım programı çerçevesinde; Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde; 2005 yılı içinde Filistin polis teşkilatına giydirilmek üzere aşağıda ilstesı belirtilen elbiselerden 25.000'er adet yaptırılmış ve gönderilmiŐtir.

Filistin'e gönderilen polis elbiselerine ait liste

S/n	Cinsi	Miktar
1	Pantolon	25.000
2	Kravat	25.000
3	Gömlük	25.000
4	Polis kepi	25.000
5	Polis kazağı	25.000
6	Mont	25.000
7	Ayakkabı (çift)	25.000

IV.2. Öneri İşbirliği Konuları

Filistin Ulusal Yönetimi ile yapılan görüşmelerden ve değerlendirmelerden elde edilen bulgulara göre, ağırlıklı olarak ortaya çıkan işbirliği konuları kurumsal kapasitenin artırılması, eğitim, sağlık ve ekonomik işbirliğinde yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede geliştirilen işbirliği konuları aşağıda açıklanmaktadır:

1. Kurumsal Yapının ve Teknik Kapasitenin Geliştirilmesi'ne Yönelik İşbirliği Önerileri

Planlama ve Proje Geliştirme Konusunda Kurumsal ve Teknik Kapasitenin Geliştirilmesi

Filistin Ulusal Yönetim'inde, ulusal planlama ve kurumların koordinasyonundan Planlama Bakanlığı sorumludur. Bu bakanlık 1995-1997 yıllarını kapsayan üç yıllık bir plan hazırlamıştır. Ancak plan genel niteliktedir ve somut projelerle desteklenmiŐ değildir. Plan çerçevesinde sadece proje adlarından bahsedilmekte, hazırlanmış somut projeler bulunmamaktadır. Bu durum planlamave projelendirme konusunda teknik kapasitenin yetersiz olduğu izlenimini vermektedir. Bizzat bakanlık temsilcileri tarafından da kurumsal ve teknik kapasitenin geliŐtirilme-

sine yönelik eğitime ihtiyaç duyulduğu belirtmiştir. Bu çerçevede 20'şerli iki grup halinde başta planlama bakanlığı olmak üzere çeşitli bakanlıklardan temsilcilere yönelik olarak planlama ve stratejik planlama teknikleri, bölgesel planlama, proje geliştirme ve proje döngü yönetimi konularında eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması yararlı olacaktır. Bu programların geliştirilmesi ve uygulanmasında Devlet Planlama Teşkilatı ve GAP İdaresi'nin rol alması uygun olacaktır.

Bu çerçevede Devlet Planlama Teşkilatı organizasyonunda aşağıdaki konular ve kapsamda eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması önerilmektedir.

- Proje Değerlendirme Analizi ve Stratejik Planlama

Proje Değerlendirme Analizi Eğitim Programı kapsamında 12 kişilik Filistinli uzmanlara bir haftalık süre ile Devlet Planlama Teşkilatında "Proje Döngüsü ve Yönetimi (Project Cycle and Management)" konulu bir eğitim sağlanması planlanmaktadır. Bu eğitim programına katılacak kişilerin tercihen proje hazırlama ve uygulama konularında 5-5 yıl tecrübeli ve 30 yaşını aşmamış olması beklenmektedir. Programın temel başlıkları şunlardır.

- Proje Kavramı
- Proje Planlama ve Uygulama Süreci
- AB Proje Döngüsü Yönetimi ve Bütüncül Yaklaşım
- Proje Geliştirmede Katılımcılık, Sorun Analizi ve SWOT
- Proje Belgelerinin Hazırlanması ve Fizibilite Etüdü
- Proje Analiz Teknikleri
- Proje Finansmanı ve Proje Uygulaması
- Projelerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

Ayrıca, Stratejik Planlama Programı çerçevesinde de 5 kişilik bir Filistin heyetine aynı dönemde eğitim verilmesi düşünülmektedir. Proje Analizi Eğitimi 5 gün, Stratejik Planlama Eğitimi ise 2 gün olarak tasarlanmıştır.

- Modelleme Kapasitesinin Geliştirilmesi

Modelleme Kapasitesinin Geliştirilmesi programı bağlamında, Filistin Devleti tarafından uygulanmakta olan Üç Yıllık Orta Vadeli Planın güncelleştirilmesi konusunda ekonometri, istatistik ve ekonomi alanlarında teknik altyapısı yeterli olan 3 kişilik uzman grubuna bir haftalık eğitim semineri düzenlenmesi öngörülmektedir.

- Yapısal Reformlar

Bu eğitim programı temel olarak yapısal reformların gerçekleştirilmesinde ülke deneyimlerimizin aktarılmasını amaçlamaktadır. Bankacılık, sosyal güvenlik, ekonomik ve kurumsal altyapının tesis edilmesi gibi alanlarda yapısal reformların gerçekleştirilmesi hakkında ülke deneyimlerimizin 3 kişilik orta düzey yönetici heyetine bir program çerçevesinde aktarılması

planlanmaktadır. Program çerçevesinde konularına göre DPT, TCMB, BDDK, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından uzmanların da görev alanlarına giren konularda deneyimleri aktarması planlanmaktadır. Tercihen Planlama ve Ekonomi Bakanlıklarını ile PECDAR'dan birer kişiyi katılımı beklenmektedir. Bu programın da Modelleme Kapasitesinin Geliştirilmesi Programı ile aynı dönemde uygulanması ve 3 gün sürmesi düşünülmektedir.

Yasa Yapma Prosedürünün Geliştirilmesi Konusunda Teknik Yardım

Filistin'de yürütülen temaslardan edinilen izlenime göre bir çok alanda yasa yapma konusunda sıkıntılar yaşanmakta, kendilerine örnek alabilecekleri yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç özellikle Enformasyon Bakanlığı tarafından açıkça dile getirilmiştir. Enformasyon Bakanlığı kamu ve özel yayımcılığı düzenleyen yasalarnın olmadığını, Türkiye'deki sistemi öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu çerçevede Filistin Enformasyon Bakanlığı ile TRT ve RTÜK arasında bir komisyon oluşturularak beraber çalışmalarının sağlanması, Türkiye'deki yapının örnek alınarak Filistin koşullarına uygun bir yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması için teknik yardım sağlanması yararlı olacaktır.

Sosyal İşler Bakanlığının Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi

Filistin'de nüfusun yaklaşık % 65'i yoksulluk düzeyinin altında yaşamaktadır. İntifada'nın etkisi ile ciddi oranda özürü ve yaralı bulunmaktadır. Ayrıca kocasını veya oğullarını kaybetmiş kadınlar ve parçalanmış aileler ile kimsesiz kalmış çocukların sayısı önemli düzeydedir. Diğer yandan sağlıksız koşullarda yaşayan mülteciler sorunu bulunmaktadır. Bu grupların sosyal yardıma ve topluma yeniden kazandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bu işler Sosyal İşler Bakanlığının sorumluluğundadır ancak bu bakanlığın kurumsal ve teknik kapasitesi yetersizdir. Ayrıca bu bakanlıkta sosyal yardım sunumu yaklaşımından kalkınma yaklaşımına geçiş yaşanmaktadır. Bu bakanlığın kurumsal kapasitesini geliştirmek amacıyla, bu bakanlıktan ve sosyal hizmet programları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin Türkiye'de sosyal hizmet programlarının örgütlenmesini görmeleri ve bu alanda program geliştirme ve uygulama kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla bir inceleme gezisinin ve eğitim programının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik bir programın hazırlanması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Böyle bir programın geliştirilmesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının rol alması uygun olacaktır. Ayrıca bu alanda GAP Bölgesindeki deneyimlerin aktarılması açısından GAP İdaresinin de katkı vermesi düşünülecek bir konudur.

Küçük Girişimciliğin Desteklenmesi ve Yönlendirilmesi Programlarının Hazırlanması

Ekonomi Bakanlığ'ından uzmanların Türkiye'deki KOSGEB, GİDEM vb. örnekleri görmeleri ve bu türden yapıların Filistin'de oluşturmalarına destek vermek üzere eğitilmeleri ve devamında bu alanda proje hazırlamalarına teknik destek sağlanması üzerinde önemle düşünülmesi gereken konulardır.

Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesinin Artırılması

Filistin'de potansiyel vadeden sektörlerin başında turizm gelmektedir. Ancak gözlenebildiği kadarıyla otellilik, restoran işletmesi ve turist rehberliği alanında hizmet kalitesinin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu alandaki hizmet kalitesinin artırılması amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde bir eğitici kadrosunun oluşturulması ve bu eğiticilerin Türkiye'de eğitimden



geçirilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca özel sektör ile işbirliği yapılarak turizm alanında görev yapan ve eğitimden geçirilmiş personele Türkiye'nin turistik alanlarındaki işletmelerde staj yapma imkanının sağlanması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Sulama Sistemleri İşletme ve Bakım Modeli Kurulması

Kıstlı su kaynaklarının tarımsal amaçlı kullanımında katılımcı yönetim modelleri büyük önem kazanmaktadır. Filistin genelinde yeni kurulmuş 3 adet su kullanıcı örgütü mevcuttur. Ancak yetkililerin ifadesine göre oldukça zayıf kurumsal yapıya sahip bu örgütler iyi çalışmamaktadır. Bu örgütlerin kurumsal ve teknik yapılarının iyileştirilmesi için GAP İdaresi'nin yürütmekte olduğu proje tecrübelerinin yanı sıra Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa projeler geliştirilebilecektir.

Tarımsal Eğitim Programları

FUY genelinde çalışan mühendislere sulama, sulama sistemleri işletme, bakım ve yönetimi, girdi kullanımı, planlama, ortak makine kullanımı, hayvancılık modeli (GAP Halkaları) ve diğer genel konularda GAP İdaresi personeli ve üniversite öğretim üyeleri vasıtasıyla eğitim programları düzenlenebilir.

2. Eğitim Alanında Yapılabilecek İşbirliği Önerileri

Türkiye'deki Üniversitelerde Lisans ve Yüksek Lisans Düzeyinde Filistinli Öğrencilere Yönelik Kontenjanların Artırılması

Filistin Ulusal Yönetimi'nin Türkiye'den beklentilerinin başında eğitime destek gelmektedir. Bu çerçevede temel beklenti Türkiye'deki üniversitelerde Filistinli öğrenciler için kontenjanların artırılmasıdır.

İki Tarafın Üniversiteleri Arasında İşbirliği Yapılarak Türk Akademisyenlerin Filistin Üniversitelerinde Misafir Öğretim Görevlisi Olarak Eğitim Vermesi

Bu talep özellikle Sağlık Bakanlığı ve üniversite temsilcileri tarafından dile getirmektedir. Ayrıca Eğitim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı tarafından da böyle bir işbirliğinin yararlı olacağı ifade edilmiştir.

Eğitim Alanında Özel Girişimcilerin Yönlendirilerek Filistin'de İlk ve Orta Öğretim Düzeyinde Özel Okullar Açmalarının Sağlanması

Eğitim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı ile görüşmelerde Türk özel girişimcilerinin Filistin'de özel okul açmalarına nasıl bakacakları sorulmuş ve olumlu yanıt alınmıştır. Bu türden okulların Doğu Kudüs, Ramallah ve Beytüllahim'de açılabileceği belirtilmiştir. Yapılan gözlemlere göre bu üç yere ilave olarak Nablus'un da uygun bir yer olabileceği düşünülmektedir. Bu konuda vurgulanan tek nokta eğitimin Arapça veya İngilizce yapılması, Türkçe'nin ise yabancı dil olarak öğretilmesidir.

Filistin'de Kalıcı Bir Sürekli Eğitim Merkezinin Kurulması

Filistin'in çeşitli kentlerinde Osmanlılar tarafından yaptırılmış tarihi yapılar bulunmaktadır. Bunlardan uygun olan birinin tesbit edilerek restore edilmesi ve teknik işbirliği çerçevesinde Türkiye tarafından sağlanacak teknik eğitimler amacıyla kullanılacak bir sürekli eğitim merkezine dönüştürülmesi birçok yararı birlikte getirecektir. Birinci olarak bir Osmanlı eseri ayağa kaldıracaktır. İkincisi TİKA'nın Filistin'de oluşturacağı temsilcilğe merkez oluşturabilir ve bu yolla teknik işbirliği izlenebilir ve daha ileri boyutlara götürülebilir. Üçüncü olarak da Türkiye tarafından sağlanacak profesyonel teknik eğitimler süreklilik taşıyan bir tarzda bu merkezde düzenlenebilir. Bu türden bir yapılanma sağlanacak eğitimlerin maliyetini de düşürecektir.

3. Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Öneriler

Tarımsal Planlama

Sektörün bir bütün olarak mevcut doğal kaynaklar dikkate alınarak planlanması konusunda faaliyetler yapılabilir. Görüldüğü kadarıyla sektör planlaması yapılmamıştır. Agro-ekolojik koşullar dikkate alınarak ürün deseni planlamasına geçilmesi sağlanabilir. Bu çalışmaları yürütülmesi için mühendisler ve iktisatçıların eğitim faaliyetleri ülkemizde düzenlenebilir.

Tarım Bakanlığında yapılan görüşmelerde Türk heyeti tarafından tohum temizleme ünitesi verilebileceği ve hayvancılığın desteklenmesine yönelik olarak sperma desteği sağlanabileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda T.C. Tarım Bakanlığınca bu amaca yönelik bir çalışma başlatılabilir.

Tarımsal Örgütlenme

Örgütlenme düzeyi oldukça düşük olarak ifade edilmiştir. Bu sebeple ülkemizin sahip olduğu tecrübe Filistinli tarımcılara aktarılabilir. Özellikle sulama örgütlerinin kurulması, işleyiş ve bakım onarım programlarının hazırlanmasında etkin rol üstlenilebilir.

Tarımsal Teknoloji

Filistin kırsalında alım düzeyinin düşük olması nedeniyle tarımsal alet ve makinada, girdi kullanımında ülkemizden destekler verilerek teknoloji transferi sağlanabilir. Bunun için eğitim faaliyetleri, fuar organizasyonları ve demonstrasyonlar kurularak ülkemiz kamu ve özel sektörünün katkıları alınabilir.

Örtüaltı Yetiştiriciliği

Geniş tarımsal alanların kullanımında sıkıntılarının olması nedeniyle kısıtlı alanlarda daha fazla üretimin yapılabilmesi için sera ve/veya yüksek tünel sistemi ile üretimin yapılması teşvik edilebilir. Konuyla ilgili tecrübe ve bilgi paylaşımı yapılmalıdır.

Türdeş Alanlar Çalışması

FUY Tarım Bakanlığına ifade edildiğine göre agro-ekoloji çalışması ile ilgili bilgilere ulaşılabileceği söylenmiştir. Bu noktadan hareketle sahip oldukları iklim, toprak özellikleri dikkate alınarak türdeş alanlar çalışması yapılabilir.

Ortak Makine Kullanımı

Kısıtlı geçim kaynağına sahip çiftçilerin yeni teknoloji tarım alet ve ekipmanları alması beklenmemelidir. Sahip olunan makinelerin etkin kullanımı sağlayacak olan OMAK (Ortak Makine Kullanımı) modeli pilot olarak seçilecek bir merkezde uygulanabilir.

Hayvan ve Bitki Sağlığı Konusunda Uzmanların Eğitimi

Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köylüleri Bakanlığı, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından aşağıdaki konularda Filistinli uzmanlara eğitimlerin verilebileceği de belirtilmektedir:

- Hayvan Hastalıklarının Epidemiyolojik yapısı ve teşhisi konusunda 10 Veteriner Hekime Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerinde eğitim verilmesi,
- Bitki sağlığı konusunda 10 Ziraat Mühendisine Ziraat Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerinde eğitim verilmesi.

4. Sağlık Alanında Yapılabilecek İşbirliği Önerileri

Tıp Fakültelerinden Mezun Olanların Uzmanlıklarını Türkiye'de Yapmalarına Olanak Sağlanması Filistin'de üniversitelere bağlı araştırma istasyonları ve araştırma hastaneleri bulunmamasından dolayı tıp fakültelerinden mezun olanlar uzmanlıklarını yapamamaktadırlar. Bu nedenle ülkede uzman doktor açığı bulunmaktadır. Bu açığın kapatılabilmesi için tıp fakültelerinden derece ile mezun olanlara Türkiye'de Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde veya üniversite hastanelerinde uzmanlık eğitimi verilmesi talep edilmektedir ki, bu talep uygulanabilir görülmektedir.

- Birbirine yakın birkaç köyün ortasında; bir doğum uzmanı, bir pratisyen hekim, iki hemşire,

iki hasta bakıcı ve bir şoförle ambulansla müteşekkil bir seyyar doğum hastanesinin veya bir sağlık ocağının kurulması,

Tıbbi Alet Ekipman ve Tıbbi Malzeme Yardımında Bulunulması

Hastanelerde tıbbi alet ekipman ve laboratuvar malzemelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca aşı ve ilaç sıkıntısı çekilmektedir. Bu çerçevede temel ihtiyaçlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Gazze'de çocuk hastanesinde yeterli yatak bulunmamaktadır. Bu nedenle yatılı tedavi gerektiren durumlarda yeterli tedavi hizmetleri sunulmamaktadır.
- Aşı soğuk zincirinin işletilmesi için temel olarak jeneratöre ihtiyaç duyulmaktadır.
- Tıbbi laboratuvar alet-ekipmanına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Aşı ve ilaç ihtiyacı bulunmaktadır.
- Uyuşturucu bağımlılarının tedavisi için ilaç ihtiyacı bulunmaktadır.

Mobil Klinik Sağlanması

Filistin yerleşim bölgeleri İsrail tarafından duvarlarla örüldüğünden hastaların merkezi yerleşim yerlerindeki hastanelere veya sağlık kliniklerine ulaşması kolay olmamakta ve her zaman mümkün olamamaktadır. Eldeki imkanlar çerçevesinde küçük yerleşim yerlerine de sağlık klinikleri açılmamaktadır. Temel düşünce bu küçük yerleşim yerlerine sağlık hizmetleri mobil sağlık klinikleri ile götürmektir. Bunun için içinde en temel medikal araç-gereçleri buluncacağı ve doktor, hemşire, çevre sağlığı uzmanı vb. en fazla 5 kişilik sağlık personeli bu yerleşim yerlerine gününbirlik taşıyarak sağlık hizmetlerinin sunulacağı araçların sağlanması istenmektedir. Ayrıca bu mobil kliniklerde ana-çocuk sağlığı hizmetlerinde kullanılmak üzere ultrason cihazı bulunması da talep edilmektedir.

Gazze'de Çocuk Hastanesine İki Kat Daha Eklenmesi ve Nablus'ta 250 Yataklı Bir Hastane Yapılmasına Destek Olunması

Gazze'de çocuk hastanesine iki kat eklenerek kapasitesinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Nablus'ta ise özel bir hastane yanında iki devlet hastanesi bulunmaktadır. Bu hastanelerden biri 1905 yılında Osmanlılar tarafından yaptırılmış ve ilk başhekimini de bir Türk olan bir hastanedir. Bu iki hastane yetersiz kalmakta ve 250 yataklı yeni bir hastane yapılarak bu iki hastanenin birleştirilmesi istenmekte ve bu yeni hastanenin Türkiye'nin yardımı ile yaptırılması istenmektedir. Bunun yapılabilmesi durumunda Osmanlı hastanesi (adı Vatan Hastanesi) restore edilerek müze olarak korunması değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Ortaya Konan Topluma Dayalı Ana Çocuk Sağlığı ve Üreme Sağlığı Modellerinin Tanıtılması

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Bölümünden uzmanlara yönelik bu türden örnekler görmek üzere Türkiye'de bir inceleme gezisi ve eğitim programının hazırlanması ve uygulanması yararlı olacaktır. Bu programların örgütlenmesinin Sağlık Bakanlığı tarafından yapılması

ıncaak ilgili sivil toplumu kurulularının desteğinin alınması da yararlı olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Tarafından Geliştirilen Diğer Öneriler

İki ülke arasındaki dostane ilişkileri güçlendirmek ve ilerletmek amacıyla 21.05.2005 tarihinde Cenevre’de imzalanan ve 5 yıl süreli olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Filistin Ulusal Direktörü Adına Filistin Kurtuluş Örgütü Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Protokol uyarınca; Temel sağlık hizmetleri, tedavi hizmetleri, bulaşıcı hastalıklar, ana ve çocuk sağlığı, sağlık eğitimi ve üzerinde mutabakata varılacak sağlık ve tıpla ilgili diğer alanlarda, eğitim, staj, bilgi-gözü artırma ve danışmanlık amacıyla heyet ve sağlık personeli değişimi, bilgi ve doküman değişimi, ilgili kurum, kuruluş ve organizasyonlar arasında doğrudan temasların sağlanması, her iki ülkede sağlıklıla ilgili olarak düzenlenecek kongre, konferans ve seminerlere katılımın teşvik edilmesi ve üzerinde mutabakata varılacak diğer yöntemlerde işbirliği yapılmasına karar verilmiştir.

Bu çerçevede yapılan toplantılarda Bakanlık tarafından yapılabilecekler aşağıda özetlenmektedir:

- 25-50 yataklı kapasiteli hastane projelerine 6 ay süreli teknik destek sağlanması.
- Aletlerde sağlık organizasyonu eğitim programı (Program Filistin’de veya Türkiye’de organize edilebilir).
- Sağlık ocakları düzeyinde prefabrik sağlık merkezleri kurulmasına yardımcı olunması.
- Ağz ve diş sağlığı planlamaları ile ilgili olarak; durum analizi, eğitim ve koruyucu hizmetler ve tedavi hizmeti veren örnek hastane yapımı boyutunda destek sağlanması.
- Tıbbi ve hemşirelere ihtiyaçları doğrultusunda ülkemizde ve Filistin’de hizmet içi eğitim düzenlenmesi.
- DSÖ ile işbirliği içinde ülkemizde yürütülen aşı, soğuk zincir ve lojistik sistemi yönetimi eğitimlerine katılımlarının sağlanması.
- Çevre sağlığı ile ilgili olarak yapılacak kongre, seminer, toplantı ve eğitim vb. çalışmalarla temsili katılımının sağlanması.
- Kaynak sağlandığı takdirde güvenli emzeme, anne sütü danışmanlığı ve neonatal resusitasyon eğitimleri verilmesi.
- 2005 yılında 1000lt/kg insektisit, 5 adet mikroskop ve 2 adet sırtta veya elde taşınabilir vektör mücadelesinde kullanılacak UV Sistem Cihazı verilmesi.
- Filistin Bölgesinde TB Kontrol Programının hayata geçirilmesi ve desteklenmesi, bölgede TB prevalans oranının arttırılması, bulunan vakaların tedavilerinin gerçekleştirilmesi ve talep olduğu takdirde ülkemizden ilaç ve malzeme desteği sağlanması (Bu program için TC Sağlık Bakanlığı Verem Savaş Daire Başkanlığı 31 bin dolar ve Türkiye Cumhuriyeti 250 bin dolar ayrılabilmektedir, 160 bin dolarlık bir açığı vardır)
- Kanseri epidemiyolojisi ve kanser kayıtlılığı konusunda 5 doktor ve 5 ebe-hemşireden oluşan bir grubun konaklama ve eğitim giderleri Bakanlığımızca karşılanmak üzere eğitim programına alınması.
- Kanseri konusundaki (1-7 Nisan) uluslararası katılımı düzenlenen ‘Çevre, Beslenme ve Kanseri’ konulu sempozyuma 3 Filistinli bilim adamının davet edilmesi, olarak belirlenmiştir.

5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Alanında Yapılabilecek İşbirliğine İlişkin Öneriler

Sosyal Hizmet Kurumlarının Geliştirilmesi ve Malzeme Desteği

Çeşitli donör kuruluşların desteği ile Sosyal İşler Bakanlığı tarafından açılmış bulunan kadınlara, çocuklara ve özürülere yönelik merkezler bulunmaktadır. Bu türden merkezler özellikle Gazze'de yoğunlaşmaktadır. Bu alanda yapılabilecekler iki seçeneqli olarak düşünülebilir; bunlardan birincisi varolan merkezlere makine, alet ekipman sağlanmasıdır. Bu alet ekipmanlar dikiş makinesi, trikotaj makinesi, bilgisayar, ütü, mutfak malzemeleri şeklinde olabilecektir. İkinci seçenek ise özellikle mülteci bölgelerinde kadınlara, çocuklara ve özürülere yönelik yaygın eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulacağı merkezlerin kurulması şeklinde olabilecektir. İkinci seçeneğin uygun görülmesi halinde, yapılacak bu desteğin bu türden merkezlerin kurulması ile sınırlı kalmayıp belirli bir dönem boyunca süpervizyon hizmetlerinin sunulması da yararlı olacaktır.

Sosyal Hizmet Sunan Merkezlerde Çalışanların Eğitilmesi

Kadınlara, çocuklara, özürülere yönelik eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri sunan merkezlerde görev yapan personel için bir inceleme gezisi düzenlenerek Türkiye'deki farklı deneyimleri gösterilmesi yararlı olacaktır. Böyle bir inceleme gezisinin organizasyonunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Özürüleri İdaresi ve İş Kur'un birlikte çalışması değerlendirilmelidir.

6. Belediye ve Ulaştırma Sektöründe Yapılabilecek İşbirliği Konuları

- Yerel Yönetim Bakanlığı Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından belediyelerin teknik personel eğitimi ihtiyacı olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, imar planı hazırlama ve uygulama konularında mühendislik eğitimi ile bütçe yönetimi ve kullanımı konularında idari ve mali personel eğitimi ihtiyacının bazı belediyelerimizde hizmet içi eğitim şeklinde karşılanabilmesine yönelik bir düzenleme yapılabilir. Ayrıca, ihtiyaç duyulan idari reformlar için de ülkemizde uygulamaya konulan yapısal reformların gerçekleştirilmesindeki deneyimlerimiz aktarılabilir. Bu bağlamda, Devlet Planlama Teşkilatı, GAP İdaresi, İller Bankası tarafından bir eğitim programı hazırlanabilir.

- Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık yetkilileri tarafından teknik destek ve eğitim talebinde bulunulmuştur. Bu kapsamda, Devlet Hava Meydanları İşletmeleri (DHMI) tarafından bir eğitim programı düzenlenebilir.

7. Turizm Alanında Yapılabilecek İşbirliği Konuları

- Turizm ve Tarihî Eserler Bakanlığı teknik bilgi desteği ve personel ve uluslar arası pazarlama gibi konularda eğitim imkanlarını da içeren bir teknik işbirliği talebinde bulunmuştur. Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla bu konuda bazı girişimlerde bulunabilir.

8. Ekonomik İlişkiler Alanında Yapılabilecek İşbirliği Konuları

- Ticaret ve Sanayi Odası yetkililerinin ifade ettiği üzere Filistin'deki KOBİ'lerin idari, mali ve kalite konularında eğitim ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu konularda T.C. Sanayi Bakanlığı ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) aracılığıyla çeşitli eğitim seminerleri düzenlenebilir.

- 20 Temmuz 2004 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Filistin Yönetimi Adına Filistin Kurtuluş Örgütü Arasındaki Geçici Serbest Ticaret Anlaşması" imzalanmış, TBMM tarafından onaylanarak 16 Şubat 2005 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın uygulanması ve önemli gelişmeler sağlanması beklenmektedir.

- Ayrıca, Türk-Filistin İş Konseyinin aktif hale gelmesine yönelik olarak Filistin tarafından talep bulunmaktadır. Fakat, bu konuda Filistin Devletinin, bir hükümet temsilcisinin de katılımı isteği sorun teşkil etmektedir. Bu sorunun çözülmesi yolunda Filistin Devletinin ikna edilerek İş Konseyinin hayata geçirilmesi önemli bir katkı sağlayabilecektir.

- Filistin'in ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sağlayabilmek için özel sektörümüzün, özellikle inşaat ve ticaret alanlarında, Filistin'de iş yapmaları özendirilebilir. Bunun yanında, Türk iş adamlarının Filistin'de faaliyet göstermeleri için gerekli prosedürler ve bunların uygunluğu yönünde bilgi bulunmamaktadır. Filistin yetkililerinden bu konuda gerekli bilgilerin elde edilmesi ile bu yöndeki çalışmalar başlatılabilir.

- Türk Kültür ve Ticaret Merkezi'nin kurulması,

- Türk ve Filistinli işadamlarının bir araya getirilmesi ve heyetler oluşturarak karşılıklı ziyaretler düzenlenmesi,

- Filistin Odalarının kapasitesini ve verimliliğini arttırmak amacıyla Oda sistemi hakkında Filistin Odalarına eğitim verilmesi,

- Türk ve Filistinli işadamlarının ortak üretime gitmelerinin teşvik edilmesi,

- Sanayi, ticaret ve turizm alanında ortak yatırımlara gidilmesi,

- Türk-Filistin İş Konseyini aktif hale getirilmesi ve faaliyetlerinin desteklenmesi.

9. TİKA Program Koordinatörlüğü'nün Kurulması

- Teknik yardım bazında ülkemizde Filistin'e yönelik yapılacak proje ve faaliyetlerin sağlıklı ve yerinden takibi için Kudüs'te TİKA Program Koordinatörlüğü ofisinin açılması,

- Kamu kurum ve kuruluşlarında kapasite oluşumunu teminen ihtiyaç duyulan alanlarda danışman sağlanması,

10. Türkiye-Filistin-İsrail İşadamları Toplantısı

Türkiye-Filistin-İsrail işadamlarını biraraya getiren üçlü platform ilk defa, 27 Mayıs 2005'te Ankara'da toplanmıştır. Bu çalışma grubunda altı Filistinli, yedi İsraili işadamı, Türk işadamlarıyla altı çalışma grubu oluşturularak işbirliği ve ortak yatırım fırsatlarını tartışmaya başlamışlardır. Bu toplantıdan öümüzdeki dönemde olumlu sonuçlar beklenmektedir.

Türkiye ile Filistin ilişkileri uzun bir tarihi geçmişe sahiptir ve Filistin Ulusal Yönetimi'nin sorunlarının çözümünde Türkiye'den beklentileri oldukça yüksektir. Bu beklentilerin merkezinde İsrail-Filistin ilişkilerinin normalleştirilmesi ve İsrail'in Filistin üzerinde uyguladığı sınırlamaları kaldırması yönünde Türkiye'nin aracılık yapmasıdır. Bu beklenti Türkiye'nin İsrail ile iyi ilişkiler içinde olması ve dolayısı ile İsrail üzerinde etkili olabileceği varsayımından kaynaklanmaktadır.

Beklentilerin diğer bir odağını eğitim alanında yapılabilecek işbirliği oluşturmaktadır. Eğitim alanındaki beklentiler; Filistinli öğrencilere Türkiye'deki üniversitelerde eğitim görme imkanlarının artırılması ve teknik personel kapasitesinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının uygulanması ve deneyin değişimi sürecinin geliştirilmesidir. Bu yolla kurumsal kapasite de geliştirilmiş olacaktır.

EKLER

Filistin Teknik Heyet Üyeleri

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

Muammer Yaşar ÖZGÜL, İdare ve Heyet Başkanı Tlf: 409 22 20-21 e-posta:ozgul@gap.gov.tr
Dr.Ferhat ŞELLİ, Başkan Yardımcısı Tlf:409 22 27 e-posta:ferhats@gap.gov.tr
A.Mekin TÜZÜN, Genel Koordinatör V. Tlf:409 22 19 e-posta: mtuzun@gap.gov.tr
Dr.Kadriye ADAY, Genel Koordinatör V. Tlf: 409 22 11 e-posta:kaday@gap.gov.tr
Mehmet AÇIKGÖZ, Bölge Mdr Yardımcısı Tlf:0.414.314 17 50 e-posta:mehmet@urfa.gap.gov.tr
İbrahim TUĞRUL, Koordinatör Tlf: 409 22 37 e-posta:i-tugrul@gap.gov.tr

Dışişleri Bakanlığı

Atalay ERŞAN, Daire Başkanı Tlf:292 17 02 e-posta:aersan@mfa.gov.tr

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Ali ALTUNTAŞ, Genel Müdür V. Tlf:287 72 32 e-posta:alialtuntas@khgm.gov.tr
Sait YILDIRIM, Daire Başkanı Tlf:287 80 92 e-posta:yildirimsait@hotmail.com
Dr.Ömer TAMER, Şube Müdürü Tlf:425 46 73 e-posta:ostamer@tarim.gov.tr
Mustafa TUFAN, Şube Müdürü Tlf:418 63 17 e-posta:mustafat@khgm.gov.tr

Sağlık Bakanlığı

Mehmet Ulvi SARAN, Müsteşar Yardımcısı Tlf:430 61 52 e-posta:ulvisaran@saglik.gov.tr
Yavuz YENİDÜNYA, Genel Müdür Yardımcısı Tlf:431 48 67 e-posta:yyenidunya@saglik.gov.tr

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

Hayri MARAŞLIOĞLU, Genel Müdür Tlf:294 60 10 e-posta:hmarasli@dpt.gov.tr
Timuçin SANALAN, Müşavir Tlf:294 58 13 e-posta:tsanalan@dpt.gov.tr

Devlet Hava Meydanları İşletmeleri Genel Müdürlüğü

K.Zafer TOPUZ, Meydan İşletme Müdürü Tlf:212 33 87 e-posta:ztopuz@dhmi.gov.tr
Mehmet Tuğrul SARDAŞ, Merkez Elektronik Atolye Müdürü, Tlf:212 61 20/2383
e-posta:msardas@dhmi.gov.tr
Aliye GÜRASLAN, Uzman Tlf:212 61 20/2375 e-posta:aguraslan@dhmi.gov.tr

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı

Mahmut URHAN, Uzman Tlf:417 27 90/417 e-posta:murhan@tika.gov.tr

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanlığı

Hasan DEMİRCİ, Uzman Tlf:413 82 17 e-posta:deim@tobb.org.tr



Gazze Girişi



Turizm Bakanlığı Beytullahim



**Yerel Yönetim Bakanlığı
Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü**



Doğuş Kilisesi



Gazze Valiliği



Doğuş Kilisesi



Gazze Belediye Başkanlığı



Tarım Bakanlığı



Resmi Heyetlerin Başlangıç Toplantısı



Resmi Heyetlerin Başlangıç Toplantısı



Enformasyon Bakanlığı



Kültür Bakanlığı



**Tarımsal İşletmelerin yerinde
incelemesi**



Ramallah Tarım Müdürlüğü Ziyaret



Kubbet-ül Sahara



**Filistin eski Devlet Başkanı
Yaser Arafat'ın Anıt Mezarı**



Gazze Valiliği



Gazze'deki Osmanlı Konağı



Kültür Bakanlığı



Eğitim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı



Hizmet içi eğitim merkezi



Dışişleri Bakanlığı Ziyaret



Gazze Valiliği



Gazze Valiliği ve Sanayi Ticaret Odası ile Toplantı

In This Issue

- Stagnation or Revival?
Israeli Disengagement and Palestinian Economic Prospects /3
4 Years - Intifada, Closures and Palestinian Economic Crisis /5
Infrastructure Assessment in the West Bank and Gaza /11
Poverty in the West Bank and Gaza after Three Years of
Economic Crisis /15
Recent Economic Developments /17
Program Portfolio Update /29
Community Study Series in the West Bank and Gaza /37
Country Financial Accountability Assessment /39



The World Bank Group

A Quarterly Publication of the West Bank and Gaza Office

WEST BANK AND GAZA UPDATE



November 2004

Contact Numbers

West Bank Office Numbers:

Switchboard 02-2366500

Fax: 02-2366543

Country Director

Nigel Roberts

Tel. 02-2366506

**Deputy Head of Office/
Civil Society/Portfolio**

Sima Kanaan

Tel. 02-2366541

Economics

John Wetter

Tel. 02-2366549

**Health, Education, Social
Protection**

Anne Johansen

Tel. 02-2366514

LACC Secretariat(Head)

External Affairs

Stefano Mucci

Tel. 02-2366535

Infrastructure Development

Ibrahim Dajani

Tel. 02-2366553

Community Studies

Tanja Hohe

Nithya Nagarajan

Tel. 02-2366511/61

Projects Disbursements

Adel Odeh

Tel. 02-2366515

Samira Hillis

Tel. 08-2823422

Public Information

Mary Koussa

Tel. 02-2366529

Gaza Office:

Coordinator

Husam Abu Dagga

Tel. 08-2823422/2824746

Fax: 08-2824296

International Finance Corporation

Investment Officer

Youssef Habesch

Tel. 02-2366517

Fax: 02-2366521

West Bank and Gaza Update editorial team

Mary Koussa

John Wetter

Email for free subscription: mkoussa@worldbank.org

Newsletter at Internet: <http://www.worldbank.org/we>

Stagnation or Revival? Israeli Disengagement and Palestinian Economic Prospects

"If the PA shows firm commitment to security and economic reform and if Israel seriously addresses closure, another major donor effort definitely would be justified. Under these circumstances an additional US\$500 million each year could help the Palestinian economy to turn the corner."

*James D. Wolfensohn, President,
the World Bank June 23, 2004*

The World Bank's June 23 report, **Disengagement, the Palestinian Economy and the Settlements**, warns of the potential disintegration of the Palestinian economy under the sustained pressures of conflict and Israeli closure policies.

The report describes a society which has, in the space of four years, lost all economic dynamism and experienced a recession of historic proportions. As a result, the strong social cohesion that characterizes Palestinian life has begun to crack, while the Palestinian Authority has lost credibility and effective control in several parts of Gaza and the West Bank. This is a situation which is potentially ruinous for both Palestinians and Israelis.

Today there is hope that the Israeli and Palestinian governments are once again ready to discuss their shared future. They would do so at a time when Israel is preparing, for the first time, to evacuate settlements established in Gaza and the West Bank after the 1967 war, and when President Bush has just reminded the world of his wish to see the emergence of a "truly free" and democratic Palestinian state before the end of his second term. The PA's decision to hold presidential elections in line with the provisions of the Basic Law and to follow them in May with parliamentary elections are very encouraging steps; and so too are indications

from the Government of Israel of a new interest in holding direct discussions with the Palestinian Authority.

No state can be truly free with its economy in chaos and with the majority of its population living below the poverty line. While prosperity is no guarantee of tranquility, history teaches that the opposite is too often true – that destitution, political instability and violence are constant companions.

At this juncture, it is vital that policy-makers focus on stabilizing and reviving the economy as part of any new political process. For the PA to play an effective political role, it must preside over a period in which the Palestinian population experiences positive change in their daily lives – in their the ability to move freely, to trade, to find work, to earn a living for their families.

While money, and in particular donor money, has an important role to play in reviving the economy, it is not the determining factor. The last four years exemplify how little donor assistance can achieve in the absence of a positive policy environment – while donor disbursements doubled to almost US\$1 billion per annum, real personal incomes fell by almost 40 percent in the same period.

To change this frustrating dynamic, the underlying causes of economic decline need to be addressed.

It is important to emphasize this at a time of new hope, since it would be a mistake to respond to today's potential opening by efforts to raise large sums of money without addressing the root causes of today's economic crisis.

For a recovery to take place, the Government of Israel needs to roll back the system of restrictions on the movement of people and goods imposed since the beginning of the *intifada* – it is these various closure measures that are the proximate cause of four years of Palestinian economic distress. Accordingly, much of the work of the Bank and donor team over the course of this summer focused on the various facets of closure, with the team benefiting from intensive, professional interaction with both parties. The Government of Israel's willingness to engage with the donors on these issues spoke of a strategic reappraisal of the importance of Palestinian economic stability to Israel's own security – while the work of the Bank and its partners shows that there are solutions that permit a significant dismantling of closure measures without endangering Israeli security.

The Government of Israel has given encouraging signs of a willingness to reform the management of border gateways, to enable a much faster and more reliable throughput of cargo and people. Unless a number of other key areas of the closure system are addressed, however, these improvements will have only limited impact. Of particular concern are the likely persistence of the back-to-back cargo handling system, the continuation of internal closures throughout the West Bank, the lack of adequate connections between Gaza and the West Bank, and Israel's stated intention to terminate Palestinian labor permits by 2008 and to abrogate the Customs Union in Gaza after withdrawal from Philadelphia.

For its part, the Palestinian Authority faces two sets of challenges if it is to play its part in bringing about revival. First is the need to demonstrate strong commitment to security reform, politically risky though this may be. Without a visible and

effective effort, the case for persisting with certain closure measures is hard to refute.

The PA also needs to re-invigorate its program of governance reforms in order to create an internal environment more attractive to private investors.

Doing this will require that the PA complete the cycle of popular elections it has embarked on, combat lawlessness, develop a solid judicial system and address concerns about transparency and corruption. The acquisition of the settlement areas offers the PA an opportunity to demonstrate a new spirit of openness in planning the disposal of these assets.

On the basis of what is on offer today, economic revival is a distant prospect, and it would be hard to justify a major new donor financing drive – the challenge, rather, will be to preserve existing aid levels of c. US\$900 million per annum and thereby ensure that basic budget support, humanitarian and infrastructure development needs continue to be met.

Chapter Six lays out an agenda of actions that the Bank believes would lay the basis for economic regeneration. It is suggested that this agenda be further refined after the AHLC meeting in December, if possible through direct discussion between GOI and the PA.

It is further proposed that the donor community track progress by the parties in tackling these key preconditions for economic revival. If significant progress is made against a set of agreed indicators, a major new donor effort would then be justified – and a donor pledging conference should be called. Calling such a conference in the absence of adequate progress would be counterproductive, however, and should not be considered.

4 Years Intifada, Closures and Palestinian Economic Crisis

In 2003, the Palestinian economy stabilized after two years of sharp contraction. The World Bank estimates that per capita Gross Domestic Product increased about one percent in 2003. The stabilization occurred against a backdrop of a modest decline in violence. Moreover, there were fewer curfews (the most extreme form of closure) and the Government of Israel's transfer of previously withheld tax revenues produced a short-acting fiscal stimulus. However, neither of these stimuli was continued into 2004; the economy is stagnant once again. After almost four years of the conflict, average Palestinian incomes have declined by more than one third and one-quarter of the workforce is unemployed. Nearly one-half of all Palestinians live below the poverty line. More than 600,000 people (16 percent of the population) cannot afford even the basic necessities for subsistence. The precipitator of this economic crisis has been 'closure,' a multi-faceted system of restrictions on the movement of Palestinian people and goods, which the Government of Israel argues is essential to protect Israelis in Israel and in the settlements. Closures, including the Separation Barrier, prevent the free flow of Palestinian economic transactions; they raise the cost of doing business and disrupt the predictability needed for orderly economic life. Without major changes in the closure regime and significant progress in the Palestinian reform program to improve the climate for private investors, there is no prospect of a sustained recovery of the Palestinian economy.

The Palestinian economy recovered slightly in 2003, but is now stagnant

Precipitated by several one-off factors, the Bank estimates that Palestinian Gross Domestic Product (GDP) grew by six percent in real terms in 2003. Positive growth in 2003 is a significant improvement, compared with the two previous years during when the economy shrank by more than 25 percent. Several factors underlie the stabilization of the Palestinian economy in 2003. Fewer curfews and reduced violence in the period, which followed the launch of the Road Map in April 2003, enabled a "catch-up" in private sector activity

and household spending. The resumption of revenue transfers and a modest rebound of the Israeli economy also helped. However, the resumption of growth has delivered only marginal improvements in per capita incomes. Given the growth in population in the West Bank and Gaza, real GDP rose by around one percent in 2003. As a result, average incomes in 2003 were some 36 percent lower than their pre-intifada levels.

Labor market indicators for the first half of 2004 suggest that the recovery is coming to an end. Some 104,000 jobs were created for Palestinian workers in 2003, equivalent to a 21 percent increase in employment compared with 2002. Job growth was particularly strong in Gaza, where employment increased by 32 percent in 2003. Unemployment rates fell from an average of 31.4 percent in 2002 to 25.7

percent in 2003. More recently, however, these trends reversed, particularly in Gaza. During the first half of 2004, the Palestinian economy lost more than 22,000 jobs. Gaza experienced the lion's share of this loss (20,000 people lost jobs). Employment in the West Bank held up only because of a sharp increase in part-time jobs, compared with full-time jobs, which declined by almost 17,000 in the first half of 2004. Moreover, at less than 1,000, the number of Palestinians working in Israel was the lowest ever reported by the PCBS.

The Palestinian economy remains severely depressed compared with the pre-intifada period.

The World Bank estimates that GDP is 25 percent lower than in 1999. After accounting for population growth, real GDP per capita is some 35 percent below its pre-intifada level. An unemployment rate of about 25 percent in 2003 (compared with 10 percent at the eve of the *intifada*) underscores the fact that the Palestinian economy operates well below its potential. Young people are particularly hard hit by unemployment: 37 percent of young people were unemployed at the end of 2003 compared with 14 percent on the eve of the *intifada* in September 2000.

The PA's fiscal situation eased somewhat in 2003, but remained difficult.

The PA's fiscal situation has been severely constrained by the *intifada*. Fiscal revenues increased in 2003 due to improved tax collection, the resumption of withheld revenue transfers and macroeconomic stabilization. Clearance revenues amounted to US\$442 million in 2003 compared with US\$150 million in 2002. The GoI also rebated a total of US\$294 million in previously-withheld clearance revenues to the PA; these revenues allowed the PA to pay off some of its arrears to suppliers which had accumulated during 2002. These revenues also boosted private sector liquidity. Revenues also got a boost from reform of the Petroleum Commission. The commission has operated under the direct control of the Ministry of Finance since July 2003. However, PA expenditures, driven in particular by an expanding public sector wage bill, exceeded limits set by the 2003 Budget. While civil service recruitment remained within limits set by the 2003 Budget, security sector employment grew by 3,443 in 2003 compared with a budget-stipulated freeze in recruitment. The total increase in

the public sector payroll came to about 5,300 – almost twice the level allowed for in the budget. At the same time, public sector salaries went up 15 percent in 2003 because the PLC forced through implementation of the 1998 Civil Service Law. The PA's budget was further strained by the burden of paying outstanding municipality bills to Israeli suppliers. As a result, the PA's finance gap in 2003 totaled US\$561 million (19 percent GDP). To cover this gap, the PA squeezed non-wage expenditures, deferred payments to the public pension system, and borrowed from commercial banks. At US\$229 million, external budget support in 2003 was less than one-half of the amount anticipated in the 2003 Budget. In response, the PA squeezed non-wage expenditures to 78 percent of 2003's budgeted amount; the PA also increased borrowing from commercial banks (PA debt to commercial banks stood at US\$1.3 billion at the end of the year).

Closures remain the defining characteristic of Palestinian economic life

The economic space of the West Bank and Gaza remains highly fragmented; economic activity has significantly declined. Closures and curfews continue to disrupt business, commerce and routine social exchange; they have raised transport and production costs and severed vital economic links between village and urban areas. West Bank businessmen report difficulties in obtaining necessary productive inputs from suppliers, and in shipping finished goods to market. The movement of commercial goods between the West Bank and Israel declined by 50 percent during 2003 compared with the level prior to the launch of Operation 'Defensive Shield' in March 2002. Defensive Shield severely restricted Palestinian trade ability to engage in business outside the West Bank. Closures and permit cancellations reduced the number of Palestinians working in Israel and in the West Bank settlements (WS) to 8 percent of employed Palestinians according to the latest figures from PCBS compared with 22 percent on the eve of the *intifada*.

The frequency of curfews – the most extreme form of closure – occurred less often in 2003 than in 2002, but construction of the Separation Barrier accelerated. The intensity of curfews gradually declined from their peak during operation Defensive Week in the spring of 2002, when more than one-third of the West Bank population was under curfew or extended periods of time. The decline continued in 2003; when the share of curfew-hours in most urban centers dropped to around 10 percent from over 40 percent in the second half of 2002. The Government of Israel continued the construction of the Separation Barrier in 2003. To date, a total of 185 kilometers of the Separation Barrier has been constructed. If constructed according to Gol plans, approximately 157,800 acres or 11.2 percent of West Bank land (excluding East Jerusalem) will lie between the Barrier and the Green Line.¹ These areas are home to some 93,000 Palestinians. The Palestinians are likely to be separated from their agricultural lands, irrigation networks and water resources, as well as from West Bank workplaces, schools and health clinics. Commercial establishments in Palestinian communities affected by the Barrier will face reductions in their customer base, and the ability of Israeli Arabs to frequent Palestinian shops is restricted.

To date, the Separation Barrier's direct economic impact has been modest although especially agriculture has been negatively affected; closures have dwarfed its effect. In terms of unemployment, data collected by PCBS show that so far there has not been a significant divergence in unemployment rates between communities located on either side of the Barrier. Labor movements were severely constrained before construction began, limiting the additional negative impact of the barrier. However, there are signs that the percentage of workers commuting to Israel and to the Israeli settlements from those governorates in which the Barrier was built declined more rapidly than in those where the Barrier has yet to be constructed.

¹ These numbers derive from projections based on the revised error route published by the IDF's Seam Zone Authority. The timing of the Separation Barrier is still subject to uncertainty, partly because of pending lawsuits.

² The economic effects of the Separation Barrier are analyzed in detail in the forthcoming Separation Barrier Report.

The separation barrier has, however, led to destruction of agricultural lands, infrastructure and water resources, and appreciably reduced access to farmland in the seam-zone, which has had a particular negative effect in Jenin and Tulkarem districts that together account for more than 20 percent of Palestinian agricultural production².

Palestinian living standards have been severely compromised

Despite economic stabilization in 2003, some 47 percent of Palestinians live below the official poverty line. Three years of economic crises have severely compromised Palestinian living standards. Job creation in 2003 made a dent in the poverty rates, but some 47 percent of Palestinians (around 1.7 million people) still live below the official poverty line of US\$2.1 daily per person (down from 51 percent in 2002). Joint analysis by the Bank and PCBS suggests that every segment of the Palestinian population (except for the richest 10 percent) has seen deterioration in their financial situations.

Economic hardship is most acute for the 600,000 Palestinians living under the minimum level for subsistence. –That 16 percent of the population, who live below the subsistence poverty line, merely survive, despite significant amounts of humanitarian assistance. Families living in subsistence poverty display characteristics of long-term poverty: they are generally large with many non-working dependents (children and elderly) and limited, if any, savings. The working poor have low levels of education (20 percent of the working poor have not even completed primary school, compared with 9 percent of other workers); the Working poor are employed in sporadic, part-time or unpaid jobs (e.g. family labor). These characteristics limit their ability to withstand the economic crisis. They hovered close to the subsistence poverty line prior to the *intifada*, a modest decline in average incomes was enough to push them into subsistence poverty.

The coping strategies for the poorest segment of the Palestinian population are being increasingly stretched thin. By 2003, the ability of the subsistence poor to continue coping with a prolonged economic crisis by reducing consumption, drawing down savings and selling liquid assets became increasingly strained. Consumption has been drastically reduced; there is limited opportunity for further cuts. In 2001, 94 percent of the population reported cutting consumption; in 2003, only 46 percent reported they were able to do so. Family savings are being depleted. In 2001, 70 percent of the poorest families drew down their savings, compared with 13 percent who continued to do so in 2003. Social networks provide an important safety net for poor households; 60 percent of the poor reports borrowing from individuals while 34 percent rely on borrowing from friends and relatives in 2003.

The protracted conflict is taking a heavy toll on the mental health of children and youth. Continued violence has increased levels of psychological trauma and stress among children and young people. Almost one-half (48 percent) of children report having personally experienced conflict-related violence or witnessed violence affecting an immediate family member. Around 40 percent of parents report *intifada*-related psychological problems among children (aggressive behavior, nightmares, etc.) according to a study by the University of Geneva. Schoolteachers and parents also report diminished attention spans and difficulty in concentrating among school-age children. The well being of children and youth is problematic and worrisome; so too are the future cohesiveness and development prospects of Palestinian society.

Delivery of basic social services continues, due to significant donor assistance. But law and order are disintegrating

Despite commendable efforts, the quality and coverage of basic social services are severely under stress. To their credit, the PA, municipalities and a variety of NGOs (assisted by donors) have maintained delivery

of core services – education, health, water and electricity, sewage and solid waste – on a regular basis. Inevitably, however, service standards have declined. Closures and the sustained fiscal crisis have taken their toll. For example, school enrollment rates has declined four years in a row. Moreover, the capacity of the education system is seriously constrained by the PA's deteriorating financial situation, a dramatic drop in payment of student tuition fees, and a lack of planning and management capacity. Despite these constraints, generally, the quality of basic education has been sustained at pre-*intifada* levels; the average student/teacher and student/classroom ratios have remained constant over the past five years. However, the quality of higher education is deteriorating; recruitment of teaching staff and expansion of facilities have not kept pace with expanding enrollment. The quality of municipal services has also deteriorated since the onset of the *intifada*. Closures have had a particularly negative impact on solid waste collection; there was also limited access to landfills; (the IDF has closed many municipal landfill sites). Increasing transport costs have led to a proliferation of temporary dumps that present environmental and health hazards. Donors doubled the level of emergency municipal support in 2003, thus playing a key role in sustaining municipal services.

The PA's legitimacy and ability to enforce law and order has gradually decayed. In recent months there have been increasing signs of a collapse of law and order in the West Bank and Gaza, with several kidnappings, mass protests and attacks on PA offices. When Prime Minister Qurei'a submitted his resignation on July 17 (later withdrawn) he warned that the West Bank was on the verge of "unprecedented chaos." Challenges to the authority of the PA have come from officials within the PLO and from a younger generation of political activists. Many of the latter are affiliated with militant groups like the Al-Aqsa Brigade and other groups associated with Fatah. Undoubtedly, the Israeli disengagement plan has fuelled internal Palestinian tensions; various political factions have sought to position themselves for the "day after" an Israeli military withdrawal.

Donor-financed emergency assistance has played an important role in sustaining social service delivery and supporting the poor. Donors disbursed US\$883 million in 2003 – a slight decline from 2002. But at US\$258 per capita, the level of donor support remains high by international standards. Despite a steep decline in budget support, donors nevertheless covered some 25 percent of the PA's current expenditures in 2003. Therefore, they played a significant role in helping the PA continue basic social services. Donors also disbursed US\$264 million in emergency and humanitarian aid; US\$119 million of that was for food aid, job creation programs and cash assistance for the poorest. Without these programs, the Bank estimates an additional 250,000 persons (a 15 percent increase above the current level) would have fallen under the subsistence poverty line in 2003. Donor-financed emergency assistance has been relatively effective in targeting the poorest segments of the Palestinian society. Over 40 percent of food aid and about 55 percent of cash assistance goes to the 16 percent of Palestinians live below the subsistence poverty line. Inevitably, relatively affluent households receive some emergency assistance; however, the largest share of emergency assistance (some 70 percent) reaches families living below the official poverty line.

A radical easing of closures and facilitation of trade is needed to restore Palestinian economic vigor

A radical easing of internal closures would bring growth to the Palestinian economy, but unemployment rates would still increase. Although short-lived, the modest economic recovery that accompanied the brief easing of closure and violence in 2003, and the brightened prospects for stability, illustrates the importance of closures for the health of the Palestinian economy. The World Bank estimates that an immediate easing of internal closures could lead to real GDP growth of 3.6 percent by 2005. Despite these economic gains, easing internal closure alone would not be enough to spur economic activity

to reduce unemployment and poverty. GDP per capita would remain 40 percent below its 1999 level by end-2006; poverty levels would reach 51 percent by 2006 (68 percent in Gaza). Unemployment rates would still reach about 30 percent by 2006 (35 percent in Gaza), slightly lower than under the *status quo* scenario (34 percent and 38 percent, respectively).¹

Ending the Palestinian economic crisis depends on the ability of the private sector to trade in international markets. That means the opening of external borders. A small developing economy cannot rely on domestic demand for long-term sustainable growth. Palestinian (and Israeli) businesses need international markets to sell their products and to acquire inputs and production technologies at competitive prices. Bank projections indicate that a facilitating Palestinian external trade would raise real GDP growth to 9.2 percent by 2006 (compared with a negative 2006 growth rate under a *status quo* scenario). Exports would grow at a rate of 30 percent per annum by 2006 (significantly higher than the 3.4 percent under the *status quo* scenario); exports would spur job-creation and reduce unemployment to 23 percent by 2006, compared with 34 percent if the current *status quo* continues. As a result, the poverty level would fall from 56 percent under the *status quo* scenario (72 percent in Gaza) to 46 percent by 2006, which still, however, represents only a negligible improvement compared to the poverty level today. Bank projections indicate that were donors to provide generous additional assistance, concurrently with a radical easing of closures, a significant dent in poverty could be made: an extra US\$1.5 billion (for a total of US\$4.3 billion during 2004-2006) could reduce poverty to 37 percent by 2006.

¹ The scenarios presented in this report are identical to those of the June 23 World Bank report "Disengagement, the Palestinian Economy and the Settlements".



PA reform and fiscal discipline are essential to create an investor-friendly climate

Rejuvenating the reform program is essential to create a growth-oriented economic environment and boost PA legitimacy with Palestinians and donors. Two years after the PA reform program began momentum has stalled. In 2003, reform achievements were limited to the area of public financial accountability. There is a serious need to bring the reform program up to speed again, even if a continuation of the conflict and the absence of a negotiated final settlement would compromise the effectiveness of these reforms.

Reforms to improve public accountability, transparency and stability, all vital element for economic recovery, require particular attention. The PA should press ahead with the establishment of legal and institutional frameworks for elections and complete the long-delayed voter registration process. Moreover, further measures to improve PA transparency - including the creation of an independent audit function, the privatization of public enterprises, and observing existing laws on public procurement - are essential to create investor confidence. In addition, legal and regulatory reform to ensure the orderly conduct of commercial activity must be speeded up; in particular, there is an urgent need to improve the infrastructure

of the court system and give priority to training judges and lawyers. And, though this paper does not discuss the specifics of Palestinian security, it is clear that the PA needs to establish control over law and order as a precursor to economic recovery. Finally, expanding access to credit will be needed to fuel any recovery; a major land-titling program, the expansion of leasing and adopting more creative methods for assessing credit risk would all help expand credit opportunities. There is no reason to delay these important reform measures. At the same time, it should be underscored that the economic impact of any reform will remain limited unless the GoI addresses restrictions on international movement and external trade.

It is essential that the PA brings the wage bill under control. Unrestrained growth in the PA wage bill in past years has severely undermined fiscal stability and sustainability. That has put the PA in a situation of unhealthy reliance on unsure donor support. The PA needs to press ahead with ongoing measures to tackle the escalating wage bill and reform the pension system. In particular, a continued increase in security sector staff is unjustified; it is essential that the PA restricts any increases in public expenditures to the social sectors. However, it should be noted that reducing the wage bill, by reducing the payroll or cutting salaries, could prove to be highly destabilizing. The PA derives its legitimacy from its ability to provide jobs in a context of economic crisis.

Infrastructure Assessment in the West Bank and Gaza

A World Bank team led by Mohammad A. Mustafa have recently carried out an assessment of the performance and condition of electricity, water and wastewater, transport, and telecommunications services in the West Bank and Gaza. The assessment report describes the efforts of the Palestinian Authority (PA) to manage and modernize WBG infrastructure over the past ten years. The report identifies the major issues-many of which center on problems of access to areas or resources controlled by Israel-facing these core infrastructure sectors. Taking account of the current social, economic and political situation, it sets out short- and medium-term options for development and investment needs that vary according to whether political conflict continues or abates.

Those needs could range from a little under US\$500 million in the short term (2005-2008), assuming continued political stalemate, to as much as US\$900 million in the same period if progress is made in resolving the Israeli-Palestinian conflict. In such favorable circumstances, medium-term (2008-15) investments required to upgrade the four core sectors could total over US\$2 billion.

In the next three years-assuming political progress-and in the seven that follow, *transport* would account for more than half of all projected funding needs. Of special importance is the need to rebuild existing roads that have sustained damage (estimated at some US\$94 million) from military action. In addition, damage at the Gaza International Airport estimated at about US\$22 million needs repair. In the medium-term, a Jenin-Hebron highway on the West Bank ranks as a priority. A 20-year plan to improve *water and wastewater* facilities to ensure Palestinians minimum WHO-recommended water consumption standards is estimated to cost over US\$5 billion, almost three times the annual level of average investment in the sector over the past eight years.

2005-08 investment needs for *electricity*, of which 95 percent of the supply comes from Israel and system losses run to an estimated 20 percent, are only about one-third of those projected for water systems, with the bulk of the outlays needed to build a West-Bank electricity transmission system and other funds required to diversify sources of supply. The report sees a degree of promise in the concept of regional electric interconnection facilities to help share power among Israel, Jordan, WBG and Egypt at peak load times. In *telecommunications*, a field dominated by a private company, modest annual investments could bring significant returns if the sector strategy focuses, as the PA has mandated, on marrying growth in information technology and high-quality infrastructure and on creating supporting regulatory environment for effective competition in the sector.

Strategy Adopted by the PA in the infrastructure sector

That strategy adopted by the PA aims at modernizing and expanding infrastructure services and at the same time building efficient structures and institutions in order to facilitate the achievement of its infrastructure services' objectives. Its key pillars are:

- Increasing the access of citizens to infrastructure services at affordable prices by rehabilitating existing networks and expanding them to reach a greater number of users;
- Establishing autonomous and commercially oriented regional utilities by consolidating the utility departments in municipalities and villages;
- Increasing private participation in infrastructure operations to leverage private financing and management expertise; and
- Separating regulatory from commercial functions and establishing regulatory institutions that will ensure a level playing field for all stakeholders.

PA's development efforts over the last ten years have faced enormous challenges:

- Territorial fragmentation and mobility restrictions imposed by the Government of Israel across borders and within WBG (especially in the last four years);
- Political uncertainty that confounds the public and private sectors amid interrupted negotiations on the permanent status of the Palestinian areas;
- Limited access of Palestinians to resources critical to the improvement of infrastructure services – water supply, seashore, airspace, radio-spectrum, and right-of-way;
- An underdeveloped and fiscally fragile economy subject to severe economic shocks;
- The large number of donors supporting infrastructure and their impact on deciding developmental priorities; and
- The need to build functioning national public institutions where none existed before.

Performance of infrastructure sector

Work on providing infrastructure services in WBG has made considerable progress since the PA assumed responsibility for them, but the Palestinians have had to build from a low base, including a huge backlog of rehabilitation and development work, few institutions, and very little funding. They have had to work moreover, in very difficult physical, social, political, economic, and institutional circumstances. When these realities are factored in, the progress in water and wastewater, electricity, and telecommunications appears very creditable. For a number of reasons, progress in transport has not been as impressive, fundamentally because of the PA's failure to establish a coherent institutional and policy framework.

Good progress has been made in extending services and rehabilitating distribution networks, but more focus is needed on developing new sources of supply and backbone networks:

- **Access to and consumption of services has improved.** The majority of the population (90 percent) and the communities (62 percent) in WBG have access to piped water. Gross per capita water supply has also increased to about 106 liters per capita per day (l/c/d), although the net per capita consumption—an average of 65 l/c/d—remains low due to very high system losses. About 98 percent of the Palestinian population has access to electricity services. The number of villages not connected to the electricity transmission grid was reduced from 138 in 1993 to less than 50 now, and work is underway to connect remaining villages. The paved-road network has been expanded by about 30 percent (nearly 700 km) since 1993 to bring the total paved network to about 2870 km. The agriculture roads network has also significantly expanded, as has access to telecommunications services. About 9 percent of the population (about 30 percent of households) has access to fixed telephones, mobile telephones, or Internet services.
- Long-term, sustainable development of infrastructure, however, will require a strategy

look at the development of supply sources and backbone networks. Despite the overall improvement in service provision, the distribution networks and the transmission networks remain inadequate. Water and electricity transmission networks are still at a very early stage. The supply of electricity is still greatly dependent on the Israeli Electricity Company (IEC), with only about 5 percent of Palestinian demand met from a Palestinian power plant built recently by an independent power producer (IPP). Only 45 percent of the available water supply in the West Bank is obtained from locally owned sources, mostly wells. Access to water aquifers and riparian rights is constrained by the political arrangements. The development of key transport facilities—West Bank-Gaza link, Gaza seaport, Gaza airport, West Bank airport, the North-South highway in the West Bank; and the North-south highway in Gaza is still to be undertaken.

considerable progress has been made on the institutional development and sector reform fronts:

- Despite all the problems, internal and external, the Palestinians have been able in a relatively short time to build several, very credible public and private-sector institutions: the Palestinian Water Authority and Palestinian Energy Authority; and the Palestine Telecommunications Company, its mobile subsidiary Jawwal, and the Palestine Electricity Company. Paltel and PEC have established themselves as strong national institutions, major employers, and key contributors to the national economy. Long-term strategies have been developed for electricity and water. A similar attempt is now underway in telecommunications. The establishment of bulk utility companies for water and electricity is planned. New laws were enacted for telecommunications and water, and a draft law for electricity has been prepared and is under discussion. These developments augur well for the future.

- WBG is still in the early stages of establishing regulatory institutions for its infrastructure. Sector ministries currently play the role as regulators of telecommunications and transport, although the PA Cabinet has recently decided to establish a separate regulator for telecommunications. Electricity and water are regulated by two separate public authorities. Despite the progress made on the legislative side, none of the regulatory

institutions has developed a detailed regulatory framework and the instruments required to enable effective regulation. Rather, they continue to perform several policy, developmental, and some times, service-provision functions.

- PA's effort to consolidate and commercialize the entities (mostly municipalities and village councils) in charge of providing services is still in progress. One of the key features of the PA's strategy in the area of infrastructure-services provision has been to set up regional utility shareholder-owned companies for electricity and water. While four (out of five planned) regional, electric utilities have been established since the PA took over, three more are still to be established. The Jerusalem District Electricity Company, which was founded in 1927, and the Jerusalem Water Undertaking are the leaders in terms of commercialization and institutional capacity in their respective sectors. However, municipalities and joint service councils continue to play an important role in providing infrastructure services to their populations despite increasing evidence indicating that municipalities served through regional utilities have better services, lower costs, and better network conditions.
- Although the involvement of the private sector has been limited to few market segments, in many respects, private interventions in the sector highlight the potential for private participation in the infrastructure sector development. As mentioned earlier, Paltel, Jawwal, and PEC have established themselves as strong national institutions and key players in the infrastructure sector. The management contract in the water sector in Gaza was another pragmatic approach to involving private operators in infrastructure. Since political risk was often cited as the main reason for this lack of success, it is evident that with a modicum of political stability and an efficient regulatory environment, much progress can be made in developing the sector.

Self-financing in infrastructure has been limited; the need for a sustainable financing strategy cannot be overstated. Given the PA's fiscal constraints, donors provided most of the funding—about US\$1.3 billion—that went into infrastructure. The shares of the key beneficiary sectors are: US\$730 million for water, US\$473 million for transport, and US\$140 million for

electricity. A strategy of continuing dependence on donor financing for infrastructure investments as well as for recurrent expenditure is neither healthy nor sustainable. The PA therefore needs to be realistic in its expectations of future donor funding and needs to do a much better job in developing effective procedures and setting national priorities for donor assistance. Inappropriate tariff regulation regimes,

inefficient billing and collection systems, and weak sector governance have contributed to the limited cost recovery and self financing. Innovative approaches are also needed to increase private involvement. If strong revenues cannot be generated by operators through cost-covering prices, especially from services provided to poor consumers, targeted subsidies provided by the government can be used to cover the gap.

Poverty in the West Bank and Gaza after Three Years of Economic Crisis

Three years of *Intifada* and closures have plunged the Palestinian economy into deep crisis, causing dramatic declines in living standards. This report – and indeed much of the attention of the donor community – focuses on the situation of the poorest of the poor. We have chosen this focus because the resources available for poverty reduction are insufficient to meet the needs of all individuals below the official poverty line. In the current context, donors and policy makers are naturally concerned that the resources available reach those who are most dependent on emergency assistance. Their concern is reinforced by two perceptions: (i) that the poorest have exhausted their savings and are increasingly vulnerable to malnutrition and permanent poverty traps should they face further economic shocks and (ii) the poorest will be unable to benefit from economic recovery because they tend to be unskilled or unable to work. Throughout the report, we use a subsistence definition of poverty, which includes individuals whose expenditures are less than 205 NIS per person per month. Using this definition of poverty, we find that 16 percent of the Palestinian population of the West Bank and Gaza cannot afford to consume the minimum caloric intake as established by the FAO and WHO.

Who are the poor?

A variety of factors are strongly related with poverty. As other studies have found, we find that the poor tend to have larger families and relatively low levels of education and that poverty is particularly common in Gaza. We also find that poverty is strongly related to unemployment and sporadic (as opposed to regular, permanent) jobs. Interestingly, we find that refugees and those in female-headed households are not significantly more likely to be poor than are others.

Has the crisis affected the poor disproportionately?

The poorest segments of the population do not appear to have suffered disproportionately from the crisis. Although the poor have become increasingly vulnerable and liquidity-constrained, they have also benefited more than other groups from emergency assistance.

In the early months of the crisis, the vast majority of the poor reduced their expenditures and also relied heavily on drawing down savings and selling jewelry as strategies to partially compensate for their reduced income. By the end of 2003, the savings of the poor seem to have been exhausted: the majority of the poor were no longer relying on these strategies, while the non-poor continued to do so.

While the exhaustion of savings and the resulting vulnerability has disproportionately affected the poor, emergency assistance has been reasonably successful in preventing widespread malnutrition and other types of humanitarian crises among the poorest. When we subtract out the value of emergency assistance received, we find that 22 percent of the population would fall below the (subsistence) poverty line. In other words, emergency assistance has served to lower the poverty rate from 22 percent to 16 percent – a reduction of almost a third.

Those who are poor or would be poor in the absence of emergency assistance – a group we refer to as the “needy” – have benefited disproportionately from emergency assistance. Whereas only 23% of the non-needy receive assistance, fully 68% of the needy receive assistance. Moreover, 55% of the total value of emergency assistance distributed is received by needy individuals.

How much of emergency assistance goes to the non-needy?

How concerned should we be that some of the emergency assistance goes to the non-needy? Although some of the non-needy who receive assistance have consumption levels well above the poverty line, the majority has very low consumption levels. Because most of the non-needy who receive assistance are close to being needy, there is little cause for concern that they receive a portion of the assistance. Moreover, an examination of the observable characteristics of non-needy recipients of assistance, does not suggest any simple way to exclude them from benefits.

How serious is under-coverage of emergency assistance?

Whereas 68% of the needy receive assistance, a significant portion of the needy – 32% – do not. What are the characteristics of these 32% of needy who are not covered? Needy individuals living in rural areas and in Gaza are much less likely to receive assistance than needy individuals living in other areas. In addition, controlling for other factors, the unemployed and the less educated tend to receive less aid than the employed and better educated. Interestingly, needy refugees and individuals in female headed-households are more likely to receive assistance than are other needy individuals. This may reflect agencies using refugee status and the gender of the household head as a proxy for need. This is ill advised however, as these households do not have exceptionally high rates of poverty.

What can be done to reduce poverty?

Because economic hardship has increased with the crisis, it may be hoped that a resolution of the crisis would reduce poverty. Unfortunately, even lifting of closures and a return to pre-Intifada levels of unemployment would do little to reduce poverty. By contrast, structural policies aimed at lowering dependency ratios and improving labor productivity could have much larger impacts on poverty rates. In the short term, a significant portion of the Palestinian population is likely to remain poor – and increasingly vulnerable to further shocks as their savings are exhausted. Direct assistance will remain a crucial component of the consumption of the poor. While reducing leakage would be difficult and have limited benefits, increasing the volume of emergency assistance could be an effective solution to fight poverty, if it can reduce under-coverage and systematic bias. This would, in particular, require implementing new programs designed to reach people from Gaza and rural areas, as well as the inactive, unemployed and less educated.

1 More precisely, lifting of closures and a return to pre-Intifada levels of unemployment would do little to reduce substantial poverty, which is the focus of this report. Lifting of closures and a return to pre-Intifada levels of unemployment may, however, have a larger impact on rates of poverty defined on the basis of the official poverty line.

Recent Economic Developments

Economic Output

Most recent economic data available (Palestinian imports from / exports to Israel for the first six months of 2004; Palestinian employment data through the third quarter of 2004 and in Israel through August; banking sector data through end-August; PA fiscal data through September) continue to provide evidence that the modest economic recovery witnessed in 2003 is extending into this year, but at a reduced rate of growth in the West Bank. In Gaza, due to closures imposed on Palestinian workers during the second and third quarter, growth has stalled and, possibly, declined.

Underlying the economic stabilization of 2003 were diminished levels of violence, fewer curfews, and more predictable (albeit intense) closures, as well as adaptation by Palestinian businesses to the contours of a constrained West Bank economy. Looking forward, the extent to which this admittedly fragile growth path can be sustained depends greatly upon the political/security situation and the extent to which travel and transit restrictions within the West Bank and Gaza, and whether closures of Israeli labor markets to Palestinian workers are eased or tightened (as recent Government of Israel policy statements suggest).

Table 1. Macroeconomic Projections 2003-2006

	2003	2004	2005	2006
GDP (US\$ million)	3,144	3,356	3,390	3,405
real growth rate	6.1%	2.7%	1.8%	-0.6%
GDP per capita (US\$)	925	954	904	867
real growth rate	0.6%	-2.3%	-2.9%	-5.1%
GDI per capita (US\$)	\$1,467	\$1,393	\$1,307	\$1,231
real growth rate	5.7%	-8.1%	-6.0%	-6.8%
Unemployment Rate	26%	27%	28%	32%
Poverty Rate	47%	48%	50%	54%

World Bank staff projections, November 2004. "Status Quo" scenario. Gross Domestic Product (GDP) measures productive activity within the West Bank and Gaza; Gross Disposable Income (GDI) measures total income, including workers' remittances and foreign aid (current transfers).

Under a political "status quo" scenario, economic performance in the West Bank and Gaza will continue to be considerably below its previous (and potential) levels, with the domestic economy unable to generate the employment necessary to absorb the increasing number of new entrants to the labor force. Private investment will continue to be depressed and increased foreign investment unlikely (Table 1).



Foreign Trade

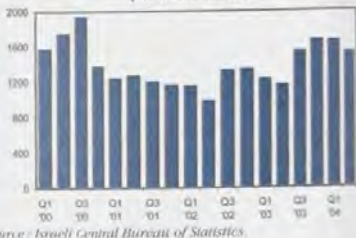
Trade traditionally played an important role in the small and open Palestinian economy. Throughout the past five years, imports of final goods, services, equipment and intermediate inputs represented approximately 70 percent of GDP, while exports of goods and services represented less than 20 percent of GDP.

Unfortunately trade is badly registered, as most of it takes place between the West Bank and Israel, where no custom stations exist (unlike trade between Gaza and Israel). The Israeli Central Bureau of Statistics nevertheless estimates such flows, and we rely on their data to depict the evolution of trade since 1998. This only covers Palestinian trade with Israel, and not with the rest of the world. However, trade with Israel represents the bulk of total Palestinian trade.¹ Furthermore, a significant share of imported goods from Israel are actually originating from third countries – “indirect imports”. In addition, it does not appear that these relationships are considerably impacted by exchange rate movements; neither the depreciation of the New Israeli Shekel in the first half of 2002 nor its subsequent appreciation during 2003 are thought to have significantly altered the composition of Palestinian imports in terms of trading partners. (See Figure 1.3 for shekel-dollar exchange rate movements.)

The impact of closures following the outbreak of the *Intifada* and their progressive tightening through summer 2002 were clearly reflected in the reduction of Palestinian imports from Israel. While both first and second quarter 2003 again witnessed reduction from the levels seen in the second half of 2002 (which, in turn, represented a rebound from the depressed second quarter 2002, the height of Israeli military operations in the West Bank), third and fourth quarter 2003 imports were at levels not seen since the outbreak of the *Intifada*. Second quarter 2004 (NIS 1532 million; USD 336 million equivalent) declined slightly from first quarter 2004 (virtually unchanged from fourth quarter 2003); compared to the pre-*Intifada* third quarter of 2000, the decline in imports is 21.1 percent (Figure 1).

¹ In 2000, imports from and via Israel represented 73 percent of total imports, while exports to Israel represented 92 percent of total exports.

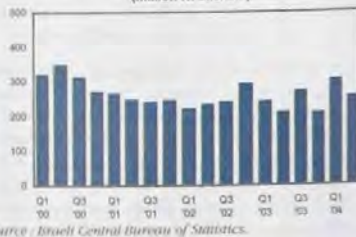
Figure 1. Merchandise Imports from Israel (million NI shekels)



Source: Israeli Central Bureau of Statistics

Trends in merchandise exports to Israel have followed a similar pattern: decline through summer 2002, some rebound in the second half of that year; two consecutive quarters of decline in 2003, followed by an uptick in the third quarter. Unlike imports, fourth quarter 2003 saw a decline, while first quarter 2004 (NIS 303 million; US\$68 million equivalent) demonstrated strength, only to fall again in second quarter 2004 (NIS 254 million; US\$56 million equivalent). This represents a 18.8 percent decline from third quarter 2000 (Figure 2)

Figure 2. Merchandise Exports to Israel (million NI Shekels)



Source: Israeli Central Bureau of Statistics.

At least three factors explain the reduction in exports witnessed during the past three years: increased costs in transportation resulting from closure making Palestinian products less competitive (see Figure 1A); foreign purchasers switching to more reliable alternative sources of supply in the face of production and shipping interruptions; and Palestinian producers switching to service domestic markets.

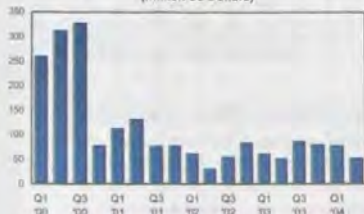
Labor Markets

As a result of external closures nearly 100,000 Palestinian workers have lost their jobs in Israel since September 2000. According to Palestinian Central Bureau of Statistics (PCBS) data, 146,000 Palestinians (116,000 from the West Bank, incl. East Jerusalem, and 30,000 from Gaza) were working in Israel and Israeli industrial estates and settlements during the third quarter 2000.

At its low point during the second quarter of 2002 the number had fallen to 33,000 before rebounding in the following quarter to 53,000; since then, the number of Palestinian workers in Israel and settlements has been roughly stable, fluctuating in accordance with the extent of closure imposed in the wake of specific terror incidents. In third quarter 2004, the number of workers stood at 57,200 (56,600 from the West Bank and only 650 from Gaza).

Fewer jobs in Israel translates directly into a decline in workers remittances. According to the Israeli Central Bureau of Statistics, third quarter 2000 remittances totaled US\$328 million; in second quarter 2004, only \$33million – a 84.0 percent decline (see Figure 3) – was remitted.

Figure 3. Workers' Remittances from Israel
(million US Dollars)



Source: Israeli Central Bureau of Statistics.

This decrease has had direct consequence on the income of Palestinian households, as workers' remittances from Israel represented some 18 percent of their total disposable incomes in 1999. In turn, lower incomes inevitably affected the demand for Palestinian

goods and services and hence, labor demand for Palestinian workers producing such goods and services within the West Bank and Gaza.

The negative impact that job losses in Israel has had on domestic employment was aggravated by the difficulties in conducting business within the West Bank and Gaza as a result of internal closures and curfews, particularly in 2002, which resulted in significant increases in transaction costs, disruptions in production cycles, losses of perishable output, and lower economies of scale.

By second quarter 2002 domestic employment had recovered to the extent that the number of Palestinians employed within the West Bank and Gaza surpassed the levels prior to the *Intifada* (see Table 2). At the same time, however, the number of unemployed has continued to grow, from 73,000 in the pre-*Intifada* third quarter 2000 to 226,000 currently.

In third quarter 2004 the number of West Bank Palestinians working inside the West Bank was 395,000 compared to 352,000 just before the *Intifada*. At its low point in second and third quarter 2002, their number had fallen to 287,000 and 288,000 respectively. Fourth quarter 2002 saw an increase in jobs in the West Bank to 334,000, but this growth was short-lived, concentrated in agriculture (related to the olive harvest and reversed in the first quarter of 2003) and some one-off infrastructure repair generating employment in construction.

From a first quarter 2003 decline to 300,000, second quarter 2003 saw strong growth (371,000), continued expansion in the third (377,000) and fourth quarter (386,000) last year, followed by decline (368,000) in the first quarter 2004. That decline largely reflected seasonal factors in agriculture and construction, sectors responsible for the growth witnessed in the latter half of 2003 and the pick up in employment noted in the second and third quarters of 2004.

In the Gaza Strip 163,000 Gazans were domestically employed during third quarter 2000. By third quarter 2002, the low point (during the *Intifada*), this number had fallen to 111,000 (a 32 percent decline). Four quarters of continuous job growth found 180,000



Gazans employed domestically, before the decline registered during the fourth quarter of 2003 reduced the number of employed to 173,000. First quarter 2004 again witnessed domestic job growth in Gaza, to 177,000. The increase in tension and deteriorating security environment in Gaza during spring 2004, coupled with the loss of income from closing Israel and Erez Industrial Estate to Gazan worker, was reflected in the worsening employment numbers witnessed in the second quarter (156,000) and only partial recovery in third quarter 2004 (165,000).

Despite the recent increases in employment, with population growing at approximately 4.3 percent per year, dependency ratios – the total population divided by the number of employed persons – have increased significantly over the *Intifada* period. Whereas in the third quarter of 2000 each job holder in the West Bank was supporting 4.3 persons, by the third quarter of 2004 each employed person was supporting 5.4 persons. In Gaza the dependency ratio increased more dramatically, from 5.9 to 8.6.

Growing population and labor force, declining levels of Palestinian employment in Israel and later settlements, and a lack of domestic job creation during the first two years of the *Intifada*, led to dramatic increases in unemployment and unemployment rates. Despite the job growth in recent quarters, the number of unemployed remains far in excess of pre-*Intifada* levels. (Under International Labor Organization (ILO) standard definitions, a person must be actively seeking work in order to be considered “unemployed”.)

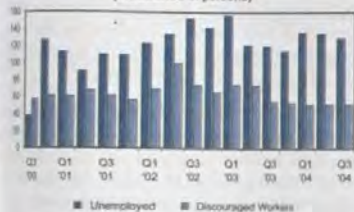
Following a decline in the unemployment rate in the West Bank in the fourth quarter of 2003 to 20.7 percent (down from its *Intifada* peak of 31.4 percent in the quarter 2003) first quarter 2004 again saw an increase to 24.6 percent with 136,000 persons unemployed. Second and third quarters noted slight improvement, but by end-September 130,000 remained without jobs – an unemployment rate of 22.3 percent (see Figure 4). (By contrast, during the third quarter of 2000 the number of West Bank unemployed was 38,000 and the unemployment rate stood at 7.5 percent.)

Table 2. Number of Palestinians Employed and Unemployed (thousands)

	Q-3 2001	Q-3 2001	Q-1 2003	Q-1 2002	Q-2 2002	Q-3 2002	Q-1 2003	Q-1 2003	Q-2 2003	Q-3 2003	Q-4 2003	Q-1 2004	Q-2 2004	Q-3 2004
Working in West Bank	352	314	316	304	287	288	334	300	371	377	386	368	387	397
Working in Gaza	165	129	134	138	131	111	150	169	175	180	175	177	156	165
Working in Israel – from West Bank	116	60	66	56	30	50	49	45	50	59	54	49	48	60
Working in Israel – from Gaza Strip	30	3	2	2	2	2	7	6	4	8	4	6	0	1
Total Employed	662	506	518	501	451	452	540	518	600	624	617	602	594	603
Unemployed (ILO)	74	172	184	203	229	250	203	226	193	193	198	214	238	230
“Discouraged Workers”	94	119	101	111	137	119	112	109	110	78	76	72	71	73
Total Unemployed and Discouraged	167	291	285	315	365	370	315	335	302	271	274	286	309	303

Source: PCBS. Note: Israel includes employment in Israeli settlements and industrial estates. West Bank includes East Jerusalem.

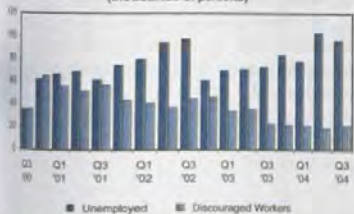
Figure 4. West Bank Unemployment (thousands of persons)



Source: PCBS. Data for West Bank includes East Jerusalem.

In Gaza, third quarter 2004 unemployment stood at 36.8 percent (96,000 individuals); only a modest improvement over second quarter 2004, when the employment rate stood at 39.7 percent, 103,000 persons – the highest number of unemployed not recorded in Gaza). Prior to the *Intifada* the unemployment rate in Gaza was 15.4 percent (35,000 persons). (Figure 5.)

Figure 5. Gaza Strip Unemployment (thousands of persons)



Source: PCBS.

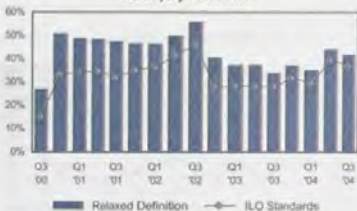
When the definition of the labor force is broadened to include "discouraged workers" – persons without jobs who, because of their pessimism regarding the prospect of actually finding work, have stopped looking – the "relaxed definition" of unemployment shows similar trends. In this case, the relaxed definition unemployment rate in the West Bank has increased from 16.9 percent (95,000 individuals) in third quarter 2000 to 28.6 percent (182,000) in third quarter 2004; in Gaza, from 26.9 percent (71,000 individuals) to 41.6 percent (118,000) over the same period (see Figures 4 and 7).

Figure 6. West Bank Unemployment Rates



Source: PCBS. Data for West Bank includes East Jerusalem.

Figure 7. Gaza Strip Unemployment Rates

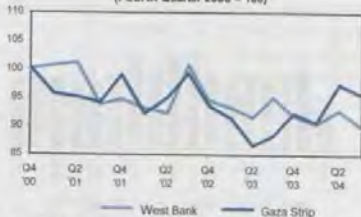


Source: PCBS.

For wage earners continuing to be employed, the impact of the increase in dependency ratios during the course of the *Intifada* (and the implied obligation of working Palestinians to support greater numbers of extended family member) is exacerbated by the decline in average real wages over much of the period of the *Intifada*, fairly consistently in both the West Bank and in Gaza. In the West Bank, real wages have declined 10.3 percent since fourth quarter 2000; in Gaza, they have decreased 4.6 percent (see Figure 8).

Average nominal wages have actually increased (3.2 percent in the West Bank and 10.3 percent in Gaza) over the 48 months since third quarter 2000 (Figure 9). The average daily wage in the West Bank stood at NIS 72.1 in third quarter 2004, and NIS 58.1 in Gaza; these compare with an average daily wage of NIS 125.3 received by Palestinians working in Israel and Israeli settlements.

Figure 8. Real Wage Indices
(Fourth Quarter 2000 = 100)



Source: PCBS average wage data; World Bank staff calculations. West Bank includes East Jerusalem. Data are deflated by consumer price indices for West Bank and Gaza, re-based to Fourth Quarter 2000 = 100.

Figure 9. Average Daily Wages
(Nis shekels)



Source: PCBS. West Bank includes East Jerusalem.

One explanation for the stickiness of nominal wages may be the physical partitioning of the labor market – the result of travel restrictions associated with internal closure – which has resulted in increased mis-matches between supply and demand for various types of labor in the local labor market. Unemployed workers – even those willing to work for less than the prevailing wage – who cannot reach potential jobs remain jobless; at the same time, firms that face a shortage of labor are, therefore, not inclined to reduce workers' compensation.

Such behavior helps explain why the decline in labor demand witnessed during the *Intifada* has resulted primarily in higher unemployment and only to a lesser extent in lower real wages. Indeed the decline in real wages has mostly been the result of increase consumer prices and not decreased nominal wages. Even so, the decline in real wages during the *Intifada* period is

much less than experienced in the 1995-96 period of external closure, when real wages declined more than 20 percent in response to a reduction in the number of Palestinians working in Israel – a reduction much smaller than that of the current *Intifada*.

Monthly labor force data from the Israeli Central Bureau of Statistics showed a decrease in ("legal") Palestinian employment in Israel in August, the second monthly decrease following two months of growth from the low point reached in May, when the monthly average stood at 2,600 – the lowest level recorded since June 2002. August's monthly average of 9,500 workers compares with 15,200 in January 2004 and 16,900 in January 2003 (the highest level during the *Intifada*).¹

Of the 5,700 decrease recorded since January, the majority – 3,300 – were in construction, and may reflect seasonal considerations as well as security concerns. Currently 18 percent (1,700) are employed in agriculture; 62 percent (5,900) in construction; and 20 percent (1,900) in other sectors. It is in these "other sectors" – primarily manufacturing and commerce – where the falloff since pre-*Intifada* employment levels has been greatest. According to ICBS data in September 2000 29,500 Palestinians were legally employed in Israel – 5,000 in agriculture, 15,200 in construction; and 9,300 in other sectors.

¹ PCBS Quarterly Labor Surveys consistently report higher levels of Palestinian employment in Israel than does ICBS, the result of two factors: first, PCBS data includes Palestinians who hold Israeli identity cards (primarily East Jerusalem residents) or foreign passports as well as persons who hold Palestinian identity – presumably ICBS considers foreign passport holders as foreigners; and Israeli identity card holders as Israelis; second, PCBS data includes "illegal" (non-permit holding) workers, whereas these undocumented workers are likely to be under-counted by ICBS as ICBS reports foreigners' employment on the basis of employer reporting to the National Insurance Institute.

Fiscal Developments

Ministry of Finance data through September continues to show that PA revenue collection remains on target with budgetary expectations. Domestic revenue has averaged NIS 122.8 million (US\$27.2 million equivalent) compared to the budgeted NIS 122.0 million. Gross finance revenue (i.e., before deductions taken by the Government of Israel, primarily for municipalities' obligations due Israeli utility companies and accounted for in the budget as "net lending") have averaged NIS 252.3 million (US\$56 million equivalent), approximately 3 percent above budgetary expectations of NIS

199.3 monthly. After payments of tax refunds and "net lending" to municipalities, thus far in 2004 a monthly average of NIS 316.2 million (US\$70.2 million equivalent) was available to meet PA expenditure (Table 3).

While revenue has been on target, budgetary support from the international donor community over the first nine months of the year has fallen well below expectations. Anticipating US\$650 million in foreign financing to cover recurrent expenditure (US\$54.2 million monthly), through end-September only US\$289 million has been received, an average of US\$32.1 million per month.

Table 3: PA revenue and expenditure – January-September 2004 (million NIS and million US\$)

	Budget 2004 Monthly Average		Year to Date (January-September) Monthly Average		
	NIS	US\$	NIS	US\$	Percent
Total Gross Revenue	521.3	68.4	575.1	85.3	116.8%
Domestic Revenue	122.00	26.0	122.8	27.3	100.7%
Resident tax revenue	75.3	15.6	71.7	15.9	97.8%
Resident non-tax revenue	46.7	10.4	51.1	11.3	105.0%
Finance revenue	199.3	42.4	252.3	56.0	126.6%
Gov. Tax Refunds	5.6	1.2	6.8	1.5	120.8%
Total Net Revenue	515.7	67.2	568.4	81.8	116.7%
Gov. Deductions for "Net Lending"	38.7	8.2	52.2	11.6	135.1%
Total Available Net Revenue	277.0	58.9	316.2	70.2	114.1%
Total Current Expenditure	520.1	110.7	483.9	107.6	93.0%
Wages and Salaries	324.5	69.1	321.7	72.2	100.1%
Gov. Wage Current Expenditure	195.6	41.6	159.2	35.4	81.4%
Current Deficit Before Financing	243.1	51.7	167.7	30.4	

Source: Ministry of Finance. September data preliminary.

Note: Budget 2004 projected an average exchange rate of NIS 4.7/US\$ 1 for the year 2004, actual average exchange rate for period January-September was 4.51. US dollar equivalent of NIS revenue and expenditure year-to-date shown in above table calculated at actual average exchange rates each month, summed, and then averaged for nine months. Percentage comparisons with budget forecasts are calculated in US\$ to avoid impact of different exchange rates. Before transferring monthly clearance revenue to the PA, the Government of Israel deducts payments due Israeli utilities by Palestinian municipalities. These deductions are considered as "Net Lending" and have the effect of reducing revenue available to the PA to meet other expenditures.

April 2000 inflation, much of 2000's recovery in real consumer prices occurred during the first 6 months of 2000, with price declines in the third and after the price increases in the fourth. The recovery during the first two quarters was driven by gains in food prices. A similar pattern can be seen in 2000, showing increases in prices in the first and followed by declines in the second, turning to a price decline in the West Bank during the third and 4 2000 while declining in price over the third and

prices generally volatile during seasonally affecting during the second quarter (see Figure 10) but food prices have decline in the third quarter during monthly in the fourth quarter of the price also likely to continue through the remainder of 2000. Over the course of 2000 the West Bank inflation increased 1.7 percent in the West Bank and 1.9 percent in Gaza - in both cases above the increase in annual price index, comparing January-December for the first six months of 2000, food prices have the 1.2 percent increase but only 1.2 percent in the West Bank.



The West Bank inflation index based on 2000 price. Price for the month during average month in West Bank (September 2000 - 00)

Monthly food, the consumer price index in the West Bank rose for 1.2 percent in the first six months of 2000. The annualized CPI increased 1.2 percent for the year - rates similar to those in 2000, but the other major component in percent price, the 2000 annual price rose 1.2 percent in the West Bank and 1.2 percent in Gaza. In 2000, annualized prices 2.7 percent in the West Bank and 1.2

percent in Gaza in 2000, 2.7 percent in the West Bank and 1.2 percent in Gaza.

When the transportation and communication price index is also included, transportation prices being most affected by changes in the domestic region, but also by changes in world energy prices, which can be quite volatile (see Figure 11). A sharp decline of general price changes occurred. Annualized annualized general price in the West Bank increased 2.7 percent in 2000 and by 1.7 percent in Gaza (Figure 12). During 2000, annualized annualized general price was 1.2 percent in the West Bank and 1.2 percent in Gaza in 2000. These prices rose 1.7 percent in the West Bank and 1.2 percent in Gaza, that the first six months of 2000. The impact of inflation increased 1.2 percent in the West Bank and 1.2 percent in Gaza.



The West Bank inflation index based on 2000 price. Price for the month during average month in West Bank (September 2000 - 00)

There is also a substantial inflation price movements in the West Bank and Gaza and changes in the West Bank exchange rate. The fluctuations of the West Bank dollar in 2000 and early 2000, particularly strong in the period November 2000 until 2001. Inflation is represented as an annual increase in Figure 12 and by following approximation, especially in the period February 2000 - 2001. Inflation movements in the figure represents a large volume the contribution of inflation during the 2000 and by following during June in 2000.

From November 2000 to November 2001 the West Bank 1.2 percent of the dollar with respect to the 1.2 dollar West-November 2000 and the 1.2 dollar in

experienced a further 1.2 percent, to a steady pattern of growth supported by durable, expanded state fiscal bond revenues and by increases in the West Bank and Gaza, particularly increased aid for economic assistance from within the economy in durable investment and by the same amount due to the extent that the 1.5 percent budget surplus of regional growth and of services added to other work in state. With an accompanying deficit of state revenues 2002 through November 2003, the deficit has strengthened 5.7 percent against the deficit 1.7 percent since the deficit's outbreak point in May 2003, against the same budget and inflation movement in durable income to the extent that budgetary activity just in state continues to contribute to the tax burden through transfer 2003, the deficit has weakened against the deficit department by 0.4 percent through May and has strengthened department since November 2002 leading 1.4 percent through 100 department after a decline relative to the deficit to be reported in 2003-04.

Figure 13: 100 Index of State Budgetary Deficit (percent change)



are in state period, an increase in the first year of growth based by movements in the state plan.

Then the tightening of interest payments will be reflected in the budget in full 2003 about to close and the West Bank, while both state interventions in the West Bank in volume 2003 at spring 2003 capture the difference in interest of transportation price index in the West Bank and to be after there are negative effects that can be of the transportation price index (state spending in Figure 14) to 2003, transportation price index in the West Bank 1.4 percent, to state expenditure 2003-2004 increased 1.4 percent, January 2003 to the state debt increases in the transportation 100 - 2003 November 4 has been 5.5 percent to the West Bank and as a result compared to the 100 months of 2003.

Figure 14: Transportation Price Index (100 September 2000 = 100)



Index West Bank (state spending) based on 2000 as 100, the state expenditure during average, within a 100 2003 September 2000 = 100.

While exchange rate movements help explain both growth in durable consumer goods prices (particularly in a market price, which are less affected by immediate regional flows) during the budget period the expanded consumer price index. The price index through both state and within durable change in the transportation component of the consumer price index (which increases transportation price the state increased directly as a result of tightened demand) and indirectly through increased cost of shipping for production and distribution which

than the level of total underlying tax liability without taking the treatment of each quarter into the full account as a liability offset. Nevertheless, the full treatment of the payment during the year (2000) is not a liability offset as much as underlying (Figure 17).

**Figure 17. Total Deposits - West Bank
million US dollars equivalent**



Source: Statistical Division, Authority, 2006.

Deposits in a bank of total bank assets provide credit with the highest level of interest as compared to September 2000 period to 2003 period and August 2005 rate (Figure 18). Although it is quite probable that the growth of banks has provided the highest rate, borrowing from bank deposits and bank-related investment in the world of inflation operations as well as the low percentage of loans in total bank deposits without interest due to the low bank capital.

Banking growth versus deposits witnessed a considerable decline in the last few months of the inflation in both the West Bank and Gaza because of infrastructure damage and services interrupted.

In the West Bank, deposits level increased from May 2001 to April 2002 (the level was essentially as in September 2000). Further growth in the second quarter of 2002 was followed by another period of stability until April 2003 when the bank announced deposits deposits growth increased, reaching 61.4 billion and August 2004, 64.24 billion (September 2004) (Figure 18).

**Figure 18. Total Deposits - West Bank
million US dollars equivalent**



Source: Statistical Division, Authority, 2006.

In total, deposits stood at \$1.13 billion prior to September, declining to \$1.4 billion at end 2004. In 2005, they fell an additional 26.7 percent to end June at \$1.03 billion, 2005 was followed by the first quarter followed by relative stability until the end of 2005. 2005 witnessed a sharp deposit growth, continuing into the first quarter of 2006, August 2005 level of \$1.03 billion for August deposits back to the level of May 2001 (Figure 19).

**Figure 19. Total Deposits - Gaza Strip
million US dollars equivalent**



Source: Statistical Division, Authority, 2006.

The difference in deposit behavior between Gaza and the West Bank clearly reflects the higher unemployment and poverty, and hence lower savings in Gaza as well as the fact that West Bank economic growth levels was almost completely underpinned of financial conditions and support.

Update on World Bank Portfolio in the West Bank and Gaza

(Information as of November, 2004)

- Public Financial Management Reform Trust Fund
- Social Safety Net Reform Project (SOSNET) and the
West Bank Emergency Savings Trust Fund

The World Bank continues to work with the Ministry of
Economic and Financial Affairs in preparing a Trust Fund
reform Project aimed at improving the accountability
and management of the PA's end user project
accounts. Other projects supported in the past include
- a loan of 2007 million US Dollars for the
- a loan of 2007 million US Dollars for the
- a loan of 2007 million US Dollars for the
- a loan of 2007 million US Dollars for the

- In November, the Public Financial Management
reform Trust Fund has disbursed 100000 of million
US Dollars of Finance High Growth Economic
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)
reform (10000 million US Dollars) (1007 million US Dollars)

World Bank continues to work with the Ministry of
Economic and Financial Affairs in preparing a Trust Fund
reform Project aimed at improving the accountability
and management of the PA's end user project
accounts. Other projects supported in the past include

In addition to economic stability and social
the Bank has also worked to assist in
strengthening emergency operations. To assist the Bank
has provided 10000 million US Dollars to assist emergency
operations from the beginning of the current conflict.

Initially, consistent with the Bank's emergency
response strategy of "assist in the 10000 million US Dollars
to assist in all emergency relief operations from the Bank's
emergency relief effort through providing technical
support, through assisting in the provision of health, education
and social relief, as well as in strengthening the
institutional capacity of the Bank's emergency response
team in accordance to August 2002 of 100000 million
US Dollars to provide joint infrastructure relief.

The World Bank has provided 10000 million US Dollars
to the West Bank and Gaza (10000 million US Dollars)
to assist in all emergency relief operations from the Bank's
emergency relief effort through providing technical
support, through assisting in the provision of health, education
and social relief, as well as in strengthening the
institutional capacity of the Bank's emergency response
team in accordance to August 2002 of 100000 million
US Dollars to provide joint infrastructure relief.

Since the World Bank's 10000 million US Dollars
to assist in all emergency relief operations from the Bank's
emergency relief effort through providing technical
support, through assisting in the provision of health, education
and social relief, as well as in strengthening the
institutional capacity of the Bank's emergency response
team in accordance to August 2002 of 100000 million
US Dollars to provide joint infrastructure relief.

Information on the West Bank and Gaza (10000 million US Dollars)
to assist in all emergency relief operations from the Bank's
emergency relief effort through providing technical
support, through assisting in the provision of health, education
and social relief, as well as in strengthening the
institutional capacity of the Bank's emergency response
team in accordance to August 2002 of 100000 million
US Dollars to provide joint infrastructure relief.

2008 measurements. Total contributions to the National Register have increased to approximately 1,000 million Euros. Areas are contributing a contribution including Belgium, Germany, France and Italy.

The World Bank portfolio included special funds on various public sector and subjects of legal interest. Under completion over the course of 2008 include the

Country Strategic Assessment, Investment and a Institutional Assessment. The Bank is leading to Country Programme management teams and open to start the start in the sector of Investment, Rural Policy, Trade, Migration, Investment and Finance. Investment team and a Strategic response by the end of November 2008.

Up going Bank Group Operations

Country/Region/Project	Description
<p>Central and Eastern Europe World Bank 1997 - 2009 Reserve for 1997 - 2009 Amount: 100 - 100 million Country: 1997 - 2009 Total Bank credit: 100 million</p>	<p>The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) approved the World Bank 1997 - 2009 and approved additional financing. The first portfolio was to strengthen the capacity of the Ministry of Education (MOE) to manage the education sector more effectively through improving public financing, planning and budgeting a central and World Bank to support the implementation of various higher education activities to assist national governments to meet their demand for the World Bank in improved education of quality from the budget and operational plans. The program has also contributed to the overall condition of World Bank for further financing plan to improve education. The second support specific investments in education activities including a program for school improvement through self-managed schools development program. The development of a monitoring system to effect, periodically, and support to financial institutions.</p>
<p>World Bank International Trade Project World Bank 1997 - 2009 Amount: 100 - 100 million Country: 1997 - 2009 Total Bank credit: 100 million</p>	<p>The objectives of IBRD are to enhance the management capacity of the Ministry of Trade (MOE) and improve access to high-quality and affordable trade. MOE has been successful, especially in trade and infrastructure. The program has been successful. The first support the strengthening of the MOE, second to building of infrastructure, MOE, to build, including equipment and facilities and strengthening their financial accounts. The second component support the establishment of a World Management Information System. The third component support improvement of the quality and efficiency of trade and.</p>
<p>World Bank International Trade Project World Bank 1997 - 2009 Amount: 100 - 100 million Country: 1997 - 2009 Total Bank credit: 100 million</p>	<p>The main objectives of IBRD are to improve infrastructure services trade and facilities, including high quality services of the regional and access an infrastructure of village and regional trade services in MOE. The program is to support infrastructure and trade of the MOE, second to build of infrastructure services provided as well as infrastructure which were managed. MOE to support the Ministry of Trade, MOE, to build, including equipment and facilities and strengthening their financial accounts. The second component support the establishment of a World Management Information System. The third component support improvement of the quality and efficiency of trade and.</p>
<p>World Bank and International Investment Project World Bank 1997 - 2009 Amount: 100 - 100 million Country: 1997 - 2009 Total Bank credit: 100 million</p>	<p>The World Bank is leading investments in trade finance collection, results and support of trade in the interest of MOE. The program is managed by the MOE and is managed by the World Bank Management (WBM) and a financing institution through a World Management Information System (WMS). The program is managed by strengthened support financing of the International Investment Activities. The MOE component's financing the results of collection, collection and trade services within MOE.</p>

Project Title	Description
<p>2000-2001: Women and Business Development 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001</p>	<p>The project supports the efforts of women entrepreneurs and business owners in the United States. The goal is to provide training, technical assistance and networking opportunities for women and minority business owners. Activities include: providing technical assistance to women and minority business owners; providing training and networking opportunities for women and minority business owners; and providing technical assistance to women and minority business owners.</p>
<p>2000-2001: Women and Business Development 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001</p>	<p>The project supports the efforts of women entrepreneurs and business owners in the United States. The goal is to provide training, technical assistance and networking opportunities for women and minority business owners. Activities include: providing technical assistance to women and minority business owners; providing training and networking opportunities for women and minority business owners; and providing technical assistance to women and minority business owners.</p>
<p>2000-2001: Women and Business Development 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001</p>	<p>The project supports the efforts of women entrepreneurs and business owners in the United States. The goal is to provide training, technical assistance and networking opportunities for women and minority business owners. Activities include: providing technical assistance to women and minority business owners; providing training and networking opportunities for women and minority business owners; and providing technical assistance to women and minority business owners.</p>
<p>2000-2001: Women and Business Development 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001</p>	<p>The project supports the efforts of women entrepreneurs and business owners in the United States. The goal is to provide training, technical assistance and networking opportunities for women and minority business owners. Activities include: providing technical assistance to women and minority business owners; providing training and networking opportunities for women and minority business owners; and providing technical assistance to women and minority business owners.</p>
<p>2000-2001: Women and Business Development 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001 2000-2001</p>	<p>The project supports the efforts of women entrepreneurs and business owners in the United States. The goal is to provide training, technical assistance and networking opportunities for women and minority business owners. Activities include: providing technical assistance to women and minority business owners; providing training and networking opportunities for women and minority business owners; and providing technical assistance to women and minority business owners.</p>

Project Name & Dates	Description
<p>Project: Integrated Community Support Program - Phase 1 (2018-20)</p> <p>Start: December 1, 2018 (initial)</p> <p>Start: March 1, 2019 (initial)</p> <p>End: 2020 (initial)</p> <p>Start: 2021 (initial)</p> <p>End: 2022 (initial)</p> <p>Start: 2023 (initial)</p> <p>End: 2024 (initial)</p> <p>Support: State Department of Health</p> <p>Support: State Department of Education</p> <p>Start: State Health Services</p>	<p>A multi-agency project to build a model of integrated care for the delivery of the early childhood program. The project will focus on the integration of services for children with special needs and their families. The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services.</p>
<p>Project: State Support Program (2019-2021)</p> <p>Start: March 1, 2019 (initial)</p> <p>Support: State Department of Health</p> <p>Support: State Department of Education</p> <p>Start: State Health Services</p>	<p>The main objective of the project is to support and enhance the work of existing and future providers of early child support services. The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services. The project will focus on the integration of services for children with special needs and their families. The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services.</p>
<p>Project: State Support Program (2019-2021)</p> <p>Start: March 1, 2019 (initial)</p> <p>Support: State Department of Health</p> <p>Support: State Department of Education</p> <p>Start: State Health Services</p>	<p>The objective of the project is to support the delivery of the early child support services. The project will focus on the integration of services for children with special needs and their families. The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services.</p>
<p>The Integrated Community Support Program (2018-2020)</p> <p>Start: March 1, 2019 (initial)</p> <p>Support: State Department of Health</p> <p>Support: State Department of Education</p> <p>Start: State Health Services</p>	<p>The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services. The project will focus on the integration of services for children with special needs and their families. The project will be implemented through the State Department of Health, State Department of Education, and State Health Services.</p>

Project Name	Description
<p>Project Name: [Illegible]</p> <p>Year: 1997-1998</p> <p>Location: [Illegible]</p> <p>Client: [Illegible]</p>	<p>The project involved the design and construction of a new building for the client. The building was designed to be a modern, multi-story structure with a focus on energy efficiency and sustainability. The project was completed in 1998 and has since become a landmark building in the area.</p>
<p>Project Name: [Illegible]</p> <p>Year: 1999-2000</p> <p>Location: [Illegible]</p> <p>Client: [Illegible]</p>	<p>This project focused on the renovation and modernization of an existing building. The goal was to improve the building's energy performance and create a more comfortable and functional interior space. The project was completed in 2000 and has resulted in significant energy savings and improved occupant satisfaction.</p>
<p>Project Name: [Illegible]</p> <p>Year: 2001-2002</p> <p>Location: [Illegible]</p> <p>Client: [Illegible]</p>	<p>The project involved the design and construction of a new office building. The building was designed to be a modern, multi-story structure with a focus on energy efficiency and sustainability. The project was completed in 2002 and has since become a landmark building in the area.</p>
<p>Project Name: [Illegible]</p> <p>Year: 2003-2004</p> <p>Location: [Illegible]</p> <p>Client: [Illegible]</p>	<p>This project focused on the renovation and modernization of an existing building. The goal was to improve the building's energy performance and create a more comfortable and functional interior space. The project was completed in 2004 and has resulted in significant energy savings and improved occupant satisfaction.</p>

World Bank Trade Policy Instruments

Country/Region/Entity	Description
<p>European Economic Community and Associated States European Economic Community Austria 1989-1991 (aided) Germany 1989-1991 (aided) Italy 1989-1991 (aided) Spanish Mediterranean Bank 1989-1991 (aided) Italy 1989-1991 (aided) Arab Free Trade Area (aided)</p>	<p>The World Bank is a trade policy instrument to the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization.</p>
<p>Latin American Development Bank (AID) - Trade Policy World Bank 1989-1991 (aided) AID 1989-1991 (aided) Mexico 1989-1991 (aided) Central American Bank 1989-1991 (aided) Central Bank 1989-1991 (aided) Caribbean Bank 1989-1991 (aided) Caribbean Bank 1989-1991 (aided) Caribbean Bank 1989-1991 (aided)</p>	<p>It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s.</p>
<p>World Bank 1989-1991 (aided) World Bank 1989-1991 (aided) World Bank 1989-1991 (aided)</p>	<p>It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s. It is important to the world trade situation during the 1980s and 1990s.</p>

World Bank Regional Trade Programs

Country/Region/Entity	Description
<p>World Bank Trade Policy Instrument Program 1989-1991 World Bank 1989-1991 (aided)</p>	<p>The World Bank is a trade policy instrument to the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization. It is a member of the World Trade Organization and is a member of the World Trade Organization.</p>

Regional Water and Fisheries Science Program (RWSP)
 1985-1990
 \$1.5 million

The Program is a follow-up to the ongoing RWSP. The principal objective of the Program is to develop a sustainable institutional structure of the local and national levels in line with supporting the financial sustainability of a Coastal Watershed Water Utility, as well as by enhancing and improving the effectiveness of the private sector through an integrated operating contract and strengthening the regulatory and institutional capacity of the National Water Authority, and to a certain extent improving the local and national capacity in administration supporting the expansion of existing systems and facilities into the RWSP. The Program is part of a larger "water" related program to improve local and national services at large. The Program includes financial assistance to the establishment of a local water supply authority covering the entire metropolitan area, to be managed initially and to be transferred to a local authority. These investments, totaling about 100,000 million, will be financed by soft loan and grant from IDB, UNDP, and UNF.

Water Management Program

The program development objectives are to improve the regulatory environment for water utilization management, enhance and quality assurance, to increase demand and rational efficiency of the water utilization system, to foster the water utility operating responsibility, and to encourage investment and private sector participation in water use. The program includes the following: (a) to improve the institutional capacity of the National Authority, the program will provide technical assistance in the following: (i) water resources and financing; (ii) financial sustainability of the sector; and (iii) improving the capacity to respond to water sector needs. It will also provide technical assistance in response to specific needs and activities of the program, through the a consultant, local institutions will assist the public and management private partnership (PMP) and participate in activities the project will provide technical assistance to improve the management of the water utility from program managed by the IDB, UNDP, and UNF. The main components of the Program are: (a) technical assistance for building the institutional program, (b) financing from the IDB, UNDP, and UNF. The project is financed by World Bank proceeds in April 1990.

and administrative Program

The objective of the program is to assist local the water utility management and activities of the IDB in providing and administrative to monitoring public utility and water utility services to achieve efficient procedures for the expansion of local utility and expansion of private participation, and management processes for the management and financing of public utility. The idea is that the program should be the first phase of a long-term local water management Program, which aims at enhancing economic growth by improving local water supply and reducing the dependence of external loan and private utility a cost and other water through the development of an efficient system of local utility and expansion based on local management and efficient public and private and expansion to an operational institutional sector.

200. Program

Including the two sub-program above, the total investment 1987-90 will be about 100 million under the Water Management Program, under the National Water Authority, which includes program in the 1985-90 1 million stage, and program from investment 1987-90 will be about 100 million. (1987-90) will be about 100 million. The National Water Authority was established in 1985.

201. Review of Institution

The institutional structure of the water utility has been studied at supporting the National Authority's efforts in water supply and service. The National Water Authority, UNF has also worked closely with the National Authority, and the private sector in monitoring the progress of water management and support to the financial sector and regional market through the development of financial and management. It was identified with the presence of staff from the National Authority, local financial institutions, World Bank Group, UNF, and UNDP.

New Book and Book Reprints, November 2009

	Revised Study		Revised		Total
	Volume	COPY	Volume	COPY	COPY
General Purpose					
10-101000-0000-0000	2.00		1.00		3.00
10-101000-0000-0000	1.00	4.00	1.00	4.00	10.00
10-101000-0000-0000	2.00		2.00		4.00
10-101000-0000-0000	2.00		10.00		12.00
10-101000-0000-0000	4.00		10.00		14.00
10-101000-0000-0000	7.00		7.00		14.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00
10-101000-0000-0000	2.00	2.00	2.00	2.00	8.00
10-101000-0000-0000	3.00		3.00		6.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
TOTAL	41.00	4.00	48.00	4.00	100.00

Language Study					
10-101000-0000-0000	2.00	1.00	2.00	1.00	6.00
10-101000-0000-0000	2.00		2.00		4.00
10-101000-0000-0000	2.00	1.00	2.00	1.00	6.00
10-101000-0000-0000	2.00		2.00		4.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00
10-101000-0000-0000	1.00	2.00	1.00	2.00	6.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
10-101000-0000-0000	1.00		1.00		2.00
TOTAL	47.00	4.00	56.00	4.00	121.00

Other Foreign Language Study

	Revised Study		Revised		Total
	Volume	COPY	Volume	COPY	COPY
10-101000-0000-0000			2.00		2.00
10-101000-0000-0000			1.00		1.00
10-101000-0000-0000			2.00		2.00
10-101000-0000-0000			1.00		1.00
TOTAL			6.00		6.00

Community Study Series in the West Bank and Gaza

Socio-Political Structures, Development and State- Building

— significant use of donor aid flows in the West Bank and Gaza have raised questions about sustainability of loans and their impacts on Palestinian communities. While project impact analyses have been undertaken, few studies have assessed the effectiveness of donor development approaches in view of structural socio-political structures.

— views of people are heavily influenced by the social and political structures in which they live, their norms and cultural concepts. Social and political structures refer to the major institutions such as family, social justice, religion, and government, and other key power relations that exist between different groups in society. Cultural concepts refer to the way the individuals and communities perceive the world around them. These structures and cultural concepts, which are shaped through history, affect peoples from a very important way.

— Cultural or ideological concepts inform people's actions, and affect their beliefs. For example, it affects their views on who is a legitimate power holder in society, or on how conflicts in society are to be resolved.

— Social and political structures and power relations significantly affect people's mental conditions. Depending on how they are perceived, justice

for them or justice structures of society, different groups have different levels of access to economic resources.

— Some interventions are not undertaken based on an understanding of their socio-political and cultural structures, assumptions and the objectives in and how communities affect. For example, without an understanding of local power structures the often distribution of economic resources, donor funding may not reach the intended beneficiaries. Performance results of governments that are not based on an understanding of the local political structure and concepts may not be visible in the long perspective. Understanding these social structures can challenge traditional economic strategies of state building and can support studies on the dynamics of marginalization and exclusion. New approaches to address power imbalances in society and to enhance local participation in development activities can be designed.

The community study series commenced in November 2003 in order to understand local socio-political structures in Palestinian communities from a historical and contemporary perspective. Specifically, the study aims to understand the following: (i) the local social and political structures and norms that affect access to economic resources; (ii) power dynamics between community based institutions and other their organizations; (iii) the situation of local political concepts and decision-making mechanisms in government or national level institutions, methods and the role of law.

The research is an inter-disciplinary project conducted by an economist and social anthropologist, combining both disciplines to study a state funded rural extension program. The study includes an overall evaluation of the West Bank and an in-depth evaluation covering rural and non-rural communities and village groups. Qualitative methodology (based on interviews, participant observation and focus group discussion) is combined with a quantitative survey method to test theories.

A pilot study in the village of West Bank, West Bank, and a study in three rural communities in West Bank have completed. Generally, studies are conducted in various village and urban

... The study will be planned to be completed by spring 2005.

The study will be being undertaken in order to see the extent and design of future Bank programs in the region, and to develop operational recommendations to donors.

It is based on an innovative method to study and design development interventions, taking into account the socio-cultural environment, history and political situation. It establishes a knowledge on local communities and social development and it is a state funded program to be continued by the donor. The study will be completed by the end of the year.

Country Financial Accountability Assessment for West Bank and Gaza

Country Financial Accountability Assessment (CFAA) for West Bank and Gaza was conducted by the Ministry for Peace and Cooperation (MPC) and developed by the Bank in the context of the accountability arrangements of the FPA. The scope of the CFAA covers the areas of budget formulation and execution, internal accounting and reporting, internal control, and external auditing. The CFAA includes the following recommendations to strengthen the system in general and to address specific areas of concern:

- 1. The CFAA is a comprehensive assessment of the system in general.
- 2. The CFAA is a comprehensive assessment of the system in general.
- 3. The CFAA is a comprehensive assessment of the system in general.
- 4. The CFAA is a comprehensive assessment of the system in general.
- 5. The CFAA is a comprehensive assessment of the system in general.

Areas of Strength

While the CFAA has recognized the significant improvements achieved in the public financial management system of the Palestinian Authority (PA), it has also noted areas of concern that require attention:

The use of Central Treasury Account (CTA) for all PA revenues. The exclusive use of the CTA limited the Ministry of Finance (MOF) to exercise full control over all cash resources available to all PA ministries and agencies. The CFAA team has reviewed large sample of revenue transactions and assessed all banks were consolidated into the CTA. It should be noted that even foreign bank and grant accounts are also consolidated under the CTA. The CFAA recommended all donors to collectively channel their funds through the CTA.

The establishment of Publicity Department (PD). The handling of PA financial transactions under one body that operates

according to transparent policies and procedures is a leading priority for the PA management of its financial arrangements. The PD team was formed by consolidated staff. The PD team is divided into the Ministry of Finance and Accounting of PA's revenues of bank and a number of multi-bank financial institutions, bank, grants and public works. The PD accounts are submitted to accordance with international accounting standards. The PD processes annual financial statements including balance sheet, profit and loss statement and cash flow statement. These annual financial statements are subject to auditing by qualified international auditors. The PD works and its financial statements are published on the PA website.

1. The improvement in the budgeting process. The MOF has introduced by 2007 and 2008 comprehensive changes to the Finance Information System (FIS). The improvement in the budget department is highly commensurate to the CFAA. It is a key strength to allow transparency in the MOF to follow and address the significant effectiveness of the budget department management and staff.
2. The Finance of security staff salaries through individual bank accounts. The MOF has finally agreed with the PA to pay the salaries of all security staff through individual bank accounts and verify the cash payments. This is critical step to address the accountability of the FPA system.
3. Enhanced reporting system. One of the main improvements in the FPA system of the PA is the enhanced reporting and the introduction of transparency measures. Since early 2005, the MOF publishes its monthly accounts within one month of the following month, although there are some

all government departments to provide information on an annual budget report to members of parliament and having control all financial activities to see that the national development of the accounting system and in each of controlling activities and government have major impact on the success of their budget system. Especially if we compare countries in industrial system the first class of the following month will have the 100 accounts and will have not treatment all November year.

The first accounting development is based on the use of the 100, 100 and only financial and operations for national budget. The first budget is quarterly budget in the budget calculation and regular budget system in the first quarter of the 100. The second budget and a budget management for the 100 and the 100.

Local regulatory strengthening

In the other hand the 100 had control and the budget system is required under improvement.

Strengthening the Finance Department. The 100 had the significant development in the Finance Department in 100 in terms of systems and processes. It is important for the significant progress with budget department control system and control program in the Finance Department which controls the budget. The role of opening the Finance Department is that it may transfer of the responsibility to the 100 accountable.

Strengthening the Accounting Department. The Accounting Department requires enough number of qualified accountants. However, it is the limited accounting system as well as accounting policies and procedures which are necessary for proper accounting management and report preparation.

Strengthen the internal auditing and financial accountability work. It is noted that the operational framework for the 100 will have three part in them. However, the actual operation of the 100 will be well in the year to come.

Strengthen the internal control. The approach undertaken in the internal control system (ICS) with the introduction of new staff has in fact a establishment of new internal audit institution or report would a overall independent analysis of 100 business.

Recommendations

100 had provided the following recommendations to strengthen the 100.

1. Appointment of qualified personnel to the management and establishment of adequate system.
2. Modernization of the 100 accounting system and establishment of accounting policy or procedure in line with acceptable manner to allow production of reliable results or correct financial statements in line of the performance and questionable work.
3. Full operation of the internal audit function in 100 and lay emphasis on well as the financial accountability function. This implies expansion of necessary qualified staff.
4. Increase of the new staff hire and establishment of internal control system.
5. Good cooperation with the Finance Department to better 100 strategy.

PALESTINIAN NATIONAL AUTHORITY



MINISTRY OF PLANNING

Medium Term Development Plan 2005-2007

Executive Summary

ADMINISTRATIVE COMMITTEE (A/C) MEETING
Gaza, December 4, 2004

THE EAST AFRICAN DEVELOPMENT COMMUNITY

Medium Term Development Plan, 1981-1987

Executive Summary

1. Introduction: the need for national development planning, and preconditions for its success

The countries have long set as the objective of ending the drought-recognition that began in 1961 and the full implementation of UN Assembly General Resolutions 1514, 1541 and 1551. Realising this will depend on the ability of the international community to ensure a concerted effort to support the restructuring of the political system and to take economic measures to achieve the objective of creating an independent Patented state with free markets as its capital. This requires both political and institutional components. It also requires social stabilisation through private collective support for economic and human development and, in particular, an increase in employment through private sector growth.

Patented economies and social development has been severely hampered by the drought-recognition, conflict and disease. Investment has fallen because access to markets has been blocked and employment has been unable to reach their jobs. The drought-recognition regime has prevented the capital of Patented labour and goods. Growth, education and general living standards have deteriorated because Patented have been unable to reach schools and hospitals. The International World, with its increased regime of closed doors, permits, visas and controls, has imposed severe knowledge on Patented by restricting them from their land and depriving their livelihoods. Although this has some stabilisation of the economic situation in 1981-82, this was insufficient to reduce poverty and unemployment to pre-1980 levels.

In recognition of the need to reduce poverty, create positive socio-economic trends and promote growth, the PNC has drafted a five-year programme for Patented Development. The Medium Term Development Plan 1981-1987 (MTDP) has as its two overarching goals:

1. to reduce poverty in a sustainable way, by providing a framework to shift PNC and those countries from emergency relief to job creation, recovery and social and economic development;
2. to improve the effectiveness of PNC government by building institutional capacity and strengthening reform. The MTDP will also enhance PNC accountability by providing clear development objectives which are monitored throughout the period of implementation.

This Executive Summary outlines the framework for self-management provided by the MTDP. The process of MTDP development, policy objectives identified through an extensive consultative process, and recommended programmes for the achievement of

1. The Middle Term of the International and economic support of drought and conflict, see the Working Paper on International Economic and Social Situation included in the 1981-1982.

the objectives. Financing implications of WTOF implementation are included. A proposed framework for monitoring both the implementation and the effectiveness of the plan is also provided.

Prerequisites for success of the WTOF

The PNA, by developing the WTOF, signals that it is preparing for the end of Israeli occupation consistent with the Road Map. The WTOF cannot succeed in reducing poverty and fostering economic growth unless Israel lifts the movement restrictions which currently disrupt Palestinian economic transactions and daily life, ease the costs of doing business and remove the prohibitions needed for orderly economic life. As the World Bank points out, "any sustained Palestinian economic recovery will ultimately require the dismantling of the Jewish system."¹⁷

To permit Palestinian development as envisaged in the WTOF, Israel must stop both its settlements made in the Road Map. The costs of Jewish funded relief and construction and Israeli demolitions can only be broken when Israel ceases "attacks on civilians, confiscation and/or demolition of Palestinian homes and property, as a positive measure to facilitate Israeli construction, land reclamation of Palestinian institutions and infrastructure."¹⁸ As specified in the Road Map, Israel must also withdraw progressively from areas occupied since September 2000.

The WTOF incorporates the possibility of a "management" scenario. However, it is crucial to note that the plan agreed by the Israeli cabinet in June 2000 will not provide the necessary prerequisites for Palestinian economic and social development. The Israeli "management" plan, if implemented, would result in the continuation of severe movement restrictions, and consequently would do little to ease the conditions that have led to economic decline and poverty during the past four years. According to World Bank calculations, if the "management" plan is implemented as proposed national per capita GDP will fall from US\$ 427 to US\$ 471 by the end of 2006. Unemployment will rise by 9 percentage points to 30 percent, and poverty will increase to 50 percent from the current 47 percent.¹⁹ Under these circumstances, Palestinian dependence on external assistance would necessarily increase.

To ensure that the PNA is able to implement the WTOF, and to make "management" consistent with the Road Map and international law, there must therefore be concerted international support for both a political process and parallel economic measures to realize the objective of creating an independent Palestinian state. This will also require a complete focus on Israeli settlement activity as required by the Road Map, as well as an construction of the Separation Wall and its associated regime, as called for by the International Court of Justice December 16

¹⁷ World Bank, *Disengagement: the Palestinian Economy and the Settlements*, June 2000.

¹⁸ See US Department of State, "A Performance Based Roadmap to a Permanent Two State Solution of the Israeli-Palestinian Conflict," April 2002.

¹⁹ National per capita GDP at end of 2007.

²⁰ World Bank, *Disengagement: the Palestinian Economy and the Settlements*, June 2000.

4.1.1. be assessed by the E.C. Bank which are legally obligated to submit their own action for investment or expansion for Commission approval and all associated expenses which would be the higher under international law.

4. The Framework of the Medium Term Development Plan

The MTFP - which will be implemented, monitored and adjusted to by the PMA - will measure the effectiveness of development programming to the GFT by:

1. Setting clear, valid and development objectives and a three-year timeline for their achievement.
2. Identifying priority areas for valid and development programming.
3. Identifying relevant criteria and performance mechanisms for development projects. It means that these and PMA activities is focused on priority objectives.
4. Improving monitoring mechanisms - including statistical databases - to enable the PMA and donors to monitor achievement, assess the effectiveness of an program in achieving goals and objectives, and guide the adjustment of programming during the period of MTFP implementation.
5. Conducting a comprehensive analysis of the current situation, and assessing the basic development including macroeconomic projections.

The MTFP will also a major role in determining prioritization of external assistance, from identifying the emergency and welfare assistance with development agencies over the next five years. It will be the primary guide for donor assistance and planning during the period.

4.2. MTFP Development process

The MTFP has been developed by the PMA Ministry of Planning (MOP), in close consultation with other PMA ministries. The MOP has primary responsibility for formulating national development plans and for monitoring their execution in Paraguay.

The MTFP process builds on a series of development plans, including those undertaken during the 1980s, the Emergency Public Investment Plan (EPIP) of 1981 and the Social Impact Intervention Programme (SIIP) of 1983. The most recent predecessor to the MTFP is the Socio-Economic Rehabilitation Plan (SERP) of 1987, the aim of which was to "mitigate the effects of the uncertainties which bring the Paraguayan people and countries the scope of economic recovery to the GFT should there be any progress in the political sphere". In the SERP, the PMA made arrangements of budgetary support needs, institutional and social assistance and development assistance to help stabilize the Paraguayan economy and society during the final year of conflict and internal division. Lessons learnt from the SERP process have informed the content and process of the MTFP.

In March 1988, the MOP began work on a more extensive three year plan for Paraguayan development. Development of the MTFP during this time has involved consultation with public agencies, the private sector and civil society. Analysis of the socio-economic situation and needs in the MTFP is based on data, information

and analysis provided to WFP by PFA has concerned previous planning processes including the MTP and regional plans for rice and the West Bank, a conceptual paper on poverty alleviation, a spatial/geographical analysis of the UPT, and six papers on the Amman Wall and its associated region as well as on tourism. These 'building blocks' are supplemented by the UN-WFP process,⁷ a series of workshops with PFA agencies, NGOs and the private sector, and numerous studies produced by international organizations.

The World Bank and International Monetary Fund have supported the MTP process, working with the Ministries of Planning, Finance and National Economy to prepare macroeconomic projections based on two planning scenarios proposed by WFP. MTP development has also been undertaken in coordination with the United Nations system. Consultations were held between WFP and UN-WFP to coordinate their respective planning for the medium term. UN-WFP, UN-WFP and UN humanitarian agencies have worked closely with PFA to coordinate and WFP was included in the development of the 2007 UN Consolidated Appeals Process (CAP). The UN system's mechanism for determining humanitarian priorities and funding requirements. Coordination has resulted in the partial incorporation of the UN CAP program into MTP. PFA-UN coordination will be strengthened during the period of MTP implementation.

IV. MTP planning assumptions

The MTP is designed around two possible scenarios for the period 2007-2011:

A. Delayed Program: This scenario assumes a slight decline in the number of Palestinian workers employed in Israel during the period of the MTP, delayed but ultimately equal investment contributions within the UPT and between the West Bank and Gaza, delayed but ultimately greater access to Palestinian productive assets, including land in the vicinity of the Amman Wall and to at least some regional institutions and programs given to Israel and international donors which result in a declining budgetary financing gap.

Under this scenario, there is modest macroeconomic growth with annual real GDP growth of 1.4 – 2.0 percent. Export growth is, however, restricted to slow down over the period as the Israeli realignment from Gaza and parts of the West Bank continues. There are still some gains for increased access for UPT exports. As a result of population growth, there are further declines in per capita income of around 1-2 percent per year. The number of unemployed and those in poverty continue to rise, remaining well above their pre-1993 levels.

B. Rapid Program: This scenario assumes an overall trend in the number of Palestinian workers employed in Israel during the period of the MTP, more timely and investment contributions within and between the UPT, rapid and greater access to

⁷ www.un.org/News/Press/docs/2006/06/060811.htm. The PFA has been engaged with the Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA) to develop a joint early warning, forecasting, and policy and economic research and development. The study was prepared by the Joint Development Team for Stabilization and Development in the UPT in Gaza in October 2006. Both the process and results of these efforts have been a important input into the MTP.

Favourable production costs, higher public revenues and fiscal and institutional reforms which result in a more rapid decline in the budgetary financing gap and progressively increasing loan disbursements.

The rapid progress towards production accelerated macroeconomic growth, on the order of 7-10 percent per year, per capita income growth of 2.5-4 percent per year and significant declines in unemployment and poverty. There is significant growth in exports and private and public investment, the latter facilitated by increased donor assistance. Under such a scenario, the number of unemployed and those in poverty would probably decline far more than last period's levels. The PRG has succeeded for the third program scenario in relation to growth, investment and the external accounts.

1. Consistency with a 'Developmental' scenario

Macroeconomic projections submitted on the basis of these scenarios show the significant favourable economic growth and development is possible in the coming five years. It involves the economic activity and to improve, including the functioning of the transition. That is compliance with the E.U. system and increasing the. Favourable could be on the way to reconstruction and recovery by 2017.

These projections should be compared with assessment of the macroeconomic situation of local institutions in various of 'Developmental'. As noted above, 'Developmental' within better timing of investment structures will result in faster economic recovery for Favourable, higher unemployment and higher poverty and external balances in transitional scenario.

2. WFP external programmes, objectives, activities and roles

In pursuit of the overarching goals – to reduce poverty and build state capacity and institutions – the WFP working closely with other PRG members, has identified the national programmes for the period 2012-17. The national programmes are targeted to:

1. Create social protection;
2. Invest in social, human and physical capital;
3. Invest in institutions of good governance;
4. Invest in environment for private sector growth.

The second table explains why these four national programmes have been selected and how the PRG intends to work with international partners to implement them. The progress of WFP funding allocated to each programme is also indicated in each sub-section below.

Eight objectives are achieved through implementation of four national programmes. These are: investing in public infrastructure as a job creation tool, strengthening investment and job creation in the private sector, strengthening education and health

¹ As further stated in World Bank, *Development in Favourable Context and the Challenge*, see page 10.

cost systems, investing in poverty alleviation and social protection, accelerating the reform process, building and equipping public service institutions, developing new firms which formalize workers, and providing incentives that impede long-term development goals.

WTDF national programmes

1. Ensure social protection

The Palestinian population has been impoverished by four years of Israeli violence, the closure regime, the construction of the Separation Wall and its associated regime and one of the worst economic recessions in modern history. Around half the population now lives below the official poverty line,⁶ and about 34 percent are living in deep or 'substantial' poverty.⁷ Per capita GDP has fallen by more than 33 percent since the Israeli siege.

Palestinians have survived declining and lost income by cutting back on expenditures, reducing food intake, and drawing down their savings. These coping mechanisms have, in many cases, been exhausted. A high proportion of Palestinians fall into various forms of social assistance and emergency relief, which is delivered by the Ministry of Social Affairs, other PLO agencies, non-religious charities, international organizations and NGOs.

Because under full economic recovery is expected to restore above-poverty levels, the WTDF necessarily remains elements of relief to help alleviate poverty, and address continuing humanitarian needs during the 2007-12 period.

- Under the 'Delayed progress' scenario, pessimists anticipate that due to population growth there will be further declines in per capita income of around 2.1 percent per year. The number of unemployed and those in poverty will continue to rise, remaining well above their pre-Israeli levels.
- Under the 'Rapid progress' scenario, accelerated macro-economic growth of 7.14 percent per year would result in per capita income growth of 2.54 percent per year. Under such a scenario, the number of unemployed and those in poverty would gradually decline but still remain above pre-Israeli levels.

Humanitarian and social assistance will therefore be necessary to support the vulnerable and ensure social stability.

Proposed WTDF programmes for ensuring social protection

Programming areas include humanitarian and social assistance, savings credit, infrastructure, emergency health and education.

⁶ According to this definition, those reporting on less than USD 1.0 per day are living in poverty.

⁷ Those living in deep poverty, as defined in the less than USD 1.0 per day, and are unable to consume the minimum calories, under as established by the UN Food and Agriculture Organization and the World Health Organization. For further details on the issue of the year 2007, see World Bank Poverty in the West Bank and Gaza after Three Years of Occupation (2008, October 2008).

To ensure social protection, the UNHCR will:

1. Implement job creation and emergency employment programmes to provide income to poor families.
2. Help restore employment skills and assist in the reconstruction of damaged enterprises.
3. Provide financial support for children affected by disaster.
4. Provide support for the rehabilitation of war victims to restore the physical and social skills necessary to the conflict.
5. Rehabilitate prison buildings damaged by armed military action.
6. Provide vocational education programmes to help children affected by conflict and the chronic impact to making up for lost school days.
7. Provide emergency medical programmes to those affected by the conflict and the chronic impact.

Resource implications

The total programme of resources requested for humanitarian and social activities over three years is 138.174 million or about 1.1 percent of the UNHCR annual. The cost for damage repair to infrastructure and public buildings is about 138.174 million over three years or about 1 percent of UNHCR budget.

3. Impact on human, social and physical capital

Human capital is the sum of economic, educational, social and institutional that bind a society together and enable it to function and grow dynamically. Human capital refers to the acquired knowledge, skills and capacities that allow individuals to spend better for their.

Humanities social and human capital have been eroded by over three years of conflict, and by the years of occupation that preceded the current crisis. Palestinians have been prevented to attend secondary education from primary schools and hospitals, with consequent erosion of education and health standards. Physical capital - transport and communication networks, water and sanitation facilities, public buildings and agricultural resources - have also been damaged by armed military operations. In addition, an increased and by loss of human institutions. Women are serious problems arising from the conflict have been compounded by rapid demographic growth since the Israeli occupation, the population has grown by more than 500,000. In addition, facilities and services in East Jerusalem have been cut off from the settlements of the West Bank.

Investments in social, human and physical capital are critical to Palestinian recovery and development. Fostering high educational standards among the population will be necessary for the success and viability of both private and public sectors in the Palestinian area. Fostering an education is particularly important to equip the young Palestinian population with skills necessary for future economic growth, and to also improve the social stability during the transition to recovery and reconstruction. Fostering the destruction to services to and delivery of other basic services - including health, water supply, sanitation and housing - is necessary to assist the return to the health status of the population. Fostering an adequate transportation system within and across the West Bank and Gaza, and internationally, must also

plans to facilitate private sector development.¹⁷ Such initiatives could necessarily include a territorial link between the West Bank and Gaza which allows for the free, unimpeded and efficient movement of goods and people throughout the OPT. In addition, such initiatives would include fully functioning airport and port facilities. Internally, the closest region currently in place in the West Bank and Gaza must be lifted.

Proposed WFPF programmes for building social, human and physical capital

Major WFPF programming areas are capacity building in health and education institutions, infrastructure development, and major infrastructure projects. The PNA will:

- Train teachers and school principals;
- Build capacity in tertiary education institutions, including vocational and technical colleges;
- Build capacity in specialised education departments;
- Build schools to absorb natural growth of student populations;
- Equip schools with computers and libraries;
- Rehabilitate youth and cultural centres;
- Equip and modernise hospitals and clinics;
- Conduct environmental assessments and rehabilitation of major health sites;
- Develop Gaza port, construct West Bank airport phase 1, rehabilitate Gaza International airport, develop border crossings and major terminals, and studies for the Gaza - West Bank seaport link;
- Construct Gaza sewerage/desalination plant, Gaza septic management system and waste water treatment plants;
- Develop border industrial zones.

Resource implications

Capacity building in health and education accounts for about US\$ 49 million or 1.9% of required resources during the WFPF implementation period. Infrastructure development accounts for US\$ 1.2 billion or about 15.7% of WFPF resources. Major infrastructure development, which will undergo a post-truce withdrawal scenario, totals US\$ 416 million or about 5.2% of WFPF resources. In total, building social, human and physical capital accounts for about US\$ 1.7 billion over a three-year period, about 19% of total WFPF resources.

5. Strengthen institutions of government

The PNA is committed to substantial institution building and reform to address the calls by the public, civil society and the Palestinian Legislative Council for capable, transparent and accountable institutions. The PNA reform programme will build the institutional capacity necessary for an independent Palestinian state. The PNA is committed to continue its efforts in achieving greater separation of powers, including

¹⁷ The development of the transportation system may be based on an extension of Palestinian roads and tunnels to the efficient transportation of goods and people throughout the extent of the OPT. Such a system, however, cannot substitute for Palestinian border crossings within the West Bank or the ending of the current closure system in the OPT.

necessary legal reforms is expected in the first few years (see Table 2001).¹ The plan covers all areas of reform including security reform, judicial reform along the structure in the presidential, local and legislative levels, reform of civil servants, financial reform, economic reform and public administration reform.

Reform and capacity building is necessary in the following areas:

1. **Government system:** The capacity of the PRA is enhanced progressively and very low reform depends on its legitimacy among Filipinos and internationally. The strengthening of Philippine democratic system will first contribute to the government and reform accountability.
2. **Civil service:** Creating a well trained civil service of an appropriate size and well effective structure is critical to the effectiveness of all reform issues. A well functioning, integrated civil service will enable the PRA to attract national resources effectively, deliver services and establish the trust and confidence of the Filipino people. To prevent corruption, reform often is require the transparency of PRA finance and establish a modern system of financial control over resources during the period of WDRF implementation.
3. **Rule of law:** The success of Philippine reform building depends on the establishment of a well functioning and well structured security sector which will provide a basic level of safety and security for the public and ensure the rule of law. The overall objective is to strengthen the capability of the security sector to provide accountable and effective services and to support the development and use of democratic institutions of the law.
4. **Judiciary:** Well functioning courts and supported mechanism to the independence of judges and officials are essential to ensure public trust in the judiciary. Reform of court organization and training for officials are being change necessary to develop the Philippine judicial system. A stronger judicial system will contribute to the rule of law and also promote to prevent corruption, and consequently, to national growth and economic growth.
5. **Local Government:** Effective national development planning depends on creating clear responsibilities between national and local government system and a leading institutional capacity at local government level.

Proposed WDRF programmes for strengthening institutions and economic reform

Under the WDRF framework, the PRA will

1. Continue efforts to establish modern and well functioning system of financial controls in line with international best practices. Institutional program to already have both internal transparency for PRA finance and financial operations, and strengthening measures to reduce corruption.

¹ The time schedule may well be dependent on the donor countries and the amount of aid in 2001.

- Increase the speed of the private sector reform process, including reforming labour legislation
- Amend key legislation to increase transparency of the judicial system
- Implement restructuring of the Ministry of Justice
- Establish appropriate management systems for the civil service, including reforms to labour relations management and the pension system
- Increase the level of decentralisation of local government and strengthen institutional and management capacity of the local government system

Business Application

WTOF resources dedicated to capacity building and reform amount to approximately US\$ 200 million or 0.4% of the total value of WTOF programmes.

4. Create an environment for private sector growth

The increase in poverty and unemployment among Palestinians is largely a consequence of the rapid economic decline which followed the tightening of the donor regime in 2000 and the increased pressure brought on by the continued expansion and the construction of the Separation Wall, although the economic rebound in 2002/2003, the more private investment is needed to increase employment, raise incomes and contribute to long-term growth and poverty reduction.

Private sector growth is also critical to provide the PNA with domestic sources of revenue. Private investment and development – including increased international trade – could increase PNA revenue streams and thus reduce and ultimately end the PNA's dependence on donor support.

Proposed WTOF programmes for enabling private sector development

Agriculture, information and communications technology, education, housing construction, food processing, textiles and garments, pharmaceuticals, health care items and tourism are identified as the WTOF as priorities for private sector development.

To promote private sector development under the WTOF framework, the PNA will:

- Further develop their private sector programs
- Implement programmes to promote trade, trade facilitation, to assist competitiveness, support Israeli and West Bank companies, SMEs, provide export market research and information, provide microfinance, and technical assistance
- Provide support to farmers
- Create groups and implementation of new property, law and access harmonization of property laws across the OPT to reduce or remove prohibitions to business investments
- Support private housing projects in Gaza and the West Bank
- Provide skill loans and assist in upgrading of East Jerusalem hotels
- Provide loans to small businesses in East Jerusalem, and particularly in the OMCZ, affected by the demolition of houses.

- Drawing a new reaction line and new implementation of an amended budget for tax reform objectives and ensure the adoption and implementation of a new regulatory framework, simplify business administration procedures, strengthen the capacity of private sector operators and improve the legal conditions in which the private sector can access financial resources;
- Make administrative arrangements to support trade and economic growth.

Executive implications

The WTRF resources directed to private sector support over three years add to USD 600 million or about 0.7% of the total value of WTRF programs.

The role of budgetary support to WTRF implementation

Private companies can only achieve progress and survive if they are able to pay staff salaries and services to business partners in time in a timely and effectively.

Depressed economic conditions in the past few years have seriously constrained budget resources, while the social crisis has led increasing demands on public expenditures. Despite significant fiscal reforms and monetary measures in the past few years, significant budget deficits are projected for the period of the WTRF.

Under full operating conditions, macroeconomic and fiscal assessments conducted by the EPRU and the IMF indicate that the FRC will be unable to secure sufficient resources to cover its operations, let alone to finance the development budget. Based on FRC and IMF assessments, the WTRF financial participation is continuing to be falling and the direct budget support to the three years covered by the plan. Budget support requirements are estimated to reach a USD 300 million for 2001, a USD 350 million for 2002, and a USD 400 million for 2003. In the aggregate budget support amounts to USD 1.1 billion or 0.8% of total WTRF resources.

In the case of the WTRF 2000, the consolidated FRC budget submitted to the Executive Legislative Council for approval will reflect the anticipated revenues and expenditures of government in 2001, including the anticipated amounts of those resources under the WTRF for the year.

1.1. Responsibility for prioritizing interventions under the WTRF

Prioritizing interventions to the FRC

WTRF has evolved and after FRC has accepted to cover the private companies in fulfilling the objective set out in the WTRF. Projects which do not fit these nationally defined priorities are considered the priority proposed in parallel. WTRF has also developed criteria criteria for WTRF programmes and projects.

The WTRF as a guide for donor interventions

The Ministry of Planning, Finance, National Economy and Foreign Affairs will also work closely with donors to allocate funds according to WTRF priorities. The WTRF should, from early 2001, be the primary guide for identification of priority areas for the donor community. A high-level forum for dialogue between the FRC

and donors already exist,¹⁷ but in the recent past the donor community has often assumed a great deal of responsibility for deciding how to allocate resources.

The capacity of the WFP to analyse and determine national development priorities has gradually increased, and the Ministry is now ready to assume a more influential role in development planning. The introduction of the WFP provides an opportunity for greater PNA oversight and control of aid coordination and management. PNA local executives should manage the allocation of donor resources under the WFP. The PNA anticipates that a progressively increasing proportion of international development assistance to Palau will now be channelled through PNA executives and be reflected in the Single Treasury Account at the Ministry of Finance.

Ensuring that the PNA has overall responsibility for prioritising what aid development assistance is an important aspect of Palau's own planning. In order to ensure full PNA accountability for development outcomes, the PNA should have ultimate responsibility for allocating development resources and also, increasingly, for implementing national programmes of assistance.

In addition to reflecting Palau's own needs and priorities, donor commitments need to fit in accord with the responsibilities and obligations assumed in their wider international law, including those outlined in the recent UN's options on the International Law and its associated regime in the Un-Engaged West Bank.

Needs and opportunities

The WFP will also work with local executives and donors to ensure that projects are implemented only if they meet specific, documented needs, and if implementing agencies have proven capacity to meet such needs. Local executives and agencies should also demonstrate that (i) they are part of the overall WFP planning framework; (ii) there is sufficient funding available to address completion; (iii) the necessary cost implications are properly acknowledged; and (iv) programmes and projects are consistent with WFP selection criteria.

Spatial criteria

The Ministry of Planning has conducted analysis of which governments are most in need of particular types of development assistance, or to which the greatest opportunities exist for development. Such spatial analysis was part of the prioritisation and selection process for the WFP and considered the following areas:

- Areas particularly affected by poverty and degradation: Priority will be given to projects which assist governments with the greatest humanitarian and social needs. For example, Hahon and Ueas will support an education, health and nutrition clinic with respect to health, Ueas and Uehlel with respect to unemployment and poverty.
- Areas from which formal withdrawal: The areas from which formal withdrawal will be a particular focus for assistance under the WFP, because they are some of the most deprived in the UPT, e.g. Ueas and northern West Bank.

¹⁷ The Local Aid Coordination Committee and the UN/WHO/UNEP Committee will provide such data.

possibilities and increase of new development opportunities provided by activities.

- Areas affected by the International Wall and its associated regime: The PLO has already issued guidelines for international donors on programming in areas affected by the Israeli International Wall. Programmes and projects that meet the needs of Palestinians living behind the Wall or 'isolated' or marginalised areas near the Wall will be given priority. Projects will also be assessed to ensure that they have the net benefits for the effects of the Wall and its associated regime and, second, to ensure that any projects under donor intervention are in accord with international law including those obligations outlined in the ICJ opinion.

- East Jerusalem: The special situation of Jerusalem is also considered in the WOTF. Since the beginning of the conflict in 1966 the quality of life for the Palestinians in occupied East Jerusalem has declined sharply, in both economic and social terms. The collapse in tourism and effects of the Wall and closed regime have resulted in substantially reduced revenues for the east sector, increased unemployment, and higher numbers of people living in poverty.

Several major issues have been considered to monitor and coordinate the urban planning for and development of Jerusalem for the Palestinians. Israel's illegal political and administrative policies, the effects of the Wall around Jerusalem and its isolation from the West Bank, as well as the continuing lack of contacts in East sector negotiations limit the prospects for Palestinian development here.

The challenge is therefore to develop strategies and programmes which focus on improving the living conditions for the Palestinian population in the West in addition to a more united participation of the PLO, while not overlooking the major wide perspective of development planning for Palestinian territories. Specific priority areas under the Jerusalem Area have been identified a subset of the main WOTF objectives. In recognition of the city's special circumstances and status, about 4 percent of the WOTF budget will be allocated a subset of projects in Jerusalem.

- Areas affected need to create alternatives: Particular development attention must be paid to areas affected by Israel's proposed wall/annexation. The plan program is to create a road network for Palestinians around the wall and to Israeli settlers in the Occupied West Bank. The transportation strategy for the plan program focuses to provide Palestinians through the freedom of movement of goods and people while providing only limited mobility. These requirements, it hopes to allow the internal closed regime consisting of hundreds of government check-points, multiple army check-points, temporary road blocks, wall sections, gates and barriers. Road and transportation projects will focus on linking isolated areas and creating vertical connectivity.

VII. Monitoring and evaluation

The MTFP includes mechanisms for monitoring and evaluating the effects of aid programmes. Monitoring will take place at the following levels:

- (i) **Consolidation of databases on donor commitments and disbursements**, to create a comprehensive database to monitor donor support. A new consolidated database, currently being developed by UNDP, will track donor support to sectors and geographical areas, and also track aid disbursed by international agencies (UN, World Bank, European Community and OECD (national and international)). This should ensure a clearer picture of overall aid disbursement.
- (ii) **Mechanisms for monitoring the absorption of donor disbursements.** The MTFP Directorate General for Programme and Sector 1 coordination already monitors and documents the activities of approximately 30 PMA countries and agencies. Monitoring mechanisms also exist in PMA law countries. However, institutional capacity must be built to strengthen and institutionalise information sharing between PMA countries and between the PMA and other implementing agencies, such as the World Bank and the UN.

Projects to build monitoring and evaluation capacity in the public sector, including MTFP — and improving links between PMA countries are included in MTFP.

- (i) **Monitoring of MTFP impacts on priority areas** — poverty alleviation, job creation, urban and the effects of the transition. What are considered 'special areas' for monitoring in the MTFP. Additional capacities are being developed to monitor MTFP impacts on these areas.

VIII. Conclusions

In drawing up the MTFP, the PMA Governments had opportunities over a seven-year conflict and crisis to recover and develop. The PMA is ready to seize these opportunities provided the essential conditions are created: a programme that seeks economic growth of economic integration and improvement represents a better opportunity not in terms of fast economic development, sound human resources, and donor expenditure on emergency relief rather than development. The PMA is also deeply concerned that continued unemployment, poverty and violence will inflict lasting damage on the generation of young Palestinians growing up under Israeli occupation.

By implementing the MTFP, the PMA will provide relief to the people during the transition period. The MTFP focus on development objectives will also help to ensure that the new generation of Palestinians is equipped with the knowledge, skills and resources to contribute to creating a viable, progressive Palestinian society and state. MTFP actions and support programmes will create conditions necessary for private sector development, so that the Palestinians can return to work and sustain themselves and their families. Stability and prosperity of the Palestinian state also depend on the success of international reform. Governments must work hard

government, judicial system and security services and have faith in the democratic process.

To succeed in its medium term planning, the PMA needs material, technical and political support from its international partners. Funding for the WTCMP should be regarded by donors as an investment in stability both for Palestine and for the wider region. Political support is also sought by the PMA to ensure that Israel fulfils its basic legal obligations and provides the basic conditions necessary for Palestinian growth and development. Such development cannot take place while Israel continues to separate Palestinians from their land, livelihood, communities and trading partners through construction of the Separation Wall and its closure regime.

ANNEX 1 - THE WTCMP

1.1. THE WTCMP OBJECTIVES

1.2. THE WTCMP COMPONENTS

1.3. THE WTCMP IMPLEMENTATION

1.4. THE WTCMP MONITORING

1.5. THE WTCMP EVALUATION

1.6. THE WTCMP REPORTING

1.7. THE WTCMP FUNDING

1.8. THE WTCMP LEGAL

1.9. THE WTCMP POLITICAL

1.10. THE WTCMP ECONOMIC

1.11. THE WTCMP SOCIAL

1.12. THE WTCMP ENVIRONMENTAL

1.13. THE WTCMP CULTURAL

1.14. THE WTCMP EDUCATIONAL

1.15. THE WTCMP HEALTH

1.16. THE WTCMP INFRASTRUCTURE

1.17. THE WTCMP ENERGY

1.18. THE WTCMP WATER

1.19. THE WTCMP TELECOMMUNICATIONS

1.20. THE WTCMP TRANSPORT

1.21. THE WTCMP TOURISM

1.22. THE WTCMP AGRICULTURE

1.23. THE WTCMP FISHERIES

1.24. THE WTCMP INDUSTRY

1.25. THE WTCMP TRADE

1.26. THE WTCMP EMPLOYMENT

1.27. THE WTCMP ENTREPRENEURSHIP

1.28. THE WTCMP MICROFINANCE

1.29. THE WTCMP BANKING

1.30. THE WTCMP INSURANCE

1.31. THE WTCMP INVESTMENT

1.32. THE WTCMP TAXATION

1.33. THE WTCMP CUSTOMS

1.34. THE WTCMP LEGISLATION

1.35. THE WTCMP JUDICIARY

government, judicial system and security services and have faith in the democratic process.

To succeed in its medium term planning, the EPRC needs material, technical and political support from the international partners. Funding for the WOTAP should be regarded by donors as an investment in stability, both for Pakistan and for the region. Political support is also sought by the EPRC to ensure that local facilities in East Waziristan are provided and provide the basic conditions necessary for Pakistan's growth and development. Such development cannot take place while local conditions in eastern Pakistan are still far from favourable, particularly in the border regions through construction of the International Trail and the eastern region.



Г.С. БАШКАРКИН

СІМ'ЯТИНІЙ ПРАКТИКІЙ ПІДГОТОВКА ТА НАСТАВНИЦЬКА РОБОТА

Willy Brandt Strasse No. 5 • 8000 Zurich/CH-8000

Tel.: +3122 442 22 24 • Fax: +3122 442 12 84 • e-mail: gap@gap.ges.ch • www.gap.ges.ch

ШКОЛА МІСЦІНІВЦІВ

Башкаркіна Тарелі С.Ю. Агр. 18, 100 • 61000 Одеса/Україна

Tel.: +314 214 17 28 • Fax: +314 212 28 72